

हेनरिक इब्सेन

द मास्टर बिल्डर
वास्तुशिल्पाधीपती
अनु वसंत बागुल

या मित्रांनो! घेऊन जा! लुटा! लुटा! लुटून न्या!

वार-तुशिल्पाधिपती

हे पुस्तक फुकट नाही

यामागे अनेकांचे कष्ट व पैसे आहेत.

पण तरीही आम्ही ते वाचकांना विनामूल्य घेऊ देतो.

कारण ई पुस्तक एकदा बनलं की एकजण वाचो वा एक लाख.

आमचं काहीच कमी होत नाही.

उलट आनंद वाढतो.

मजा येते.

पण

तुम्ही ते फुकट का घ्यावं?

तुम्हालाही काही देता येईल.

असे काही द्या ज्याने ई साहित्यच्या लेखकांना, टीमला आणि तुम्हालाही आनंद मिळेल

आणि तुमचं काहीच कमी होणार नाही.

तुम्ही आश्रीर्वाद आणि शुभेच्छा द्या

लेखकांना फोन करून दाद द्या

आपल्या मित्रांचे मेल पत्ते आम्हाला द्या

मित्रांना हे पुस्तक मेल आणि Whatsapp करा

ई साहित्यचे फेसबुक पेज, इन्स्टाग्राम, टेलिग्राम यांवर स्वतः जा व इतरांना

आमंत्रित करा. सोशल मिडियावर ई साहित्यचा प्रचार करा.

सर्वात बहुमोल अशा तुमच्या सूचना द्या

दाद म्हणजे स्तुतीच असावी असे नाही. प्रांजळ मत, सूचना, टीका, विरोधी मत यांचे स्वागत आहे. प्रामाणिक मत ज्याने लेखकाला व ईसाहित्य टीमला प्रगती करण्यासाठी दिशा ठरवण्यास मदत होईल. मराठीत अधिक कसदार लेखन व्हावे व त्यातून वाचक अधिकाधिक प्रगल्भ व्हावा. अखेर संपूर्ण समाज एका नव्या प्रबुद्ध उंचीवर जात रहावा.

ई साहित्य प्रतिष्ठान

सादर करीत आहे

The Master Builder

वास्तुशिल्पाधिपती

हेन्रिक इब्सेन

अनुवाद- वसंत बागुल

द मास्टर बिल्डर / वास्तुशिल्पाधिपती

लेखक: हेन्रिक इब्सेन

अनुवाद: वसंत बागुल

३०२, न्यु शिवम अपार्टमेंट

स्टेशन रोड, उल्हासनगर-४, जि. ठाणे

फोन: 0251-2587832, 8149068977

vasant_pandit2002@yahoo.com

निर्मितीसहाय्य: रश्मी किलोस्कर

या पुस्तिकेतील लेखनाचे सर्व हक्क लेखकाकडे सुरक्षित असून पुस्तकाचे किंवा त्यातील अंशाचे पुनर्मुद्रण व नाट्य, चित्रपट किंवा इतर रूपांतर करण्यासाठी लेखकाची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे. तसे न केल्यास कायदेशीर कारवाई (तुरुंगवास व दंड) होऊ शकते.

This declaration is as per the Copyright Act 1957 read with Sections 43 and 66 of the IT Act 2000. Copyright protection in India is available for any literary, dramatic, musical, sound recording and artistic work. The Copyright Act 1957 provides for registration of such works. Although an author's copyright in a work is recognised even without registration. Infringement of copyright entitles the owner to remedies of injunction, damages and accounts.

प्रकाशक :ई साहित्य प्रतिष्ठान

www.esahity.in

www.esahity.com

esahity@gmail.com

eSahity Pratishthan

eleventh floor

eternity

eastern express highway

Thane.

Whatsapp: 7710980841

प्रकाशन: १६ जानेवारी २०२१

©esahity Pratishthan©2021

- विनामूल्य वितरणासाठी उपलब्ध.
- आपले वाचून झाल्यावर आपण हे फॉरवर्ड करू शकता.
- हे ई पुस्तक वेबसाईटवर ठेवण्यापुर्वी किंवा वाचनाव्यतिरिक्त कोणताही वापर करण्यापुर्वी ईसाहित्य प्रतिष्ठानची परवानगी - घेणे आवश्यकआहे.

**“What is life? A fighting in
heart and brain with Trolls.
Poetry? That means writing
Doomsday-accounts of our
soul.**

-Henrik Ibsen

THE MASTER BUILDER

BYGMESTER SOLNESS

SKUESPILL ITRE AKTER

1892

वास्तुशिल्पाधिपती

हेन्रिक इब्सेन

अनुवाद- वसंत बागुल

पात्रे

हालवर्ड सूलनेसः	वास्तुशिल्पाधिपती
ऍलिन सूलनेसः	त्याची पत्नी
डॉ. हर्दालः	वैद्य
क्नूट ब्रोविकः	पूर्वीच्या काळी एक शिल्पकार, सांप्रत सूलनेसच्या नोकरीत
राग्नर ब्रोविकः	त्याचा मुलगा, आरेखक (draughtsman)
काया फोस्लीः	त्याची पुतणी, हिशेबनीस
कु. हिल्डा वांगल	
काही महिला	
रस्त्यावरील जमाव.	
प्रसंग सूलनेसच्या घरात व आसपास घडतात.	

वास्तुशिल्पाधिपती

The Master Builder

Play in Three Acts

अंक पहिला

साधेपणे सजवलेले सूलनेसच्या घरातील कारखान्याचे कार्यालय. डाव्या बाजूला दिवाणखान्याकडे जाणारे घडीचे दरवाजे. उजव्या बाजूस आतील खोल्यांकडे जाणारा दरवाजा. मागील बाजूस आरेखकाच्या कार्यालयाकडे जाणारा खुला दरवाजा. समोर, डाव्या बाजूस पुस्तके असलेले एक मेज, त्यावर पुस्तकांसह कागद आणि लिहिण्याचे साहित्य. दरवाज्यापासून रंगमंचाच्या मागील बाजूस एक शेगडी. उजव्या हाताच्या कोपऱ्यात टेबलासह एक सोफा आणि काही खुर्च्या. टेबलावर पाण्याचा एक खुजा आणि काही ग्लास. उजवीकडे प्रेक्षकांच्या अगदी जवळील एका

छोट्याशा टेबलासोबत एक पुढेमागे होणारी खुर्ची आणि एक आरामखुर्ची आहे. आच्छादन असलेले दिवे- कार्यालयात कोपऱ्यातील टेबलावर आणि मेजावर जळताहेत.

आरेखकाच्या कार्यालयात क्नूट ब्रोव्हिक आणि त्याचा मुलगा राग्नर आराखडा व मोजणीच्या कामात गुंतलेले आहेत. बाहेरील कार्यालयाच्या मेजाजवळ काया फोस्ली उभी असून ती खातेवहीत लिहित आहे. क्नूट ब्रोव्हिक पांढरे केस आणि दाढी असलेली सडपातळ म्हातारी व्यक्ती आहे. त्याने काहीसा जीर्ण पण ब्रशने स्वच्छ केलेला काळा कोट, चश्मा, काहीसा रंगहीन झालेला लोकरीचा गळपट्टा घातलेला आहे. राग्नर ब्रोव्हिक, ठीकठाक कपडे घातलेला, सुरेख केस असलेला, तिशीतला गृहस्थ असून जरा वाकलेला आहे. काया फोस्ली सडपातळ बांध्यातली विशीहून थोडी अधिक, काळजीपूर्वक पोशाख केलेली, नाजूक दिसणारी

आहे. तिने हिरवी शेड असलेला चश्मा डोळ्यांवर घातला आहे- तिघे जण काही वेळ शांततेत काम करताहेत.

क्नूट: (रेखाटनाच्या टेबलावरून धोक्यात असल्यागत खिन्न अंतःकरणाने अवचित उठतो आणि धापा टाकीत पुढे उंबरठ्याजवळ येतो) नाही. हे मी फार काळ सहन करू शकत नाही.

काया: (त्याच्या जवळ जात) ह्या रात्री तुम्ही फारच अस्वस्थ झाला आहात, नाही का काका?

क्नूट: ओह, मला वाटतं की प्रत्येक दिवशी मी अधिकाधिक खराब होत चाललोय.

राग्नर: (जो उभा राहिलेला असतो, जवळ जात) पप्पा तुम्ही घरी गेलेलं उत्तम, थोडी झोप घ्यायचा प्रयत्न करा.

क्नूट: (अधीरतेने) बिछान्यावर जा असं म्हणायचंय तुम्हाला? मी गुदमरून जावं अशी इच्छा आहे तुमची?

- काया: मग थोडं फिरून या.
- राम्जर: होय चालेल. मी तुझ्याबरोबर येईन.
- क्नूट: (आवेशाने) तो येईपर्यंत मी जाणार नाही. मी ठरवलं आहे, अगदी सरळसरळ त्याच्याशी आज रात्री बोलायचंच. (कटुता दडपून ठेवलेल्या आवाजात) त्याच्याशी- वरिष्ठ अधिकाऱ्याशी.
- काया: (अस्वस्थपणे) ओह, नाही, काका ते करण्याआधी थोडीशी वाट बघा!
- राम्जर: होय, वाट बघणं उत्तम पप्पा!
- क्नूट: (कष्टाने श्वास घेत) हा- हा! वाट बघायला आता माझ्याजवळ वेळ नाही.
- काया: (कानोसा घेत) शूsss! जिन्यावरून येताना मी त्यांना ऐकू शकते. (ते तिघे जण आपापल्या कामाकडे जातात. थोडी शांतता. हालवर्ड सूलनेस, वास्तुशिल्पाधिपती, दिवाणखान्याच्या दरवाज्यातून प्रवेश करतात. तो वयाने प्रौढ असून भक्कम, मजबूत आहे. त्याचे केस सर्व बाजूंनी

कापलेले व कुरळे असून गडद मिशा आणि गडद व दाट भुवया आहेत. त्याने करड्या-हिरव्या रंगाचे जॅकेट घातलेले असून बटन लावलेली मागे मोठी कॉलर आहे. त्याने डोक्यावर करड्या रंगाची हॅट घातलेली असून काखेत सुट्या कागदांच्या दोन फाईल्स आहेत.)

सूलनेस: (दाराजवळून आरेखकाच्या कार्यालयाकडे निर्देश करतो व कुजबुजत विचारतो) ते गेलेत का?

काया: (हळू आवाजात, डोके हलवीत) नाही. (ती डोळ्यांवरचा चश्मा काढते. सूलनेस दिवाणखाना ओलांडून खुर्चीवर त्याची हॅट फेकतो, कागद असलेल्या फाईल्स सोप्याजवळच्या टेबलावर ठेवतो आणि पुन्हा मेजाकडे येतो. काया लिहिणे चालू ठेवते पण ती निराश आणि बेचैन दिसते.)

सूलनेस: काय नोंदणी करते आहेस तू, मिस फोस्ली?

काया: (दचकून) ओह, ते फक्त काहीतरी जे-

सूलनेसः बघू दे मला ते, मिस फोस्ली. (तिच्यावर वाकतो, खातेवहीत पाहण्याचे ढोंग करतो, आणि कुजबुजतो) काया!

कायाः (हळुवारपणे, लिहिणे चालू ठेवून) येस?

सूलनेसः जेव्हा मी येतो तेव्हा तू नेहमीच का डोळ्यांवरचा पडदा बाजूला करतेस?

कायाः (पूर्वीप्रमाणे) ते डोळ्यावर घातल्याने मी खूप कुरूप दिसते.

सूलनेसः (स्मित करित) म्हणजे तुला कुरूप दिसलेलं आवडत नाही, काया?

कायाः (त्याच्याकडे ओझरता अर्धवट दृष्टिक्षेप टाकीत) जगातील कोणत्याही गोष्टींसाठी नाही. तुमच्या नजरेसाठीही नाही.

सूलनेसः (तिचे केस हळुवारपणे कुरवाळीत) गरीब, गरीब इवलीशी काया—

- काया: (डोके बाजूला करीत) शूsss! ते ऐकतील तुम्हाला!
- सूलनेस: (दिवाणखान्यात उजवीकडे इकडून तिकडे येरझारा घालीत वळतो आणि आरेखकाच्या दाराजवळ थांबतो.) माझ्याकडे कोणी आलं होतं का?
- राग्नर: (उठत) बाहेर लव्हस्ट्रँडला उद्यानात एक टुमदार घर बांधून घेण्यासाठी एक तरूण जोडपे आले होते.
- सूलनेस: (गुरगुरत) ओह, ते दोघं! त्यांनी वाट बघायलाच हवी. अजूनही माझ्या मनात तो आराखडा पूर्णपणे स्पष्ट झालेला नाही.
- राग्नर: (जवळ येत काहीसे कां कूं करीत) ते ताबडतोब आराखडा मिळवण्यासाठी उत्सुक आहेत.
- सूलनेस: (पूर्वीप्रमाणे) होय, तेच तर त्याची नेहमी अपेक्षा करतात.

कनूटः (वर बघतो) ते म्हणतात त्यांना त्यांच्या स्वतःच्या घरात राहण्याची उत्कट इच्छा आहे.

सूलनेसः होय, होय- आपल्याला हे सर्व ठाऊक आहे! आणि म्हणून त्यांना जे काही दिले जाईल त्यात त्यांना समाधान असेल. त्यांच्या डोक्यावर फक्त त्यांना एक छप्पर हवंय. एक ठिकाण, ज्याला घर म्हणता येणार नाही. नो, थँक यू! जर असं असेल तर त्यांना दुसऱ्या कुणाकडे तरी जाऊ देत. ते पुन्हा येतील तेव्हा त्यांना हे सांगा.

कनूटः (त्याचा चश्मा कपाळावर लोटतो आणि त्याच्याकडे दिङ्ढ होऊन बघतो) दुसऱ्या कुणाकडे तरी? म्हणजे हे कंत्राट सोडून देण्याची तुमची तयारी आहे?

सूलनेसः (अधीरतेने) होय, डॅम इट, होय! जर ते अशा मार्गाने जात असतील तर. मनाला येईल तसे त्यांना घर बांधून घ्यायचे असेल तर ते अधिक श्रेयस्कर. (आवेशाने) एनी वे, मला ह्या लोकांबद्दल काहीही माहिती नाही!

क्नूटः ते लोक प्रतिष्ठित आहेत. राग्नरला ते ठाऊक आहे. तो त्या कुटुंबाचा स्नेही आहे. खूप पैसा आणि प्रतिष्ठा असलेले आहेत ते लोक.

सूलनेसः ओह, विश्वसनीय- विश्वसनीय! माझ्या म्हणण्याचा अर्थ तसा मुळीच नव्हता. अरे देवा- तुम्हाला काहीच कळले नाही? (रागाने) मला ह्या अपरिचितांशी काहीही देणं घेणं नाही. ते कुठेही, कोणाकडेही जाऊ शकतात त्यांच्या आवडीप्रमाणे- मला काही त्यांची पर्वा नाही.

क्नूटः (उठत) तुम्ही अगदी खरोखर मनापासून हे म्हणताहात?

सूलनेसः (तुसडेपणाने) होय, मनापासून- निर्वाणीचे. (तो पुढे येतो. क्नूट ब्रोव्हिक राग्नरसोबत दृष्टिक्षेपांची देवाणघेवाण करतो, जो धोक्याच्या सूचनेचे हावभाव करतो. ब्रोव्हिक मग पुढच्या खोलीत येतो.)

क्नूटः मी काही थोडेसे बोलू शकतो का आपणाशी?

- सूलनेसः अवश्य.
- क्नूटः (कायाला) फक्त काही क्षणांसाठी तू तेथे आत जा, काया.
- कायाः (अस्वस्थपणे) ओह, पण अंकल-
- क्नूटः मी सांगतो तसं कर बाळा. आणि जाताना दरवाजा लोटून घे. (काया नाखुशीने आरेखकाच्या कार्यालयात जाते, अस्वस्थपणे व काकुळतीने सूलनेसकडे दृष्टिक्षेप टाकते आणि दरवाजा बंद करते.)
- क्नूटः (जरा खालच्या आवाजात) गरीब बिचाऱ्या पोरांना मला कळू द्यायचे नाही की मी किती आजारी आहे.
- सूलनेसः होय, अलिकडे तुम्ही फारच दुबळे दिसायला लागला आहात.
- क्नूटः हे सारं काही लवकरच माझ्याबरोबर संपेल. दिवसेंदिवस माझ्या त्राणाला ओहोटी लागलीय.

- सूलनेसः खाली बसणार नाहीत का?
- क्नूटः थॅक्स—बसू का?
- सूलनेसः (त्याच्या अधिक सोयीसाठी आरामखुर्ची पुढे ठेवतो) येथे- घ्या ही खुर्ची- आणि आता?
- क्नूटः (अवघडल्यागत बसलेला) ठीक, असं बघा तुम्ही, हे राग्नरविषयी आहे. त्याचंच मला दडपण आलेलं आहे. कसं होणार त्याचं?
- सूलनेसः अर्थात तुमचा मुलगा माझ्या जवळच राहिल, जोपर्यंत त्याला आवडेल तोपर्यंत.
- क्नूटः पण तेच तर फक्त त्याला आवडत नाही. त्याला वाटतं की तो येथे फार काळ राहू शकत नाही.
- सूलनेसः का, मी असं म्हणेन की त्याला येथे बऱ्यापैकी वेतन मिळते. पण जर त्याला अजून जास्त पैसे हवे असतील तर माझी काहीच हरकत नाही.
- क्नूटः नाही नाही, तसं मुळीच नाही. (अधीरतेने) पण कधी ना कधीतरी आपल्याला स्वतंत्र काम

करण्याची संधी मिळावी अशा वेळेची तो वाट बघतोय.

सूलनेस: (त्याच्याकडे न बघता) तुम्हाला असं वाटतं का की त्याच्या जवळ आवश्यक ते कर्तृत्व आहे, ह्या गोष्टीसाठी?

क्नूट: नाही, त्याचा हाच तर एक हृदयविदारक भाग आहे. मला ह्या पोराबद्दल संशय यायला सुरूवात झालीय. कारण त्याच्याविषयी उत्तेजनार्थ एक शब्दही उच्चारला जात नाही. तरीसुद्धा मला असा विचार केल्यावाचून राहवत नाही की त्याच्यात काहीतरी आहे. त्याच्यात ईश्वरी देणगी असावीच.

सूलनेस: ठीक, परंतु तो काहीच शिकलेला नाही- तपशीलवारपणे काहीच नाही- मला म्हणायचंय. खचितच आरेखनाव्यतिरिक्त दुसरे काहीच नाही.

क्नूट: (त्याच्याकडे अप्रकट तिरस्काराने बघत आणि घोगऱ्या आवाजात) जेव्हा तुम्ही माझ्या

हाताखाली काम करीत होता तेव्हा तुम्ही सुद्धा व्यवहाराबाबत फारसं काही शिकला नाहीत. पण त्याने तुम्ही सुरूवात करण्याच्या कामावर बंधन घातले नाही. (कष्टाने श्वासोच्छ्वास घेत) किंवा प्रगती करण्यात प्रतिबंध घातला नाही. मला तर नामोहरम केलेच पण इतरांनाही.

सूलनेसः होय, असं बघा- परिस्थिती मला अनुकूल होती.

क्नूटः त्याबाबतीत तुम्ही अगदी बरोबर आहात. प्रत्येक गोष्ट तुम्हाला अनुकूल होती पण मला थडग्यात जाऊ देण्याइतके हृदयशून्य तरी तुम्ही नाही होऊ शकत- राग्नरची योग्यता पाहिल्याशिवाय. आणि मला त्याचं लग्न झालेलं सुद्धा बघायचंय- मी जाण्यापूर्वी.

सूलनेसः (कठोरपणे) तिची इच्छा आहे तशी?

क्नूटः राग्नरसारखं कायाला नाही वाटत- ह्याबद्दल तो दररोज बोलत असतो. (कणव वाटेल अशा प्रकारे) ...तो जे काही करतोय, स्वतः काहीतरी

करायचा प्रयत्न करतोय, ते त्याला तुम्ही करू
घायलाच हवे! ऐकलंत का तुम्ही?

सूलनेस: (चिडून) पण, डॅम इट ऑल, अशा प्रकारचं
कमिशन काही झाडांना लागत नाही!

क्नूट: ह्याच क्षणाला त्याला मोठं कमिशन मिळण्याची
संधी चालून आली आहे. खूप मोठंसं काम.

सूलनेस: (दचकतो आणि अस्वस्थ) त्याला मिळालेलं
आहे?

क्नूट: जर तुमची संमती असेल तर.

सूलनेस: कुठल्या प्रकारचं काम म्हणताय तुम्ही?

क्नूट: (जरा कां-कूं करीत) शहराबाहेरील खेड्यात एक
टुमदार घर लव्हस्ट्रँडमध्ये बांधण्याचं काम त्याला
मिळू शकेल.

सूलनेस: ते! का मी स्वतःच ते बांधायला घेतोय!

क्नूट: पण त्यात तुम्हाला काही विशेष स्वारस्य वाटत
नाही.

- सूलनेसः (भडकून) मला त्यात स्वारस्य नाही! मला! कोण हिम्मत करतंय असं म्हणायची?
- कनूटः आत्ताच तुम्ही स्वतःच तसं म्हणालात.
- सूलनेसः ओह, मी काय म्हणतो... त्यात तुम्ही फारसं लक्ष द्यायला नको. हे टुमदार घर बांधण्यासाठी राग्नरला कमिशन मिळू शकेल?
- कनूटः होय. तुम्ही बघा, त्याला त्या कुटुंबाची माहिती आहे. आणि गमतीखातर- त्याने त्याच्या अंदाजाने आरेखन आणि प्रत्येक गोष्ट करून ठेवलीय.
- सूलनेसः त्यांना हे आरेखन पसंत पडलं? ते लोक ज्यांना त्या घरात रहायला जायचंय?
- कनूटः होय. जोपर्यंत तुम्ही ते परिपूर्ण नजरेखालून घालत नाहीत आणि त्यांना संमती देण्यास तयार होत नाही तोपर्यंत.
- सूलनेसः आणि नंतरच राग्नरला ते, ते घर त्यांच्यासाठी बांधू देतील.

क्नूटः ही कल्पना त्यांना निरतिशय पसंत आहे. ते असा विचार करताहेत की ही पराकाष्ठेची अभिनव कल्पना आहे.

सूलनेसः आहा! अभिनव! सर्वसामान्यपणे मी जुनाट पद्धतीची क्षुद्र बांधकामे करतो तशा प्रकारची नव्हेत!

क्नूटः त्यांना हे सारं नावीन्यपूर्ण वाटतं.

सूलनेसः (दबल्या संतापाने) म्हणूनच मी बाहेर गेल्यावर ते राग्नरला भेटायला आले होते तर!

क्नूटः ते तुमच्याशीच बोलायला आले होते- आणि त्याच वेळी तुम्ही माघार घेताहात का असे ते विचारत होते.

सूलनेसः (क्रोधाने) माघार? मी?

क्नूटः यदाकदाचित तुम्ही राग्नरच्या रेखाटनाबाबत विचार केला असावा-

सूलनेसः मी! माघार- तुमच्या मुलाप्रीत्यर्थ!

क्नूटः माघार करारापासून, असा त्यांच्या म्हणण्याचा अर्थ आहे.

सूलनेसः तेच इथपर्यंत आलय. म्हणजे असं आहे तर! (कडवटपणे हसतो) हालवर्ड सूलनेस-ने माघार घ्यायला सुरूवात केलीय आत्ता! तरूणांना जागा करून देण्यासाठी. खूप खूप तरूणांसाठी, कदाचित नुकतीच जागा खाली करून देतोय! जागा! जागा!

क्नूटः अरे देवा, खचितच एकापेक्षा जास्त जणांना जागा आहे... नाही?

सूलनेसः तेथे कोणासाठी सुद्धा जागा उरलेली नाही. काहीही झाले तरीही, हरकत नाही. मी कधीच माघार घेणार नाही! मी कोणाच्याही आहारी जाणार नाही. माझ्या स्वेच्छेने सुद्धा नाही. असं मी कदापि कदापि करणार नाही!

क्नूटः (कष्टाने उठत) असाच मी मरणार? निश्चिततेशिवाय? आशेच्या, आनंदाच्या

किरणाशिवाय? राग्नरवरील विश्वास किंवा श्रद्धेशिवाय? त्याने बनवलेल्या एकमेव कलाकृतीला न बघता? तसं करू मी?

सूलनेस: (अर्धवट वळून पुटपुटत) हं! ह्यापेक्षा अधिक आत्ता काही विचारू नका.

क्नूट: मला फक्त एकाच प्रश्नाचं उत्तर हवंय. ह्या जीवनातून मी सर्वतोपरी कंगालपणे निघून जाऊ!

सूलनेस: (स्वतःशी झगडत, मग खालच्या आवाजात खंबीरपणे) तुम्हाला जसं उत्तम वाटेल तसं तुम्ही मरू शकता.

क्नूट: तसंच होईल. (तो खोलीतून वर जातो.)

सूलनेस: (त्याच्या मागे जात, अर्धवट दारूण निराशेत) तुम्हाला समजत कसं नाही की ह्यात मी तुम्हाला काहीही मदत करू शकत नाही ते? मी जसा आहे तसा आहे आणि मी माझा स्वभाव बदलू शकत नाही.

क्नूटः नाही, नाही, मला कल्पना आहे, तुम्ही बदलू शकत नाही ते. (झोकांड्या खातो आणि सोफ्याच्या टेबलाचा आधार घेऊन थांबतो.)
मला एक ग्लासभर पाणी मिळेल का?

सूलनेसः नक्कीच. (ग्लास भरून त्याच्या हातात देतो.)
(क्नूट ब्रोव्हिक पाणी पितो आणि ग्लास पुन्हा खाली ठेवतो. सूलनेस वर जातो आणि आरेखकाच्या कार्यालयाचा दरवाजा उघडतो.)

सूलनेसः राग्नर- तुला इकडे यावेच लागेल आणि तुझ्या वडिलांना घरी घेऊन जावे लागेल. (राग्नर पटकन उठतो. तो आणि काया कार्यालयात येतात.)

राग्नरः काय झालं बाबा?

क्नूटः तुझा बाहू दे. आता आपण जाऊ या.

राग्नरः ठीक आहे. तुझ्या वस्तू घे, काया.

सूलनेसः कु. फोस्लीने थांबायलाच हवं- काही क्षणांपुरते.
मला तिच्याकडून पत्र लिहून घ्यायला हवं.

कनूटः (सूलनेसकडे बघून) गुडनाईट. शांत झोपा- जर तुम्हाला शक्य असेल तर.

सूलनेसः गुड नाईट. (ब्रोव्हिक आणि राम्जर दिवाणखान्याच्या दरवाज्यातून बाहेर जातात. काया लिहिण्याच्या टेबलाकडे जाते. सूलनेस मान खाली वाकवून आरामखुर्चीच्या उजवीकडे उभा राहतो.)

कायाः (साशंकपणे) एखादे पत्र आहे का तेथे-?

सूलनेसः (तुसडेपणे) नाही, खचितच नाही. (कठोरपणे तिच्याकडे बघत) काया!

कायाः (अस्वस्थपणे खालच्या आवाजात) होय!

सूलनेसः (आज्ञा सोडून जमिनीवरील ठिपक्याकडे निर्देश करीत) इकडे ये! ताबडतोब!

कायाः (कां-कूं करीत) होय.

सूलनेसः (पूर्वीप्रमाणे) अधिक जवळ!

काया: (आज्ञा पाळीत) काय हवंय माझ्याकडून तुम्हाला?

सूलनेस: (काही क्षण तिच्याकडे बघतो) जिचे मी ह्या सर्वांकरिता आभार मानायला हवे ती तूच का?

काया: नाही, नाही, तो विचार करू नका!

सूलनेस: पण कबूल कर आता- तुला लग्न करायची इच्छा आहे!

काया: (सौम्यपणे) राग्नर आणि माझा चार किंवा पाच वर्षांपासून वाड्निश्चय झालेला आहे आणि म्हणून-

सूलनेस: आणि म्हणून तू विचार करतेस की आता हे संपुष्टात यावे. असंच नाही का?

काया: राग्नर आणि काका म्हणतात मी तसं करायलाच हवं. मला समजलं- की मी ते करीन.

सूलनेस: (अधिक कनवाळूपणे) काया, तुला खरोखर जरासुद्धा राग्नर आवडत नाही का?

- काया: पूर्वी एकेकाळी मला राग्नर खूप आवडायचा-
तुमच्याकडे येण्यापूर्वी.
- सूलनेस: पण फार काळ नाही ना? मुळीच नाही?
- काया: (उत्कटतेने दृढालिंगनासाठी त्याच्याकडे हात पसरते) ओह, तुम्हाला चांगलंच ठाऊक आहे की आता फक्त एकच एक व्यक्ती अशी आहे की जी मला फार आवडते! ह्या समस्त दुनियेत एकच आणि एकमेव व्यक्ती आहे! मला दुसरे कोणीही कदापि आवडणार नाही!
- सूलनेस: होय, तू म्हणतेस ते. आणि तरीही तू माझ्यापासून दूर निघून जातेस. या समस्त गोष्टींबरोबर मला सोडून.
- काया: पण मी तुमच्याबरोबर येथे राहू शकत नाही, जरी राग्नर?
- सूलनेस: (कल्पनेचा अस्वीकार करीत) नाही, नाही, ते खरोखरीच अशक्य आहे. जर राग्नरने मला सोडले आणि त्याच्या स्वतःच्या जबाबदारीवर

कामाला प्रारंभ केला तर मग खचितच त्याला स्वतःला तुझी निकड भासेल.

काया: (स्वतःचे हात पिळवटीत) ओह, मला जाणवतं की मी तुमच्यापासून अलग होऊ शकत नाही! हे अगदी अगदी अशक्य आहे!

सूलनेस: मग बघ तू राग्नरच्या डोक्यातून ह्या मूर्ख कल्पना काढून टाकू शकणार नाहीस. जितकं अधिक तुला वाटतं तर जा आणि लग्न कर त्याच्याबरोबर- (आवाज बदलीत) ठीक, म्हणजे मला असं म्हणायचंय की माझ्यासोबत असलेल्या कामाचा त्याला त्याग करू देऊ नकोस. कारण मग मी तुला माझ्याबरोबर ठेवू शकेन, डियर काया.

काया: ओह, होय, किती छान होईल मग, जर तसं मॅनेज झालं तर?

सूलनेस: (दोन्ही हातांनी तिचे डोके धरतो आणि कुजबुजतो) बघ तू, तुझ्याशिवाय मी काहीच करू

शकत नाही. तू येथे माझ्याजवळ दररोज असायलाच हवीस.

काया: (अत्यानंदाने) ओह गॉड! ओह गॉड!

सूलनेस: (तिचे केस चुंबीत) काया! काया!

काया: (त्याच्यापुढे समर्पित होऊन) ओह, किती चांगले आहात माझ्यासाठी तुम्ही! किती अनिर्वचनीयपणे चांगले आहात तुम्ही!

सूलनेस: (आवेशाने) उभी रहा, कृपा करून उभी रहा! मला वाटलं मी कुणाला तरी ऐकलंय! (तो तिला उभे राहण्यात मदत करतो. ती लिहिण्याच्या टेबलावर झोकांड्या खाते.)

(सौ. सूलनेस उजवीकडच्या दरवाज्यातून आत प्रवेश करते. ती तीव्र दुःखाने क्षीण झाली आहे पण गतकाळातील सौंदर्याच्या खुणा तिच्या चेहऱ्यावर दिसताहेत. फिकट तपकिरी केसांच्या बटा. संपूर्ण कृष्णवर्णी, पण छान अभिरूचीचा

पोषाख. ती काहीशा हळू आणि रडव्या सुरात बोलतेय.)

सौ.सूलनेसः (प्रवेशद्वारातून) हालवर्ड!

सूलनेसः (वळतो) ओह, तू तेथे आहेस, माय डियर?

सौ.सूलनेसः (कायाकडे टाकलेल्या दृष्टिक्षेपासह) मला शंका वाटते मी तुम्हाला अडचणीत तर नाही ना टाकत?

सूलनेसः मुळीच नाही. कु. फोस्लीजवळ एक छोटंसं पत्र लिहायला दिलंय.

सौ.सूलनेसः होय, ते मी बघतेच आहे.

सूलनेसः माझ्याकडून तुला काही हवंय का, ऍलिन?

सौ.सूलनेसः मला फक्त तुम्हाला एवढंच सांगायचं होतं की डॉक्टर हर्दाल हे दिवाणखान्यात बसलेत. तुम्ही येऊन त्यांना भेटणार नाहीत का, हालवर्ड?

सूलनेसः (संशयास्पदपणे तिच्याकडे बघतो) हं- माझ्याशी बोलायला डॉक्टर फारच उत्सुक दिसतात?

सौ.सूलनेसः नाही, अगदीच उत्सुक नाहीत. खरं म्हणजे ते मलाच भेटायला आले होते. पण त्याच वेळी त्यांना तुम्हाला अभिवादन करायचे होते.

सूलनेसः (स्वतःशीच हसतो) होय, शक्य आहे. ठीक, त्यांना थोडंसं थांबायला सांगायला हवंस तू.

सौ.सूलनेसः मग तुम्ही थोड्या वेळात याल?

सूलनेसः कदाचित येईन मी. थोड्या वेळात, थोड्या वेळात, डियर, अल्पावधीत.

सौ.सूलनेसः (कायाकडे पुन्हा दृष्टिक्षेप टाकीत) ठीक आता, विसरू नका हालवर्ड (निघून जाते, मागे दरवाजा बंद करते.)

कायाः (हळुवारपणे) ओह डियर, ओह डियर- मला खात्री आहे की सौ. सूलनेस कसेही करून माझ्याविषयी वाईट विचार करतेय!

सूलनेसः ओह, मुळीच नाही. काही झाले तरी नेहमीपेक्षा जास्त नाही. पण तरी सुद्धा तू आता गेलेलं उत्तम, काया.

- काया: होय, होय, आता मला जायलाच हवं.
- सूलनेस: (कठोरपणे) आणि लक्षात ठेव ही समस्या माझ्या खातर मिटवून टाक. ऐकलंस का तू?
- काया: ओह, जर ती फक्त माझ्यावरच अवलंबून असेल तर...
- सूलनेस: मला हे मिटवलेलं हवं असेल, मी म्हणतो! उशिरात उशिरा उद्यापर्यंत.
- काया: (घाबरलेली) जर तसं कुठल्याही मार्गाने केलं गेलं नाही, तर मी हा वाड्निश्चय मोडून टाकण्यास स्वेच्छेने पूर्णपणे तयार आहे.
- सूलनेस: (रागाने) मोडून टाकणार. वेडी आहेस का तू? हे मोडून टाकण्याचा विचार तू करणार?
- काया: (विमनस्क) होय, गरज पडल्यास. कारण मला, मला येथे तुमच्या सोबतच राहायचे आहे! मी तुम्हाला सोडू शकत नाही. ते निखालसपणे- निखालसपणे अशक्य आहे!

सूलनेसः (आकस्मिक भावनोद्रेकासह) पण जाऊ दे ते सारं! राग्नरबाबत काय? तो राग्नर आहे ज्याच्याबद्दल मी—

कायाः (त्याच्याकडे घाबऱ्या नजरेने बघत) हे मुख्यतः राग्नरमुळे, ते, ते, तुम्ही?

सूलनेसः (स्वतःवर ताबा मिळवीत) नाही, नाही, खचितच नाही! तुला काहीसुद्धा कळलेलं नाही (हळुवारपणे आणि शांतपणे) खचितच ती तू आहेस जिला मला ठेवायची इच्छा आहे- प्रत्येक गोष्टीपेक्षा मला तू महत्त्वाची वाटतेस काया. पण त्याच कारणामुळे राग्नरने हे काम सोडून जायला नको असं काहीतरी करायला हवं. तेथे, तेथे- आता तू घरी जा.

कायाः होय, होय- गुडनाईट, मग.

सूलनेसः गुडनाईट (जेव्हा ती जाते) ओह, ओघाने आले म्हणून. राग्नरचा आराखडा तेथे आत आहे काय?

कायाः मी त्याला तो बरोबर नेताना बघितला नाही.

सूलनेसः आत जा आणि माझ्यासाठी शोधून काढ, प्लीज. मला कदाचित त्यावरून नजर फिरवायचीय, काही झाले तरी.

कायाः (आनंदित) ओह, येस, प्लीज करा तसं!

सूलनेसः तुझ्याखातर, काया डियर. आता ताबडतोब मला तो दे प्लीज. (काया घाईने आरेखकाच्या कार्यालयात जाते. टेबलाच्या ड्रॉव्हरमध्ये उत्सुकतेने शोधते. सापडलेली कातडी बॅग तिच्याबरोबर आणते.)

कायाः येथे सारे आराखडे आहेत.

सूलनेसः गुड. खाली त्या टेबलावर ठेव ते.

कायाः (कातडी बॅग खाली ठेवते.) गुडनाईट, मग. (याचना करित) आणि, प्लीज, प्लीज सहृदयतेने माझा विचार करा.

सूलनेसः ओह, ते मी नेहमीच करतो. गुडनाईट, माझी प्रिय इवलीशी काया. (उजवीकडे दृष्टिक्षेप टाकीत) जा. जा आता!

(सौ. सूलनेस आणि डॉ. हर्दाल दरवाज्याने उजवीकडून आत प्रवेश करतात. तो गलेलड्ड वयस्कर माणूस असून त्याचा चेहरा गोल व विनोदी आहे, त्याने गुळगुळीत स्वच्छ दाढी केलेली असून त्याचे केस पातळ व हलके आहेत, आणि त्याने सोनेरी चश्मा घातलेला आहे.

सौ.सूलनेस: (अजूनही प्रवेशद्वाराजवळ) हालवर्ड, मी डॉक्टरना फार काळ थांबवू शकत नाही.

सूलनेस: ठीक तर मग, या येथे आत.

सौ.सूलनेस: (कायाला, जी लिहिण्याच्या टेबलावरील दिवा विझवतेय) तू अगोदरच ते पत्र संपवलंस का कु. फोस्ली?

काया: (गोंधळून) पत्र?

सूलनेस: होय, ते खूपच छोटे होते.

सौ.सूलनेस: ते खरोखर खूपच छोटे असावे.

सूलनेसः तू जाऊ शकतेस, कु. फोस्ली, आणि सकाळी योग्य वेळी ये.

कायाः निश्चितच मी येईन, गुडनाईट, सौ. सूलनेस. (ती दरवाजयातून बाहेर दिवाणखान्यात जाते.)

सौ.सूलनेसः ती म्हणजे तुम्हाला लाभलेली अतिशय छान उपयुक्त गोष्ट आहे, हालवर्ड, ही कु. फोस्ली.

सूलनेसः होय, खरोखर. ती सर्वच बाबतीत उपयुक्त आहे.

सौ.सूलनेसः ते दिसतंच आहे.

डॉ.हर्दालः ती जमाखर्चात सुद्धा तरबेज आहे.

सूलनेसः चांगली, खचितच ह्या दोन वर्षांच्या दरम्यान तिने ह्यात खूपच छान प्रॅक्टिस केली आहे. आणि मग ती काटेकोर असून जे कुणी काही सांगेन ते स्वखुशीने करण्याची तिची तयारी असते.

सौ.सूलनेसः (सौम्य आक्षेपाच्या आवाजात) तुम्ही असं म्हणू शकता, हालवर्ड?

सूलनेसः ओह, नाही, नाही, माय डियर ऍलिन, मी क्षमा मागतो तुझी.

सौ.सूलनेसः काही महत्त्वाची गोष्ट नाही. ठीक मग डॉक्टर तुम्ही नंतर या म्हणजे तेव्हा आपण चहा घेऊ.

डॉ.हर्दालः मला फक्त एकाच पेशंटला बघायचंय, आणि मग मी परत येईन.

सौ.सूलनेसः थँक यू (ती दरवाज्याजवळ जाते उजवीकडे)

सूलनेसः तुम्ही घाईत आहात का, डॉक्टर?

डॉ.हर्दालः नाही, मुळीच नाही.

सूलनेसः मी तुमच्याशी थोडंसं बोलू शकतो का?

डॉ.हर्दालः मोठ्या आनंदाने.

सूलनेसः मग बसूया आपण खाली (तो डॉ. कडे डोलती खुर्ची देतो व स्वतः आरामखुर्चीवर बसतो. त्याच्याकडे शोधक नजरेने बघतो) सांगा मला, ऍलिन बाबतीत काही विचित्र गोष्ट तुमच्या लक्षात आलीय का?

- डॉ.हर्दालः तुम्हाला म्हणायचंय की आत्ता नुकत्याच त्या इथे होत्या तेव्हा?
- सूलनेसः होय, माझ्याशी तिची वागण्याची पद्धत. तुमच्या लक्षात आलं का काही?
- डॉ.हर्दालः (स्मित करतो) असं, हे देवा- एखादा तुमच्या बायकोकडे असं कसं लक्ष देईल, अं—
- सूलनेसः असं?
- डॉ.हर्दालः -असं की तुमच्या बायकोला मुख्यतः कु. फोस्ली आवडत नाही.
- सूलनेसः दुसरं काहीच नाही?! मी स्वतः बघितलंय ते.
- डॉ.हर्दालः आणि मला म्हणावसंच वाटेल की हे काही फारसं आश्चर्यकारक नाही.
- सूलनेसः त्याचं काय?
- डॉ.हर्दालः असं की तिला खरोखर असं आवडत नाही की तुमच्या बाजूला एखाददुसरी बाई दिवसभर राहावी.

सूलनेसः नाही, नाही, कदाचित तुमचं बरोबर असेल. आणि तिचं सुद्धा. पण ह्यात काही बदल करणं अशक्य आहे.

डॉ.हर्दालः तुम्ही एखादा पुरुष कारकून नाही ठेऊ शकत?

सूलनेसः पहिल्यांदाच असं कोण सापडणार? नाही, थॅक यू.- माझी इच्छा नाही तशी.

डॉ.हर्दालः पण आता, जर तुमची बायको...? तिची अशी नाजूक प्रकृती- जर तिला हे बघणं शक्य झालं नाही तर?

सूलनेसः मग, देवाशपथ, ते खूपच वाईट होईल! म्हणूनच मला असं म्हणावंसं वाटतं कमीत कमी. मला काया फोस्लीला ठेवणं भाग आहे. कुणीही तसं करू शकणार नाही, पण ती करू शकेल.

डॉ.हर्दालः कुणीही नाही?

सूलनेसः (तुसडेपणाने) नाही, कुणीही नाही.

डॉ.हर्दालः (त्याची खुर्ची अधिक जवळ नेत) नाही, ऐका माझं, माय डियर सूलनेस, मी काहीशा गोपनीय गोष्टीबद्दल एक प्रश्न विचारू शकतो का?

सूलनेसः निश्चितच.

डॉ.हर्दालः तुम्हाला ठाऊक आहे... स्त्रियांना काही निश्चित अशा बाबतीत तीव्र अंतर्ज्ञान असते...

सूलनेसः असतं त्यांना. हे खूपच सत्य आहे, पण...?

डॉ.हर्दालः ठीक, मग मला आता सांगा- जर ह्या काया फोस्लीला तुमची बायको सहन करू शकली नसती-?

सूलनेसः ठीक, मग काय?

डॉ.हर्दालः तिला कसल्याही प्रकारचे इतके तरी कारण मूळ नावडीला पुरेसे नाही का?

सूलनेसः (त्याच्याकडे पाहून उठतो) अहो!

डॉ.हर्दालः नाराज होऊ नका! तसं नाही का तिला-?

सूलनेसः (तुटक निश्चयाने) नाही.

- डॉ.हर्दालः कोणत्याही प्रकारचं कारण नाही?
- सूलनेसः तिच्या स्वतःच्या संशयी स्वभावाव्यतिरिक्त दुसरं कोणतंही कारण नाही.
- डॉ.हर्दालः मला ठाऊक आहे, तुमची अनेक चांगल्या स्त्रियांशी ओळख आहे.
- सूलनेसः होय, आहे.
- डॉ.हर्दालः आणि त्यापैकी काहीजणी त्यापैकी तुम्हाला खूप आवडत आहेत.
- सूलनेसः होय, आहेत. मी नाकारत नाही.
- डॉ.हर्दालः पण कुमारी फोस्लीच्या बाबतीत काय? अशा प्रकारच्या बाबतीत तिचा समावेश नाही का?
- सूलनेसः नाही, मुळीच नाही- माझ्या बाजूने तरी.
- डॉ.हर्दालः पण तिच्या बाजूने?
- सूलनेसः मला वाटतं अशा प्रकारचे प्रश्न विचारायचा तुम्हाला काहीही अधिकार नाही, डॉक्टर.

डॉ.हर्दालः तो तुमच्या बायकोच्या सहजप्रवृत्तीचा प्रश्न होता ज्यामुळे आपण चर्चा करायला सुरूवात केली.

सूलनेसः होता तो, होय. आणि त्या गोष्टीसाठी... (आवाज खाली घेत) एका अर्थाने ऍलिनची सहज प्रवृत्ती, जी तुम्ही म्हणता... ते आधीच सिद्ध झाले आहे... काही प्रमाणात.

डॉ.हर्दालः ठीक... तेच आपल्याला म्हणायचेय!

सूलनेसः (खाली बसत) डॉ. हर्दाल- मी एक विलक्षण गोष्ट तुम्हाला सांगणार आहे. जर तुम्ही ती पूर्ण लक्ष देऊन ऐकणार असाल तर.

डॉ.हर्दालः मला अशा विलक्षण गोष्टी ऐकायला आवडतात.

सूलनेसः ठीक तर मग, हे संभवनीय आहे की तुम्हाला स्मरत असेल मी कनूट ब्रोव्हिक आणि त्याच्या मुलाला माझ्याकडे नोकरीस ठेवले होते, त्यांचा व्यापार अपयशी ठरल्यावर. त्या म्हाताऱ्याचा.

डॉ.हर्दालः मला हा प्रकार काहीसा आठवतो, होय.

सूलनेसः ह्या दोघांची जोडी खरोखरच फार हुशार होती. प्रत्येकाला- त्यांच्या परीने कौशल्य होते. पण नंतर त्यांच्या मुलाने वाङ्निश्चय करायचे डोक्यात घेतले, नंतर खचितच लगेचच त्याला विवाह करायचा होता. आणि स्वतःच्या बळावर शिल्पकार होऊन स्थिर होण्याचे त्याने ठरवले. आजकालच्या तरूणांसारखा मार्ग त्याने अवलंबिला.

डॉ.हर्दालः (हसत) होय, त्यांना विवाह करण्याची वाईट सवय असते.

सूलनेसः ठीक, होय पण माझ्या योजनेत ते बसत नव्हते. मला राग्नर हवा होता माझ्या स्वतःसाठी- आणि तो म्हातारा सुद्धा. तो हिशेबात पराकाष्ठेचा तज्ज्ञ आहे, सर्वतणावासह घनमूळ काढण्याची एक प्रकारची किमया त्याच्या हातात आहे, ठाऊक आहे.

डॉ.हर्दालः होय, ते अनिवार्य आहे ह्यात शंकाच नाही.

सूलनेसः होय, ते आहे. पण राग्नर पूर्णपणे स्वतःच्या कामाला लागलाय जो आता कुणाचंच ऐकणार नाही.

डॉ.हर्दालः तरीसुद्धा अद्याप तो तुमच्यासोबत राहतो.

सूलनेसः होय, आणि मी सांगेन तुम्हाला का ते एके दिवशी. ही मुलगी, काया फोस्ली, निरोप किंवा काहीतरी घेऊन त्यांना भेटायला आली होती. ह्यापूर्वी येथे ती कधीच आली नव्हती आणि जेव्हा मी त्यांना बघितले तेव्हा मला असे दिसले की ती दोघांही एकमेकांवर फिदा झाली होती, माझ्या मनात एक कल्पना आली- कसेही करून तिला मी माझ्या ऑफिसात ठेवले, तर शक्य आहे की राग्नरसुद्धा येथे राहिल.

डॉ.हर्दालः ती कल्पना मुळीच वाईट नव्हती.

सूलनेसः होय, पण त्या वेळेला माझ्या मनात असलेला एक चकार शब्दही काढला नाही. मी फक्त उभे राहून तिच्याकडे बघितले आणि ह्या उद्देशाने

इच्छा करीत राहिलो की तिला मी येथे ठेवायलाच हवे. मग मी तिच्याशी मैत्रीच्या भावनेने थोडेसे बोललो- ह्या किंवा त्या बाबतीत. आणि मग ती निघून गेली.

डॉ.हर्दालः असं?

सूलनेसः आणि मग दुसऱ्या दिवशी सायंकाळी, जेव्हा म्हातारा ब्रोव्हिक आणि राग्नर घरी गेलेले होते, ती येथे माझ्याकडे आली पुन्हा आणि अशी काही वागली की मी तिच्यासाठी काहीतरी समेट घडवून आणलाय.

डॉ.हर्दालः समेट? कशाचा?

सूलनेसः त्याच गोष्टीबद्दल जी माझ्या मनात खिळलेली होती. पण मी एक चकार शब्दही तिला त्याबद्दल सांगितलेला नव्हता.

डॉ.हर्दालः ते तर खूपच विलक्षण होते.

सूलनेसः होय, नाही का? आणि मग तिची अशी इच्छा होती की तिला असं सांगितलं जावं की तिने इथे

काय करावं, दुसऱ्या दिवशी सकाळी तिने सुरुवात करावी, आणि असंच काही.

डॉ.हर्दालः तुम्हाला असं नाही वाटत का की असे करून ती तिच्या प्रियकराच्या सान्निध्यात राहिल?

सूलनेसः पहिल्यांदा हेसुद्धा माझ्या मनात आलं होतं. पण नाही, ते तसं नव्हतं. असं वाटायचं की ती त्याच्यापासून पूर्णपणे दूर दूर राहायची- ज्या वेळेपासून ती माझ्याकडे आली होती.

डॉ.हर्दालः म्हणजे ती तुमच्याकडे खेचली गेली, मग?

सूलनेसः होय, पूर्णपणे, जेव्हा ती पाठमोरी असायची तेव्हा जर मी तिच्याकडे बघितले तर, मी सांगू शकतो की तिला त्याची जाणीव व्हायची. ती थरथर कापायची आणि कंप पावायची ज्या क्षणी मी तिच्या सन्निध जायचो. त्याबद्दल तुमचा काय विचार आहे?

डॉ.हर्दालः ह्याचं स्पष्टीकरण करणं फारसं अवघड नाही.

सूलनेसः ठीक, पण दुसऱ्या गोष्टीचं काय? वस्तुस्थिती म्हणजे मी तिला काय म्हणालो, माझी इच्छा काय आहे आणि मला काय हवंय याचा ती विचार करायची- शांततेत. अंतरातून. मला स्वतःला. ह्याबद्दल तुम्ही काय म्हणाल? ह्याचं स्पष्टीकरण देऊ शकता, डॉ. हर्दाल?

डॉ.हर्दालः नाही, ही समस्या मी नाही सोडवणार.

सूलनेसः ह्याचाच मी आधी विचार केला होता. आणि ह्याच कारणामुळे मी ह्याबाबतीत पूर्वी कधीच सांगितले नाही. पण ही माझ्यासाठी परिणामी शापित पीडा आहे, तुम्हाला समजतंय ते. दिवसामागून दिवस मी ढोंग करतोय. मी- आणि अशा प्रकारची वागणूक आपण त्या गरीब बिचाऱ्या पोरीस देत आहोत. (आवेशाने) पण मी काहीच करू शकत नाही? कारण ती माझ्यापासून पळून गेली तर ती राग्नरपासून सुद्धा दूर निघून जाईल.

डॉ.हर्दालः तुम्ही तुमच्या बायकोला ह्या सर्व बाबतीत काहीच सांगितलं नाही?

सूलनेसः नाही.

डॉ.हर्दालः मग तुम्ही का सांगितलेलं नाहीत?

सूलनेसः (त्याच्याकडे रोखून बघत आणि हळू आवाजात) कारण कोणत्याही प्रकारे... मला ऍलिनची, माझ्यावर केलेल्या अन्यायाची फजिती मला गमतीने बघायची होती.

डॉ.हर्दालः (डोके हलवत) तुमच्या म्हणण्याचा अर्थ मला मुळीच समजत नाही.

सूलनेसः असं, तुम्ही बघा- हे म्हणजे एखादे प्रचंड, अफाट ऋण फेडण्यासाठी एक छोटीशी रक्कम देऊ करण्यासारखे आहे.

डॉ.हर्दालः तुमच्या पत्नीसाठी?

सूलनेसः होय- आणि त्यामुळे मनावरचा ताण थोडासा कमी होण्यास मदत होते. एखादा काही

काळासाठी मोकळा श्वास घेऊ शकतो, ठाऊक तुम्हाला?

डॉ.हर्दालः नाही, देव जाणे, मला मुळीच समजत नाही-

सूलनेसः (अकस्मात थांबून पुन्हा उठतो) ठीक, ठीक ठीक-तर मग आपण ह्या बाबतीत बोलणार नाही अधिक ह्यापुढे. (रमत गमत खोलीत फिरतो, परततो आणि टेबलाच्या बाजूस थांबतो. कावेबाजपणे स्मित करून डॉ.कडे बघतो.) मला असं गृहित धरावसं वाटतं की तुम्ही माझ्यापासून बरचसं काही छानपणे काढून घेतलंत, डॉक्टर?

डॉ.हर्दालः (काहीशा संतापाने) काढून घेतलं? पुन्हा मला अंधुकशी कल्पनाही नाही तुम्ही काय म्हणता त्याची, मिस्टर सूलनेस!

सूलनेसः ओह, स्पष्टपणे बोला; मी पूर्णपणे स्पष्ट बघितले आहे, तुम्हाला ठाऊक आहे.

डॉ.हर्दालः काय बघितलंय तुम्ही?

सूलनेसः (खालच्या आवाजत, हळुवारपणे) म्हणजे तुम्ही माझ्यावर मूकपणे नजर ठेऊन असता तर.

डॉ.हर्दालः होय तसंच? आणि काय म्हणून मी तसं करावं?

सूलनेसः कारण तुम्ही विचार करता की मी- (उत्कटतेने) ठीक, जाऊ द्या ते, ऍलिन विचार करते तसाच तुम्ही विचार करता.

डॉ.हर्दालः आणि काय विचार करते ती तुमच्या बाबतीत?

सूलनेसः (स्वतःवर ताबा ठेवीत) तिने असा विचार करायला सुरुवात केली की मी- मी आजारी आहे.

डॉ.हर्दालः आजारी! तुम्ही! अशा गोष्टीचा तिने माझ्याजवळ काहीच उल्लेख केला नाही. का? विचार करावा असं काय झालंय तुम्हाला?

सूलनेसः (खुर्चीवर मागे वाकतो आणि कुजबुजतो) तिने मनाचा असा निर्धार केला आहे की मी वेडा आहे. असाच ती विचार करते.

डॉ.हर्दालः (उठत) का, माझ्या प्रिय मित्रा?

सूलनेसः होय, तसं ती करते, मी मनापासून सांगतो! असं आहे हे. आणि तुम्ही तसा विचार करावा असं तिने केलं; ओह मी तशी खात्री देऊ शकतो. शक्य तितक्या लवकर मी स्पष्टपणे तुमच्या चेहऱ्यात ते बघतो. मला सहजासहजी कुणी मूर्ख बनवू शकत नाही, सांगू द्या मला हे तुम्हाला.

डॉ.हर्दालः (आत्यंतिक आश्चर्याने) कदापि नाही, मिस्टर सूलनेस- असा विचार कधीही माझ्या मनात आला नाही.

सूलनेसः (शंकेखोरपणे स्मित करीत) खरंच?

डॉ.हर्दालः नाही, कधीच नाही! ना तुमच्या बायकोच्या मनात आला, मला खात्री आहे. मी शपथ घेऊ शकतो.

सूलनेसः ठीक, मी तुम्हाला सल्ला देणार नाही. कारण निश्चित अशा हेतूने, बघा कदाचित- कदाचित

अशा प्रकारे विचार करण्यात तिचं काही चुकत नाही.

डॉ.हर्दालः या आता, मला खरोखरच म्हणायला हवं—!

सूलनेसः (हातवारे करून अडथळे आणतो) हरकत नाही, माय डियर डॉक्टर- आपण आता यापुढे कोणताही उहापोह करायला नको. ज्याने त्याने आपापली मते राखून ठेवावी हे उत्तम. (पूर्णपणे मजेत आवाज बदलीत) पण पण येथे असं पाहा डॉक्टर—हम्म—

डॉ.हर्दालः येस?

सूलनेसः जर तुम्हाला आत्ता मी- आजारी- कसंही करून- किंवा वेडसर- किंवा मूर्ख किंवा तशाच प्रकारचा काही वाटतो का?

डॉ.हर्दालः मग काय?

सूलनेसः मग मी असं गृहीत धरून चालतो की मी खूप सुखी माणूस आहे अशी बहुधा कल्पना करताय?

- डॉ.हर्दालः ही फक्त कल्पनाच आहे?
- सूलनेसः (हसतो) नाही, नाही! खचितच नाही! परमेश्वर कृपेने असे न घडो! फक्त विचार करा, सूलनेस वास्तुशिल्पाधिपती! हालवर्ड सूलनेस! जे काही आनंददायक असेल!
- डॉ.हर्दालः होय, मला असं म्हणावंसं वाटतं की तुमच्या बाजूने नशीब हे पूर्णपणे अविश्वसनीय प्रमाणात आहे.
- सूलनेसः (निराशाजनक स्मित दाबून) तसं आहे ते. मी त्याबद्दल तक्रार करू शकत नाही.
- डॉ.हर्दालः सर्वप्रथम तो अविचल जुनाट किल्ला तुमच्यासाठी जळून गेला आणि हे निश्चितच तुमच्यासाठी छान मोठं नशीब आहे.
- सूलनेसः (गंभीरपणे) ते ऍलिनचं कौटुंबिक घर होतं जे आगीच्या भक्ष्यस्थानी पडलं, लक्षात ठेवा.
- डॉ.हर्दालः होय, ते अती तीव्र दुःख असले पाहिजे तिच्यासाठी.

सूलनेसः त्या मानसिक धक्क्यातून ती आजपावेतो सावरलेली नाही- ह्या बारा किंवा तेरा वर्षांतही.

डॉ.हर्दालः ओह, ह्या तीव्र दुःखाने व धक्क्याने तिचा पाठपुरावा केला.

सूलनेसः दोन एकत्र आलेल्या गोष्टी.

डॉ.हर्दालः पण तुम्ही स्वतः... तुमची संधी बघितली आणि ती घेतली. गावातील एखाद्या गरीब पोगासारखी तुम्ही सुरूवात केली आणि आता तुम्ही येथपर्यंत आलात. तुमच्या धंद्यातील प्रथम व्यक्ती. होय खरोखर, मिस्टर सूलनेस. निश्चितच नशीब तुमच्या बाजूने होते.

सूलनेसः (गोंधळात पडल्यागत त्याच्याकडे बघत) पण हेच ते ज्याच्यामुळे मला भयंकर भीती वाटते.

डॉ.हर्दालः भीती? ह्या साऱ्या नशिबामुळे?

सूलनेसः रात्रंदिवस ते मला घाबरवून सोडते... घाबरवून सोडते मला. कारण कधी ना कधीतरी हे नशीब फिरेल, बघा तुम्ही.

डॉ.हर्दालः ओह, नॉनसेन्स! कशामुळे नशिबाने फिरावं?

सूलनेसः (खंबीर खात्रीने) ही तरूण पिढी.

डॉ.हर्दालः शीsss तरूण पिढी! तुम्ही नक्की कालबाह्य झालेला नाहीत, मी अशी आशा करतो! ओह, नाही, तुमचा अधिकार पूर्वी होता तसाच मजबूत आहे.

सूलनेसः नशीब फिरेल. मला ठाऊक आहे ते- तो दिवस जवळ येत आहे असे मला वाटतेय. कुणीतरी एक किंवा दुसरा त्याच्या डोक्यात हे घालेल हे म्हणण्यासाठी की मला संधी द्या! आणि मग उर्वरित त्याच्या मागून आरडाओरडा करीत येतील आणि आरोळ्या ठोकीत मुठी आवळून म्हणतील, रिकामी करा जागा- रिकामी करा- रिकामी करा! होय, नुसतं बघा तुम्ही डॉक्टर- लवकरच तरूण पिढी माझा दरवाजा ठोठावेल-

डॉ.हर्दालः (हसत) आणि जर समजा त्यांनी तसं केलं तर?

सूलनेसः त्यांनी तसं केलं तर मग हालवर्ड सूलनेसचा शेवट होईल. (डाव्या बाजूने दरवाजा ठोठावण्याचा आवाज येतो. तो दचकतो) काय ते? तुम्ही काहीतरी ऐकलं नाहीत का?

डॉ.हर्दालः कोणीतरी दरवाजा ठोठावतंय.

सूलनेसः (मोठ्याने) कम इन!

(हिल्डा वांगल दिवाणखान्याच्या दरवाज्यातून आत येते. ती मध्यम उंचीची, लवचीक आणि नाजूक बांध्याची आहे. काहीशी उन्हाने लालसर झालेली, गळ्याजवळ उघडी असलेली खलाशाची कॉलर असलेला पर्यटकाचा पोषाख, तिचा स्कर्ट दोरीने बांधलेला आहे. डोक्यावर छोटीशी खलाशाची हॅट, पाठीवर वस्तू असलेली चामड्याची पिशवी, पट्ट्यासह लोकरा कापड आणि हातात डोंगरावर चालण्यासाठी वापरतात ती काठी आहे.)

- हिल्डा: (ती सरळ सूलनेसकडे जाते, तिचे डोळे आनंदाने चमकत आहेत) गुड इव्हनिंग!
- सूलनेस: (तिच्याकडे संशयाने बघत) गुड इव्हनिंग-
- हिल्डा: (हसते) माझा जवळ जवळ असा विश्वास होता की तुम्ही मला ओळखणार नाही.
- सूलनेस: नाही- मला मान्यच करावे लागेल- फक्त काही क्षणांपुरते-
- डॉ.हर्दाल: (जवळ येत) पण मी तुला ओळखतोय, माय डियर यंग लेडी-
- हिल्डा: (आनंदाने) ओह, तुम्ही आहात का- ते?
- डॉ.हर्दाल: खचितच. (सूलनेसला) एका उन्हाळ्यात आम्ही डोंगरातल्या स्टेशनमध्ये भेटलो होतो. (हिल्डाला) त्या इतर मुलींचे काय झाले?
- हिल्डा: ओह, त्या पश्चिमेकडे गेल्या.
- डॉ.हर्दाल: सायंकाळी गमतीने आमचा मोठा आवाज करणं त्यांना आवडलं नसावं.

- हिल्डा: नाही, माझी खात्री आहे त्यांना आवडलं.
- डॉ.हर्दाल: (तिच्याकडे बोट करीत) तथापि हे नाकारता येणार नाही की तू आमच्याशी थोडेसे प्रेमाचे चाळे करीत होतीस.
- हिल्डा: तर काय, त्या म्हाताऱ्या बायांसारखे पायमोजे विणत बसण्यापेक्षा त्यात अधिक गंमत होती.
- डॉ.हर्दाल: (हसतो) मग मी तुझ्याशी पूर्णपणे सहमत आहे.
- सूलनेस: तू आज रात्रीच ह्या शहरात पोहचलीस का?
- हिल्डा: होय, मी नुकतीच पोहचलीय.
- डॉ.हर्दाल: खरोखर, एकटीच- कु. वांगल?
- हिल्डा: ओह, येस!
- सूलनेस: वांगल? तुमचं नाव वांगल आहे?
- हिल्डा: (गमतीने हसत त्याच्याकडे बघते) होय, खचित तसं आहे.

- सूलनेसः मग लिसांगर येथील जिल्ह्याच्या डॉक्टरांचीच तू मुलगी असणार.
- हिल्डाः (पूर्वीप्रमाणे) होय, कोणाची मुलगी असावी मग मी?
- सूलनेसः ओह, मग मला असं वाटतं की त्या उन्हाळ्यात मी जुन्या चर्चवर गोपुर बांधत होतो.
- हिल्डाः (अधिक गंभीरतेने) होय, खचितच तेथे आपली भेट झाली होती.
- सूलनेसः बरं, हे फार पूर्वीचं आहे.
- हिल्डाः (त्याच्याकडे कठोरतेने बघत) अगदी बरोबर दहा वर्षे झालीत.
- सूलनेसः त्यावेळी तू केवळ एक लहान मुलगी होतीस असं मला वाटतं.
- हिल्डाः (निष्काळजीपणे) बरोबर, मी तेव्हा बारा किंवा तेरा वर्षांची होते.

डॉ.हर्दालः ह्या शहरात येण्याची आत्तापर्यंतची तुमची पहिलीच वेळ आहे का, कु. वांगल?

हिल्लाः होय, हे खरं आहे.

सूलनेसः आणि तुम्ही येथे कोणालाच ओळखत नाही का?

हिल्लाः कोणालाच नाही पण तुम्हाला- आणि निश्चितच, तुमच्या बायकोला.

सूलनेसः म्हणजे तुम्ही तिलासुद्धा ओळखता?

हिल्लाः फक्त थोडंसं. आम्ही एकत्रित काही दिवस सॅनिटोरियममध्ये होतो.

सूलनेसः ओह, तेथे का?

हिल्लाः ती असं म्हणाली की तू येथे शहरात आलीस तर मला भेट (स्मित करीत) ते काही फारसं निकडीचं नव्हतं.

सूलनेसः विलक्षणच आहे. तिने ह्याचा कदापिही उल्लेख केला नाही. (हिल्ला शोगडीच्या बाजूस तिची काठी ठेवते, पाठीवरची कातडी बॅग काढते आणि

घोंगडी सोप्यावर व्यवस्थित ठेवते. डॉ. हर्दाल तिला मदत देऊ करतात. सूलनेस उभे राहून टक लावून तिच्याकडे बघतात.)

हिल्डा: (त्याच्याकडे जात) बरं, आता मला तुम्हाला हे विचारायचं आहे की तुम्ही मला रात्रभर येथे राहू द्याल का?

सूलनेस: मला खात्री आहे की त्यात काही अडचण निर्माण होणार नाही.

हिल्डा: कारण अंगावरच्या कपड्याव्यतिरिक्त कातडी बॅगेत ठेवलेल्या चादरीशिवाय माझ्याजवळ काहीच नाही. आणि ते धुवायला हवे, कारण ते खूपच घाणेरडे झालेत.

सूलनेस: ओह, येस त्याची व्यवस्था होऊ शकते. आता फक्त माझ्या बायकोला हे कळू द्या-

डॉ.हर्दाल: दरम्यानच्या काळात मी जाऊन माझ्या पेशंटला बघून येतो.

सूलनेस: होय, करा तसं आणि नंतर परत या.

डॉ.हर्दालः (गमतीने हिल्डाकडे एक कटाक्ष टाकीत) ओह, करीन मी ते, तुम्ही निश्चिंत रहा!! (हसतो) म्हणजे तुमचं भाकित खरं ठरलं तर, मिस्टर सूलनेस!

सूलनेसः कसं काय?

डॉ.हर्दालः तरूण पिढी तुमचा दरवाजा ठोठावतेय.

सूलनेसः (आनंदाने) होय, पण मला म्हणायचं होतं त्यापेक्षा अतिशय भिन्नतेने.

डॉ.हर्दालः खूप भिन्न, होय. ते निर्विवाद आहे. (तो दिवाणखान्याच्या दरवाज्याने बाहेर जातो. सूलनेस उजवीकडचा दरवाजा उघडतो जो बाजूच्या रूममध्ये गेलेला आहे.)

सूलनेसः ऍलिन! तू येथे येशील का बरं, प्लीज? येथे तुझी मैत्रीण आहे, कु. वांगल.

सौ.सूलनेसः (दारात येते) कोण म्हणालात तुम्ही ते? (हिल्डाकडे बघत) ओ, तुम्ही आहात का, कु. वांगल? (तिच्याकडे जाऊन हात पुढे करते) काही झाले तरी तुम्ही शहरात आलात तर.

सूलनेसः कु. वांगल ह्याच क्षणाला येथे पोहोचल्यात, आणि त्यांना रात्रभर येथे राहायची इच्छा आहे.

सौ.सूलनेसः येथे आपल्यासोबत? ओह, येस, निश्चितच.

सूलनेसः तोपर्यंत ती तिच्या वस्तू व्यवस्थित लावतेय, कळलं?

सौ.सूलनेसः मी तुमच्यासाठी जेवढं करू शकते तेवढं करीन. एक कर्तव्य म्हणून ही माझ्यासाठी काही फार मोठी बाब नाही. मला वाटतं तुमचं लगेज खूप उशिराने येणारेय?

हिल्डाः माझ्याजवळ लगेज नाही.

सौ.सूलनेसः ठीक, तथापि सारं काही ठीक होईल. मध्यंतरीच्या काळात माझ्या नवऱ्यासोबत मी तुम्हाला सोडून जात आहे. माफ करा, तोपर्यंत तुमची खोली मी तुमच्यासाठी आरामशीर व ठाकठीक करते.

सूलनेसः एखाद्या नर्सरीपैकी एक आपण तिला देऊ शकत नाही का? त्या पूर्वीसारख्याच तयार आहेत.

सौ.सूलनेसः ओ येस आपल्याजवळ ती जागा आहे आणि राखून ठेवलेली आहे. (हिल्लडाला) बस खाली आणि विश्राम घे थोडासा. (ती उजवीकडून बाहेर जाते. हिल्लडा पाठीमागे हात ठेवून येरझाच्या घालीत खोलीत फिरते व विविध वस्तूंकडे बघते. सूलनेस पुढे उभा राहून टेबलाच्या बाजूस मागे हात ठेवून, तिचा डोळ्यांनी पाठलाग करतो.)

हिल्लडाः (थांबते आणि त्याच्याकडे बघते) तुमच्याकडे अनेक नर्सरीज आहेत?

सूलनेसः घरात तीन नर्सरीज आहेत.

हिल्लडाः खूपच आहेत. मग मला वाटतं की तुम्हाला खूप मुलं असावीत?

सूलनेसः नाही. आम्हाला एकही मूल नाही. पण तू तात्पुरती मूल म्हणून राहू शकतेस.

हिल्लडाः एकाच रात्री, होय, मी रडणार नाही, मला म्हणायचंय मी अगदी दगडासारखी गाढ झोपी जाईन.

- सूलनेसः होय, मला वाटतं तू खूपच थकलेली असावीस.
- हिलव्डाः ओह, नो! पण तरी सुद्धा. झोपावं आणि स्वप्न पाहावं हे किती आल्हाददायक आहे!
- सूलनेसः तू रात्री खूप स्वप्न बघतेस?
- हिलव्डाः ओह, येस! बहुधा नेहमीच.
- सूलनेसः सर्वाधिक कशाबाबत तू स्वप्ने बघतेस?
- हिलव्डाः आज रात्री मी तुम्हाला सांगणार नाही. दुसऱ्या वेळेला कदाचित. (ती पुन्हा रूममध्ये इकडे तिकडे फिरते, लिहिण्याच्या टेबलाजवळ थांबते, आणि पुस्तके आणि कागद चाळते.)
- सूलनेसः (तिच्याकडे चालत जाऊन) काहीतरी शोधतेस का?
- हिलव्डाः नाही, मी फक्त साऱ्या वस्तू बघतेय. (वळते) कदाचित मी ते शोधायला नकोच?
- सूलनेसः प्लीज डू. नक्कीच.
- हिलव्डाः ते तुम्हीच का ह्या खतावणीत लिहिता आहात?

सूलनेसः नाही, माझा हिशेबनीस.

हिल्डाः स्त्री?

सूलनेसः (स्मित करीत) होय, खचितच.

हिल्डाः तिला तुम्ही तुमच्या कार्यालयात नोकरीस ठेवलेय.

सूलनेसः होय.

हिल्डाः ती विवाहित आहे?

सूलनेसः नाही, ती अविवाहित आहे.

हिल्डाः असं का?

सूलनेसः पण मला वाटतं ती लवकरच विवाहबद्ध होणार आहे.

हिल्डाः तिच्यासाठी ते खूपच छान होईल.

सूलनेसः पण माझ्यासाठी असं काही छान नाही. कारण मग मला मदत करायला ती राहणार नाही.

हिल्डा: इतकं चांगलं तुम्ही कुणाला तरी शोधू शकत नाही का?

सूलनेस: कदाचित तू येथे राहशील आणि खतावणी लिहिशील.

हिल्डा: (कटाक्षाने मापते) होय, निश्चितच नाही! आभारी आहे—असं काहीच नाही. (ती पुन्हा रूममध्ये येरझाऱ्या घालते आणि डोलखुर्चीवर बसते. सूलनेस सुद्धा टेबलाकडे जातो.)

हिल्डा: (चालू ठेवीत) कारण मला खात्री आहे की इतरही खूप कामे इथे करून घेतली जाणारच. (त्याच्याकडे स्मित करून बघत) तुम्हाला सुद्धा असं वाटत नाही का?

सूलनेस: खचितच. सर्वात पहिली गोष्ट म्हणजे तू दुकानांकडे फेरी मारून स्वतःला सजवायला हवे.

हिल्डा: (आनंदाने) नाही, मला वाटतं ते तसंच राहू द्यावं.

सूलनेस: खरंच.

- हिल्डा: होय, असं बघा माझ्याकडचे सगळे पैसे मी खर्चून टाकले.
- सूलनेस: पैसेही नाहीत आणि लगेजही नाही, तर!
- हिल्डा: हेही नाही आणि तेही नाही. पण काही हरकत नाही—काही चिंताही नाही, आता.
- सूलनेस: तुला ठाऊक आहे का, ह्यामुळेच तू मला आवडतेस!
- हिल्डा: फक्त ह्याच्यामुळे?
- सूलनेस: ह्या समवेत इतर गोष्टींसाठी. (आरामखुर्चीत बसतो) तुझे वडील अजून हयात आहेत काय?
- हिल्डा: होय, वडील आहेत अजून.
- सूलनेस: कदाचित तू येथे शिक्षण घेण्याचा विचार करतेस?
- हिल्डा: माझ्या मनात तसं काही आलं नव्हतं.
- सूलनेस: पण तू काही काळ येथे राहणार आहेस असं मी गृहीत धरून चाललो होतो.

हिल्डा: ते परिस्थितीवरच अवलंबून आहे. (ती खुर्चीवर डोलतेय काही काळ आणि त्याच्याकडे बघतेय, अर्धवट गांभीर्याने अर्धवट दबल्या स्मिताने, मग ती तिची हॅट घेते आणि तिच्यासमोर टेबलावर ठेवते.) मिस्टर सूलनेस!

सूलनेस: येस?

हिल्डा: तुम्ही खूपच विसराळू आहात?

सूलनेस: विसराळू? माझ्या माहितीप्रमाणे नाही.

हिल्डा: तुम्हाला वर काय घडले हे निक्षून सांगायची आवश्यकता वाटत नाही?

सूलनेस: (क्षणिक आश्चर्यात) लिसांगर वर? (बेपर्वाईने) का, त्याबद्दल काहीच का तुम्हाला बोलायचं नाही, असं मला वाटतंय.

हिल्डा: (त्याच्याकडे तिरस्काराने बघत) कसं तुम्ही तिथं बसून असं बोलू शकता?

सूलनेस: ठीक तर मग तूच त्याच्या विषयी बोल.

हिल्डा: जेव्हा ते गोपुर (tower) संपले तेव्हा शहरात आपण मोठा समारंभ केला होता.

सूलनेस: तो दिवस मी सहजासहजी विसरू शकणार नाही.

हिल्डा: विसरणार नाहीत? किती चांगले आहात तुम्ही!

सूलनेस: चांगला?

हिल्डा: चर्च भोवतालच्या जागेत संगीत होतं—आणि खूप खूप, शेकडो लोक होते. आम्ही शाळेच्या मुलींनी पांढरे शुभ्र कपडे घातलेले असून सर्वांच्या जवळ ध्वज होते.

सूलनेस: ओह, येस ते ध्वज—मी सांगू शकतो तुला मला ते आठवतात!

हिल्डा: मग तेथे तुम्ही सांगाड्यावरून वर, थेट अगदी सर्वात उंचावर आणि तुमच्याजवळ भले मोठे पुष्पचक्र होते आणि त्याच क्षणी तुम्ही ते पुष्पचक्र वातकुक्कुटावर टांगले.

सूलनेसः (तुसडेपणाने, मध्येच खंड पाडीत) मी त्या दिवसांत करीत असे ते. ही जुनी प्रथा आहे.

हिल्डाः ते आश्चर्यकारक सनसनाटीचे होते, पायथ्याशी खाली उभे राहून अगदी वर तुमच्याकडे बघणे. कल्पना करा जर ते खाली पडले असते! वास्तुशिल्पाधिपती स्वतः!

सूलनेसः (जणू काही विषयाकडून तिला दुसरीकडे वळवित) होय, होय, होय. आणि ते सहजगत्या घडले असते... कारण त्या शुभ्र फ्रॉकमधील सैतानांपैकी एक छोटासा सैतान माझ्याकडे खूप आरडा ओरडा करीत किंचाळत होता.

हिल्डाः (तिचे डोळे आनंदाने चमकतात) 'हुर्रा... हुर्रे मिस्टर सूलनेस!' 'हुर्रा वास्तुशिल्पाधिपतीला!' येस!

सूलनेसः आणि ध्वज इतका उंचावीत हलवत आणि फडफडवत होतीस की ते दृश्य पाहून मला चक्कर व भोवळ आली होती.

हिल्डा: (अधिक शांततेने आणि गंभीरपणे) तो छोटासा सैतान- मी होते.

सूलनेस: (स्थिरपणे तिच्याकडे बघत) मी आता ते बघू शकतो, ती तूच असली पाहिजेस.

हिल्डा: (पुन्हा उत्साहाने) ओह, ते खरोखरीच तेजस्वी, चित्तथरारक होते! माझा विश्वासच बसत नव्हता की असा वास्तुशिल्पकार संबंध जगात नसेल ज्याने इतके उत्तुंग गोपुर बांधले असेल. आणि मग तुम्ही स्वतः त्याच्या शिखरावर उभे राहिलात जीवनासारखे विशाल! आणि तरीही किंचितशी भोवळ न येता त्याच विचाराने मला- भोवळ आल्यागत वाटले.

सूलनेस: तुला कसं ते निश्चितपणे वाटलं की मला भोवळ नव्हती आली?

हिल्डा: (कल्पनेची तपासणी करीत) खरोखर नाही! ओह नो. मला अंतर्मनातून तसं वाटलं. कारण तसं

नसतं तर तुम्ही तिथं उभे राहूच शकला नसता
आणि गाऊपण शकला नसता.

सूलनेस: (तिच्याकडे अचंबित होऊन बघत) गायलो? मी
गायलो होतो?

हिल्डा: होय, तुम्ही निश्चितच गायलात.

सूलनेस: (डोके हलवत) मी माझ्या आयुष्यात एखाद्या
चिटोऱ्यावरचं सुद्धा गाणं कधी गायलं नाही.

हिल्डा: होय खरंच, तुम्ही गायलात तेव्हा. हवेतल्या
वीणेसारखा आवाज येत होता.

सूलनेस: (विचारात पडून) हे खूप विचित्र आहे—हे सर्व.

हिल्डा: (थोडा वेळ शांत राहून त्याच्याकडे बघते आणि
खालच्या आवाजात बोलते) पण मग, ते
त्यानंतर- खरी गोष्ट घडली.

सूलनेस: खरी गोष्ट?

हिल्डा: (उत्साहाने चमकत) होय, मी खात्रीने तुम्हाला
त्याची आठवण करून देणार नाही?

- सूलनेसः ओ, येस, मला त्याची सुद्धा आठवण करून दे तू.
- हिलडाः तुम्हाला आठवत नाही का की तुमच्या सन्मानार्थ क्लबमध्ये मोठी मेजवानी दिली गेली होती ते?
- सूलनेसः ओह, येस, ती त्याच दुपारी असेल. कारण दुसऱ्या दिवशी सकाळी मी निघालो होतो.
- हिलडाः आणि त्या क्लबमधून तुम्हाला आमच्या घरी रात्रीच्या जेवणाचं आमंत्रण दिलं गेलं होतं.
- सूलनेसः अगदी बरोबर कु. वांगल. इतका बारीकसारीक तपशील तू आपल्या डोक्यात ठेऊ शकतेस हे आश्चर्यकारक आहे.
- हिलडाः बारीकसारीक! मला आवडतं ते! कदाचित ती क्षुल्लक होती, तीसुद्धा ती की मी जेव्हा रूममध्ये एकटी होते आणि तुम्ही आलात.
- सूलनेसः तू एकटी होतीस?
- हिलडाः (त्याला उत्तर न देता) तेव्हा तुम्ही मला लहानगा सैतान म्हटलं नव्हतं तर.

- सूलनेसः नाही मला वाटत नाही.
- हिल्डाः तुम्ही म्हणालात, माझ्या पांढऱ्या शुभ्र वेशात अतिशय सुंदर दिसते- मी एखाद्या छोट्याशा राजकुमारीसारखी दिसते.
- सूलनेसः मला खात्री आहे, कु. वांगल, तू तशीच दिसायचीस आणि शिवाय मला जाणवलं मी पिसासारखा चंचल आणि हवेत तरंगणारा मुक्त आहे- त्या दिवशी.
- हिल्डाः आणि मग तुम्ही म्हणाला होतात की जेव्हा मी प्रौढ होईन तेव्हा तुमची राजकुमारी होईन.
- सूलनेसः (किंचित हसत) डियर, डियर- हेसुद्धा म्हणालो होतो का मी?
- हिल्डाः होय, तुम्ही म्हणाला होतात- आणि जेव्हा मी विचारले मी किती काळ वाट बघावी? तुम्ही म्हणालात दहा वर्षांनंतर तू पुन्हा येशील- पिशाच्चासारखी- आणि घेऊन जाशील मला- स्पेनला किंवा अशाच एका ठिकाणी आणि तुम्ही

वचन देऊन म्हणालात तुम्ही माझ्यासाठी एक साम्राज्य विकत घेणार तेथे.

सूलनेस: बरं का, छानशा जेवणानंतर अशा छानशा मनःस्थितीत आपण पैशाला किंमत देत नसतो. पण खरोखर मी असं सारं म्हणालो होतो?

हिल्डा: (शांतपणे हसत) होय. आणि तुम्ही असं सुद्धा म्हणालात ते साम्राज्य ह्या नावाने.

सूलनेस: असं?

हिल्डा: ह्याला 'ओरेंजियाचे साम्राज्य' असं म्हटलं जाईल, तुम्ही म्हणालात.

सूलनेस: म्हणजे, हे एक क्षुधावर्धक प्रकारचे नाव आहे.

हिल्डा: मला ते जरासुद्धा आवडलं नाही. मला वाटलं तुम्ही माझी चेष्टाच करताहात.

सूलनेस: मी खात्रीने सांगू शकतो की तसा माझा उद्देश नव्हता.

- हिल्डा: नाही, मी तसा विचार करायला नको होता. त्याहीपुढे जाऊन नंतर तुम्ही काय केलंत...
- सूलनेस: अरे बापरे, काय केलं मी नंतर?
- हिल्डा: ते अखेरचा हात फिरवण्यागत होतं- जर तुम्ही तेही विसरला असाल तर.
- सूलनेस: ठीक, तू मला पुसटशी कल्पना दे फक्त, आणि कदाचित मी... ठीक?
- हिल्डा: (त्याच्यावर स्थिर दृष्टी ठेवून बघत) तुम्ही आलात आणि माझे चुंबन घेतलेत मिस्टर सूलनेस.
- सूलनेस: (आ वासतो व खुर्चीतून उभा राहत) तसं केलं मी?
- हिल्डा: होय, खरोखर तसंच केलं तुम्ही. तुम्ही मला तुमच्या दोन्ही बाहूत घेतलं, मला मागे वाकवलं आणि माझं चुंबन घेतलं खूप वेळा.
- सूलनेस: आता खरंच, माय डियर कु. वांगल!

हिल्डा: (उठते) तुम्ही खात्रीने ही सत्यता नाकारणार नाहीत!

सूलनेस: होय, मी नाकारतोय. मी पूर्णपणे नाकारतोय हे!

हिल्डा: (तिरस्काराने त्याच्याकडे बघते) ओह, खरंच! (ती वळते आणि चालत शेंगडीकडे जाते, जेथे ती उभी राहते, स्तब्ध- तिचा चेहरा त्याच्यापासून दूर ठेवीत, हात पाठीमागे घेते. थोडा विराम.)

सूलनेस: (सावधपणे तिच्या मागे जात) कु. वांगल? (हिल्डा शांत असून हालचाल करीत नाही) एखाद्या पुतळ्यासारखी तेथे उभी राहू नकोस. हे सारं तू एखादं स्वप्न पाहिलं असशील. (तो त्याचे हात तिच्या बाहूंचेर ठेवतो) आता ऐक (ती तिच्या बाहूंची अस्वस्थ हालचाल करते. अचानक त्याच्या मनात एक कल्पना आल्यागत तो तिच्याशी बोलतो) किंवा-! क्षणभर थांब! ह्या सर्वांच्या तळाशी काहीतरी असले पाहिजे. तू त्यावर विश्वासून रहा.

हिल्डा: (स्तब्ध)

सूलनेस: (हळू आवाजात पण जोरदारपणे) मला ह्याबाबत विचार करायलाच हवा. माझी इच्छाच असेल तशी. मला हवे असेल ते आणि म्हणून- त्याचं काही स्पष्टीकरण नकोय? (हिल्डा अजूनही शांत आहे. सूलनेस अधीरतेने बोलतो) ओह, काही हरकत नाही, देवाच्या कृपेने- म्हणून मी हेसुद्धा केलं!

हिल्डा: (त्याच्याकडे जरा डोके वळवीत पण त्याच्याकडे न बघता) मग तुम्ही आता ते मान्य केलेत तर.

सूलनेस: होय, जे काही तुला आवडतं.

हिल्डा: तुम्ही आलात आणि माझ्याभोवती बाहू टाकलेत?

सूलनेस: ओ येस!

हिल्डा: आणि माझे डोके मागे वळविलेत?

सूलनेस: खूप खूप मागे.

- हिल्डा: आणि माझं चुंबन घेतलं त?
- सूलनेस: होय, घेतलं मी.
- हिल्डा: खूप वेळा?
- सूलनेस: तुला जितक्या वेळा वाटेल तितक्या.
- हिल्डा: (वेगाने त्याच्याकडे वळते आणि पुन्हा एकदा संतोषाच्या झळाळीचे भाव तिच्या डोळ्यात आहेत) छान, बघा तुम्ही, अखेरीस तुमच्याकडून ते काढून घेतले!
- सूलनेस: (किंचित स्मितासह) होय, मी विसरलेल्या अशा गोष्टींची कल्पना कर.
- हिल्डा: (त्याच्यापासून दूर जात, पुन्हा थोडंसं धुमसत) ओह, मला वाटतं तुम्ही तुमच्या काळात अनेक स्त्रियांची चुंबने घेतली असावीत.
- सूलनेस: नाही, माझ्याविषयी तू असा विचार करायलाच नको. (हिल्डा स्वतः आरामखुर्चीत बसते.

सूलनेस उभा राहतो व डोलखुर्चीवर झुकतो,
तिच्याकडे निरीक्षण करीत बघतो) कु. वांगल!

हिल्डा: येस!

सूलनेस: काय झालं मग? आपल्या स्वतःच्या दोघांत?

हिल्डा: काहीही झालं नाही. तुला ठाऊक आहे. सारं
काही ठीकठाक. कारण मग दुसरा पाहुणा आला
आत, आणि मग- शीss!

सूलनेस: अगदी बरोबर. इतर येऊन पोहचले. कल्पना कर,
तसंच विसरलो आत्ताही.

हिल्डा: ओह, तुम्ही खरोखर काहीच विसरला नाहीत.
तुम्हाला फक्त त्याची लाज वाटली. एखादा अशी
गोष्ट विसरू शकत नाही, ठाऊक आहे मला.

सूलनेस: असा विचार कोणीच करणार नाही.

हिल्डा: (उत्साहाने पुन्हा) किंवा तुम्ही तारीखही विसरला
असाल. काय होती ती?

सूलनेस: काय तारीख...?

- हिल्डा: होय, काय तारीख होती जेव्हा तुम्ही त्या गोपुरावर पुष्पचक्र टांगले? सांगाल? सांगा मला पटकन.
- सूलनेस: हं- मी कबूल करतो मी तो विशिष्ट दिवस विसरलो. मला फक्त इतकेच ठाऊक आहे की तो दहा वर्षांपूर्वी होता! केव्हातरी शरदऋतूत.
- हिल्डा: (अनेकदा शांतपणे डोके हलवित) दहा वर्षांपूर्वीची ही गोष्ट आहे- १९ सप्टेंबर.
- सूलनेस: होय, ती गोष्ट. कल्पना कर काय तुझी स्मृती आहे, दाद द्यावी लागेल. (थांबतो) पण क्षणभर थांब— ! होय—तो १९ सप्टेंबर होता आज आहे जो.
- हिल्डा: होय, आहेच, आणि दहा वर्षे निघून गेलीत. आणि तुम्ही आला नाहीत—मला वचन दिल्याप्रमाणे.
- सूलनेस: वचन दिले होते? धमकी दिली होती मी असं तुला म्हणायचंय?
- हिल्डा: मला नाही वाटत त्यात काही धमकीसारखे होते असे.

- सूलनेसः ठीक मग, बहुतकरून मी चेष्टा करीत होतो.
- हिल्डाः ह्याचीच सर्वथा तुम्ही इच्छा करीत होतात का? माझी चेष्टा करण्याची? मला मूर्ख बनवायची?
- सूलनेसः ठीक, मी जरा चेष्टा केली तुझी. माझी शपथ, पण मला आठवत नाही. पण असंच काही तरी असावं. तू फक्त एक लहान मुलगी होतीस म्हणून.
- हिल्डाः ओह, मी काही तशी फारच लहान मुलगी नव्हते. किंवा तुम्ही समजता तेवढी मूर्ख तरी नव्हतेच नव्हते.
- सूलनेसः (तिच्याकडे शोधक नजरेने बघत) तू खरोखर आणि गांभीर्याने अपेक्षा करीत होतीस का की मी पुन्हा परत येईन?
- हिल्डाः (अर्धवट चेष्टेचे स्मित लपवीत) होय, खरोखर! मला तुमच्याकडून तीच अपेक्षा होती.
- सूलनेसः तेच ना की मी तुझ्या घरी यावे, आणि माझ्याबरोबर तुला घेऊन जावे?

- हिल्डा: फक्त एखाद्या पिशाच्चासारखे- होय.
- सूलनेस: आणि तुला राजकुमारी बनवावे?
- हिल्डा: तेच तुम्ही आश्वासन दिल्याप्रमाणे.
- सूलनेस: आणि तसेच तुला साम्राज्य बहाल करावे?
- हिल्डा: (छताकडे बघत) का नाही? काहीही झाले तरीही अशा प्रकारचं साम्राज्य खरोखर असण्याची काहीही गरज नाही.
- सूलनेस: पण काहीतरी एखादं उत्तम?
- हिल्डा: होय, कमीत कमी छान. (त्याच्याकडे क्षणभर बघत) जर तुम्ही सर्वात उंच गोपुर बांधू शकलात तर मी विचार केला की खात्रीने तुम्ही ह्या किंवा दुसऱ्या साम्राज्याची निर्मिती करू शकाल.
- सूलनेस: (डोके हलवित) मी पूर्णपणे असं शोधून काढू शकत नाही, कु. वांगल.
- हिल्डा: करू शकणार नाहीत? मला तर हे खूपच साधं वाटतं.

सूलनेसः तू काय म्हणतेस तसा मी मनाचा निर्धार करू शकत नाही, किंवा तू फक्त माझी चेष्टा करीत असणार.

हिल्डाः तुमची चेष्टा, कदाचित? मी सुद्धा?

सूलनेसः होय, अगदी बरोबर. आपल्या दोघांची चेष्टा. (तिच्याकडे बघत) मी विवाहित आहे हे तुला फार पूर्वीपासून ठाऊक होतं का?

हिल्डाः मला हे प्रारंभापासून ठाऊक होते. का विचारताय तुम्ही मला असं?

सूलनेसः (सहजगत्या) ओह, असंच मनात आलं माझ्या (तिच्याकडे आस्थेने बघत व हळू आवाजात) तू येथे कशासाठी आलीस?

हिल्डाः मला माझं साम्राज्य हवंय. वेळ आलीय.

सूलनेसः (अनिच्छेने हसत) काय पोरगी आहेस तू?

हिल्डाः (हर्षाने) द्या मला ते साम्राज्य, चला द्या (बोटाने वाजवित) साम्राज्य टेबलावर!

सूलनेसः (डोलखुर्ची जवळ ढकलीत खाली बघत)
गंभीरपणे आता मी बोलतोय, कशासाठी तू येथे
आलीस? येथे खरोखर काय करायची तुझी इच्छा
आहे?

हिलडाः ओह, सर्वप्रथम मला सभोवती जाऊन बघायचे
आहे की तुम्ही काय काय बांधकाम केले आहे
येथे.

सूलनेसः मग त्यासाठी तुला भरपूर कसरत करावी लागणार
आहे.

हिलडाः होय, मला ठाऊक आहे तुम्ही खूप खूप बांधकाम
केलेले आहे.

सूलनेसः खरोखर. विशेषतः अलीकडच्या वर्षात.

हिलडाः खूप चर्चची गोपुरे, सुद्धा? खूप खूप उंच, मला
म्हणायचंय?

सूलनेसः नाही, मी आता चर्चची गोपुरे बांधत नाही ना
चर्चेस बांधत.

- हिल्डा: मग काय बांधता आपण आता, मग?
- सूलनेस: लोकांसाठी घरे.
- हिल्डा: (विचारमग्न होऊन) त्या घरांवर तुम्ही छोटी छोटी चर्च गोपुरे बांधू शकत नाही का घरासारखी?
- सूलनेस: (दचकून) ह्या तुझ्या म्हणण्याचा काय अर्थ?
- हिल्डा: मला म्हणायचंय- काहीतरी सुळक्यासारखे, मुक्त गगनभेदी. वातकुक्कुटासह भोवळ आणणाऱ्या उंचीवर.
- सूलनेस: (जरा सखोल विचार करीत) तू असं म्हणावंस हे खूप विलक्षण आहे. कारण हेच मला खूप आवडलं होतं असं करावं.
- हिल्डा: (अधीरतेने) मग तुम्ही तसं का केलं नाहीत.
- सूलनेस: (डोके हलवित) कारण लोकांची तशी इच्छा नसते.
- हिल्डा: विचार करा त्यांना आवडत नाही?

सूलनेसः (अधिक चेष्टेने) पण मी आता नवीन घर बांधतोय अगदी येथे त्या समोर.

हिल्डाः तुमच्या स्वतःसाठी?

सूलनेसः होय, ते जवळजवळ पूर्ण झालेय. आणि त्याच्यावर गोपुर आहे.

हिल्डाः उंच गोपुर?

सूलनेसः होय.

हिल्डाः खूप उंच?

सूलनेसः लोक खात्रीने म्हणतील राहण्यासाठी म्हणून तर खूपच उंच.

हिल्डाः मी उद्या बाहेर जाईन आणि पहिली गोष्ट म्हणजे सकाळी सकाळी ते गोपुर बघेन.

सूलनेसः (खाली बसतो आणि हातावर गाल ठेवून तिच्याकडे अनिमिष दृष्टीने बघतो) मला सांग, कु. वांगल- तुझं नाव काय आहे? तुझं पहिलं नाव, मला म्हणायचंय?

- हिल्डा: का, हिल्डा, खचितच.
- सूलनेस: (पूर्वीप्रमाणे) हिल्डा? खरंच?
- हिल्डा: तुम्हाला आठवत नाही का ते? तुम्ही स्वतः मला हिल्डा म्हणून हाक मारली ते? ज्या दिवशी तुम्ही माझ्याशी दुर्वर्तन केले.
- सूलनेस: खरंच मी केलं?
- हिल्डा: पण नंतर तुम्ही म्हणालात, 'इवलीशी हिल्डा,' आणि मला ते आवडलं नाही.
- सूलनेस: ओह, तुला ते आवडलं नाही, कु. हिल्डा?
- हिल्डा: नाही, त्या वेळेला नाही. पण राजकुमारी हिल्डा हे खूप छान वाटले, असं मला वाटतं.
- सूलनेस: तेच खरोखर आहे. राजकुमारी हिल्डा- ची- काय बरं नाव होतं त्या साम्राज्याचं?
- हिल्डा: छट्! मला त्या नीरस साम्राज्याशी काही देणं घेणं नाही! मला पूर्णपणे काहीतरी वेगळंच हवंय.

सूलनेसः (खुर्चीवर मागे झुकतो, अजूनही तिच्याकडे अनिमिष दृष्टीने बघत) जसा जसा मी अधिक विचार करतो तसतसं मला असं वाटतं की ही सारी वर्षे मी स्वतःची छळणूक करत आहे- हं-

हिल्डाः कसं?

सूलनेसः काहीतरी शोधून- काही जुने अनुभव, मला वाटतं जे मी विसरलोय. पण मला ते काय ह्याची पुसटशीही कल्पना नाही.

हिल्डाः तुम्ही तुमच्या हातरुमालाला तशी गाठ मारायला हवी मिस्टर सूलनेस.

सूलनेसः मग मला माझ्या मेंदूला ताण द्यावा लागेल की ती गाठ कसली आहे ह्याचा शोध घ्यायला.

हिल्डाः होय, तशा प्रकारचे राक्षस या जगात असावेत असं मला वाटतं.

सूलनेसः (हळूहळू उठत) तू माझ्याकडे आलीस ही किती छान गोष्ट आहे.

हिल्डा: (त्याच्या डोळ्यात खोलवर बघत) ही चांगली गोष्ट आहे?

सूलनेस: कारण मी एकाकी होतो. मी असहाय्यपणे अनिमिष नेत्रांनी सगळीकडे बघायचो. (खालच्या आवाजात) मला हे तुला सांगायलाच हवे, मी भयभीत व्हायला लागलोय- खूप भयंकर तरूण पिढीपासून.

हिल्डा: (थोड्या तिरस्काराने फुरफुरत) छट्- तरूण पिढी ही काय भयभीत करणारी गोष्ट आहे?

सूलनेस: खरं आहे ते. आणि ह्या कारणास्तव मी स्वतःला कुलुपात बंदिस्त करून ठेवतो (गूढपणे) मी सांगतो तुला एक दिवस ही नवी पिढी येईल आणि माझ्या दारावर गडगडाट करील आणि बळजोरीने माझ्यावर तुटून पडेल!

हिल्डा: मग मी म्हणावे की तुम्ही बाहेर जावे आणि तरूण पिढीसाठी दरवाजा उघडावा.

सूलनेस: दरवाजा उघडावा?

- हिल्डा: होय, आणि येऊ द्यावे आत यौवनाला सस्नेह भावनेने.
- सूलनेस: नाही, नाही, नाही! ती तरूण पिढी म्हणजे बदला. परिवर्तनाच्या आघाडीच्या निशाणात येईल तो.
- हिल्डा: (उभी राहून त्याच्याकडे बघते आणि म्हणते, तिचे ओठ थरथरत आहेत) मी काही तुमच्या उपयोगी पडू शकते का, मिस्टर सूलनेस?
- सूलनेस: होय, खरोखरच तू! कारण मला वाटते की तू सुद्धा नव्या निशाणाखालीच आली आहेस कूच करीत. यौवनाविरुद्ध यौवन...! (दिवानखान्याच्या दरवाज्यातून डॉ. हर्दाल येतात.)
- डॉ.हर्दाल: ओह, तुम्ही आणि कु. वांगल अजूनही येथे आहात?
- सूलनेस: होय. आम्हाला बऱ्याचशा गोष्टी बोलायच्या होत्या.
- हिल्डा: उभयता जुन्या आणि नव्या.

डॉ.हर्दालः खरंच का तुम्हाला बोलायच्या होत्या?

हिल्डाः खरंच गंमत होती त्यात. कारण मिस्टर सूलनेस यांची निःसंशयपणे अविश्वसनीय स्मरणशक्ती आहे. त्यांना प्रत्येक गोष्ट अगदी अंतिम क्षणापर्यंत पक्क्या तपशीलवारपणे आठवते. (सौ. सूलनेस उजव्या बाजूने दारातून आत येते.)

सौ.सूलनेसः येथे आहेस तर तू कु. वांगल. तुमची रूम तयार आहे.

हिल्डाः ओह, किती प्रेम करताय तुम्ही माझ्यावर!

सूलनेसः (त्याच्या पत्नीस) नर्सरी?

सौ.सूलनेसः होय. मधली एक. पण आधी आपल्याला काहीतरी खायलाच हवे.

सूलनेसः (संमतीदर्शक हिल्डाकडे डोके हलवितो) हिल्डा?

सौ.सूलनेसः (त्याच्याकडे बघून) हिल्डा? हिल्डा नर्सरीत झोपेल?

सूलनेसः होय, कु. वांगलचे नाव हिल्डा आहे. ती लहान होती तेव्हापासून मी तिला ओळखतो.

सौ.सूलनेसः खरंच का हे? हालवर्ड? ठीक, जायचं का आपण? रात्रीचं जेवण टेबलावर तयार आहे. (ती डॉ. हर्दालचा बाहू पकडते व त्याच्याबरोबर उजव्या बाजूने जाते. दरम्यान हिल्डा तिच्या प्रवासी वस्तू गोळा करते.)

हिल्डाः (मृदू स्वरात, शीघ्रतेने सूलनेसला) तुम्ही बोललात ते खरे का? माझा तुम्हाला काही उपयोग होऊ शकतो का?

सूलनेसः (तिच्याकडून वस्तू घेत) मला सर्वात जास्त ज्या एकाची गरज होती ती तू आहेस.

हिल्डाः (त्याच्याकडे आनंदाने आणि विस्मयचकित डोळ्यांनी बघत) पण मग, अरे देवा!

सूलनेसः काय?

हिल्डाः मग मला माझं साम्राज्य प्राप्त झालंय!

सूलनेसः (अनिच्छेने) हिलडा!

हिलडाः (पुन्हा तिचे ओठ कंप पावतात) जवळजवळ- मी म्हणणार होते की. (ती उजवीकडून बाहेर जाते, सूलनेस तिच्या पाठोपाठ जातो.)

अंक दुसरा

सूलनेसच्या निवासस्थानातील सुरेख सजवलेला छोटासा दिवाणखाना. पाठीमागे पडवी आणि उद्यानाच्या अग्रभागी असलेला काचेचा दरवाजा. उजव्या बाजूच्या कोपऱ्यातील अर्धी भिंत जिच्यात फुलदाण्या ठेवल्यात अशी विस्तृत खिडकी. त्याच्याशी सुसंगत डाव्या कोपऱ्यात नक्षीदार कागद चिकटवलेला दरवाजा. दोन्ही बाजूस साधे दरवाजे. वर आरसा असलेली फळी. विपुल फुले आणि रोपे आहेत. डाव्या बाजूस समोर टेबल आणि खुर्च्या असलेला सोफा. त्याच्या मागे पुस्तकांचे कपाट. रूमच्या बाहेर खिडकीच्या अलिकडे छोटे टेबल आणि काही खुर्च्या आहेत. पहाट झालेली आहे.

सूलनेस ड्राफ्टची पाने चाळतो. राग्नर ब्रोव्हिकची फाईल त्याच्यासमोर उघडलेली आहे. तो आरेखन चाळतो आणि काहींचे जवळून निरीक्षण करतो. सौ. सूलनेस आवाज न करता

जवळून जाते. तिच्या हातात पाण्याची झारी असून ती रोपांना पाणी घालतेय. तिने पूर्वीप्रमाणे काळा पोशाख घातलेला आहे. आरशाजवळील खुर्चीवर तिची हॅट, कोट आणि मोठी छत्री पडलेली आहे. सूलनेस तिच्या लक्षात येऊ न देता मधून मधून डोळ्यांनी तिचा पाठलाग करतो. दोघांपैकी कोणीही बोलत नाही.

काया फोस्ली डाव्या दरवाज्यातून मूकपणे आत येते.

सूलनेस: (मान वेळावीत अनपेक्षित बेपर्वाईने बोलतो)
ठीक, तू आहेस का?

काया: मला फक्त तुम्हाला कळवायची इच्छा होती की मी आलेय.

सूलनेस: होय, होय, हरकत नाही. रॅनरसुद्धा आला नाही का?

काया: नाही, अजून नाही. त्यांना थांबून डॉक्टरची वाट बघायची होती. पण ते लवकरच येऊन तुम्हाला त्याबद्दल विचारणार होते.

सूलनेस: म्हातारा कसा आहे आज?

काया: बरा नाही. त्यांनी विनवणी केली की त्यांना क्षमा करावी; त्यांना आज अंथरूणात पडून राहणं भाग आहे.

सूलनेस: का, खचितच त्यांनी नक्कीच विश्रांती घ्यायला हवी. पण आता तू कामाला लाग.

काया: होय. (दारात थोडी थांबते) रॅग्नर आल्यावर तुम्हाला त्याच्याशी बोलायचंय का?

सूलनेस: नाही- मला ठाऊक आहे की मला त्याला काही विशेष असं सांगायचं आहे. (काया डाव्या बाजूने पुन्हा जाते. सूलनेस तेथेच राहून आरेखनाची पाने चाळतो.)

सौ.सूलनेस: (रोपांच्या जवळून) मला आश्चर्य वाटतं की तोसुद्धा आता मृत्यूमुखी का पडत नाही.

सूलनेसः (वर तिच्याकडे बघून) तू आणखी कोणाबद्दल बोलतेस?

सौ.सूलनेसः (त्याला उत्तर न देता) होय, होय; म्हातारा ब्रोव्हिक लवकरच मरणार आहे; हालवर्ड मला खात्री आहे. बघाल तुम्ही ते मरणार.

सूलनेसः माय डियर ऍलिन, तुला बाहेर थोडंसं फिरून यायला पाहिजे नाही का?

सौ.सूलनेसः होय, मला वाटतं मला जायलाच हवं. (ती फुलझाडांना पाणी घालायचे चालू ठेवते.)

सूलनेसः (आरेखनावर बघत) ती अजून झोपलेलीच आहे का?

सौ.सूलनेसः (त्याच्याकडे बघत) तुम्ही तेथे बसून कु. वांगलचाच विचार करताहात का?

सूलनेसः (बेपर्वाईने) मी फक्त तिचा विचार करीत होतो.

सौ.सूलनेसः कु. वांगल बऱ्याच वेळेपासून वर गेलीय.

सूलनेसः ओह, ती गेलीय का?

सौ.सूलनेसः जेव्हा मी तिला बघायला गेले तेव्हा ती तिच्या वस्तू लावण्यात गर्क होती. (ती आरशासमोर जाते आणि हळूच डोक्यावर हॅट ठेवू लागते.)

सूलनेसः काही झाले तरीही शेवटी आपल्या नर्सरीसाठी तिचा वापर करून घेता आला, ऍलिन.

सौ.सूलनेसः होय ना!

सूलनेसः मला वाटतं हे खरोखर उत्तम आहे, त्या सर्व रिकाम्या राहण्यापेक्षा.

सौ.सूलनेसः अशीही निर्मनुष्यता भयंकर असते. बरोबर आहे तुमचं म्हणणं.

सूलनेसः (फाईल बंद करतो, उठतो आणि तिच्याजवळ जातो) असं बघ, ऍलिन- भविष्यकाळ अधिक उत्तम राहिल आपल्यासाठी, अधिक सुखदायक-जीवन सुलभ होईल, विशेषतः तुझ्यासाठी.

सौ.सूलनेसः (त्याच्याकडे बघत) भविष्यात?

सूलनेसः होय, विश्वास ठेव माझ्यावर, ऍलिन-

सौ.सूलनेसः म्हणजे तुम्हाला म्हणायचंय- ती येथे आली म्हणून?

सूलनेसः (स्वतःवर ताबा ठेवीत) खचितच मला असं म्हणायचं होतं की आपण नवीन घरात स्थानांतर केल्यावर.

सौ.सूलनेसः (तिचा कोट घेते) ओह, तुम्ही तसा विचार करता हालवर्ड? खूप उत्तम होईल का मग?

सूलनेसः मी दुसरा विचारच करू शकत नाही आणि तुलामुद्धा तसंच वाटलं असावं.

सौ.सूलनेसः मी नव्या घराबद्दल मुळीच विचार केला नाही.

सूलनेसः (हताश होतो) ती माझ्यासाठी खूपच वाईट बातमी आहे. कारण हे मुख्यतः मी तुझ्यासाठी बांधलेले आहे, ठाऊक आहेच तुला. (तो तिला कोट अंगात घालायला मदत करतो.)

सौ.सूलनेसः असंच तुम्ही माझ्यासाठी सारं काही केलंत.

सूलनेसः (काहीशा आवेशाने) नाही, नाही, तू खरंच असं काही बोलायला नको, ऍलिन! तू असं म्हटलेलं ऐकणं मला सहन होत नाही!

सौ.सूलनेसः ठीक आहे तर मग, मी असं काही बोलणार नाही, हालवर्ड.

सूलनेसः पण माझ्या सांगण्याचा ठामपणे हाच अर्थ होता. तू बघशीलच नव्या जागेत तुझ्यासाठी सर्व गोष्टी सुलभ असतील.

सौ.सूलनेसः ओ, गॉड- सोपं माझ्याकरिता!

सूलनेसः (उत्सुकतेने) होय, खरोखर ते तसे असेल. तू ह्यावर पूर्णपणे विश्वास ठेवू शकतेस. साऱ्या प्रकारच्या वस्तूंमुळे एकदा तुझ्याकडे त्या होत्या ह्याची आठवण करून देतील...

सौ.सूलनेसः त्या घराबद्दल जे एकेकाळी आईवडिलांचं होतं. आणि ते जळून राख झालं.

सूलनेसः ओह, अगदी बरोबर बोललीस. तो एक तुझ्यासाठी फार मोठा दुःखद धक्का होता.

सौ.सूलनेसः (अचानक विलाप करीत) तुम्हाला वाटेल तसं तुम्ही बांधू शकता, हालवर्ड- पण तुम्ही माझ्यासाठी तसंच खरंखुरं घर कधीच बांधू शकणार नाहीत!

सूलनेसः (ओलांडून जात) ठीक तर मग, ह्याविषयी आपण देवाशपथ कधीही बोलणार नाही आहोत.

सौ.सूलनेसः आपण बहुधा कधीच ह्या विषयावर बोलत नाही. तुम्हीच तो विषय टाळता.

सूलनेसः (अकस्मात थांबतो आणि तिच्याकडे बघतो) मी तसं करतो? का तसं करीन मी? मी विषय टाळतो?

सौ.सूलनेसः ओह, हालवर्ड. मी तुम्हाला समजू शकते. कारण तुम्ही माझी खूप काळजी घेता. आणि तुम्ही मला माफ केल्याचं दाखवून माझं मन कधीच दुखावलं नाहीत.

सूलनेसः (तिच्याकडे टक लावून आश्चर्याने बघत) तुला माफ केलं! तुला खरोखर असं म्हणायचं आहे का- तुला स्वतःला, ऍलिन?

सौ.सूलनेसः होय, खचितच मला स्वतःला.

सूलनेसः (अनिच्छेने, स्वतःला) ते सुद्धा!

सौ.सूलनेसः त्या जुन्या घराविषयी- त्याविषयी जे घडलं, ते तसं घडायचं होतं. देवाला ठाऊक, एकदा का दुर्दैव सुरू झालं- का-

सूलनेसः (आवेशाने) नको विचार करूस त्याविषयी, ऍलिन!

सौ.सूलनेसः मला त्याच्या विषयी विचार करणं भाग आहे. आणि त्याविषयी काही वेळा विचार करणं, सुद्धा. कारण मला नाही वाटत मी फार काळ ते सहन करू शकेन. असं माहित असूनही मी स्वतःला माफ करू शकत नाही.

सूलनेसः (उद्गारत) तुला स्वतःला?

सौ.सूलनेसः होय, मला दोन्ही कर्तव्ये निभवायची आहेत- दोन्ही बाजूचे- एक तुमच्या बाजूचे आणि दुसरे पोरांच्या बाजूचे. मला दृढनिश्चयी होणं भाग आहे- स्वतःला. मी स्वतःला दुःखाने हतबल होऊ देणार नाही. किंवा शोकानेही नाही, कारण माझं घर जळून खाक झालंय. (हात पिळवटते) ओह हालवर्ड मला फक्त तसं सामर्थ्य प्राप्त झालं तर!

सूलनेसः (सौम्यपणे भावूक होऊन, जवळ येतो) ऍलिन- तू मला असं वचन द्यायला हवं की तू पुन्हा असा विचार करणार नाहीस- वचन दे मला डियर!

सौ.सूलनेसः ओह, मी देते वचन, वचन देते. कुणीही कोणत्याही गोष्टीचं वचन देतं...

सूलनेसः (मुठी आवळतो व रूममध्ये फिरतो) ओह, हे निराशाजनक आहे! सूर्याच्या किरणाचा सुद्धा पत्ता नाही कधीच किरणांच्या अभावाने घर उजळून निघत नाही.

सौ.सूलनेसः हे घर नाहीये, हालवर्ड.

सूलनेसः नाही, तू उचित बोलत असावीस. (जड अंतःकरणाने) देवाला ठाऊक तू बरोबर आहेस की नाही ते—नव्या घरात जाणंही आपल्याला ठीक नाही मग.

सौ.सूलनेसः ते कधीच उत्तम असू शकणार नाही. फक्त रिक्त. फक्त उजाड. तेथे जसं इथं आहे.

सूलनेसः (रागाने) पण मग आपण ते बांधायचा एवढा उपद्व्याप का केला? सांगू शकशील मला ते?

सौ.सूलनेसः नाही, तुम्हाला स्वतःलाच ह्या प्रश्नाचं उत्तर विचारावं लागेल.

सूलनेसः (तिच्याकडे संशयास्पद दृष्टिक्षेप टाकीत) काय तुझ्या म्हणण्याचा अर्थ, ऍलिन?

सौ.सूलनेसः माझ्या म्हणण्याचा अर्थ काय?

सूलनेसः होय, खड्ड्यात गेलं सारं--! किती विचित्रपणे बोललीस तू जणू काही तुझ्या मनाच्या कोपऱ्यात काहीतरी दडलेलं आहे.

सौ.सूलनेसः नाही, मी खरोखर खात्री देते तुम्हाला—

सूलनेसः (तिच्या जवळ जात) थँक यू, -मला काय ठाऊक असायला हवे होते ते मला ठाऊक झाले आहे. आणि मी बघू ऐकू शकतो सुद्धा, ऍलिन- तू खात्री ठेव.

सौ.सूलनेसः पण हे सारं काय आहे? काय आहे?

सूलनेसः (तिच्या समोर उभा राहत) तुला असं म्हणायचंय की तुला, सुप्त, एक प्रकारची मनात दडी मारून बसलेला अर्थ ह्या निरागस शब्दांत होता जे मी तुम्हाला सांगितले?

सौ.सूलनेसः मी, तुम्हाला म्हटलं तसं? मी करते असं?

सूलनेसः (हसतो) हॉ हॉ हॉ! हे खूप नैसर्गिक आहे, ऍलिन! ज्यावेळी एक आजारी माणूस तुझ्या ताब्यात असताना

सौ.सूलनेसः (चिंतेने) आजारी? तुम्ही आजारी आहात, हालवर्ड?

सूलनेसः (हिंसकपणे) अर्धवट वेडा माणूस तरी! मूर्ख! तुला जे म्हणायचे असेल ते म्हण!

सौ.सूलनेसः (खुर्ची चाचपडते व बसते) हालवर्ड- तुमची विनवणी करते-

सूलनेसः पण तू चुकतेस, दोघेही तू आणि डॉक्टर. तू जशी कल्पना करतेस त्या अवस्थेत मी नाही. (तो खोलीत येरझाऱ्या घालतो. सौ. सूलनेस चिंतेने त्याच्या हालचालीकडे बघते. शेवटी तो तिच्याकडे जातो, शांतपणे) सत्य परिस्थिती ही आहे की मला काहीही झालेलं नाही.

सौ.सूलनेसः नाही, तसं नसेलही काही ना? पण मग तुमच्या मनाला काय त्रास होतोय?

सूलनेसः का हे, की मला वारंवार अशी अनुभूती होते की ह्या ऋणाच्या भयंकर ओझ्याखाली मी चिरडला जातोय-

सौ.सूलनेसः ऋण, तुम्ही म्हणालात? पण तुम्ही कोणाचेही कशासाठीही ऋणी नाहीत, हालवर्ड!

सूलनेसः (भावनेने हळवा होत) मी अमर्याद ऋणी आहे तुझा- तुझा- तुझा, ऍलिन.

सौ.सूलनेसः (हळूच उठत) ह्या सगळ्याच्या पाठीमागे काय आहे? हेसुद्धा तुम्ही मला आत्ताच्या आत्ता सांगायला हवे.

सूलनेसः पण ह्याच्या मागे काहीच नाही! मी कधीही तुझ्या विरुद्ध काहीच केले नाही. थट्टेने आणि जाणूनबुजूनही काहीही झाले तरीही. आणि तरीही- आणि तरीही असं वाटतं की त्या ऋणाखाली मी दबलो जातोय, चिरडलो जातोय त्या ओझ्याखाली.

सौ.सूलनेसः माझ्या ऋणाखाली?

सूलनेसः मुख्यतः तुझ्या.

सौ.सूलनेसः मग तुम्ही- आजारी आहात काहीही झाले तरी, हालवर्ड.

सूलनेसः (विषण्णतेने) मी गृहित धरतो, मी आहेच. किंवा तसल्याच प्रकारचं काहीतरी. (तो दरवाज्याकडे बघतो, उजवीकडे जो उघडा आहे.) ओह! आता ती गोष्ट प्रकाशित होतेय.

(हिल्डा वांगल आत येते. तिने पोशाखात काही फेरफार केलाय आणि स्कर्ट खाली सोडलाय.)

हिल्डा: गुड मॉर्निंग, मिस्टर सूलनेस!

सूलनेसः (डोके हलवित) झोप छान झालीय?

हिल्डा: छान, मजेदार! पाळण्यातल्या बाळाप्रमाणे. मी पडले आणि ताणून दिली- राजकुमारीप्रमाणे!

सूलनेसः (थोडंसं स्मित करीत) पूर्णपणे निश्चिंत होतीस?

हिल्डा: मला तसंच वाटतं.

सूलनेसः आणि तू स्वप्नसुद्धा बघितलंस, निःसंशय.

हिल्डा: होय, बघितलं मी. पण ते खूप भयंकर होतं.

सूलनेसः भयंकर होतं?

हिल्डा: होय, कारण मी स्वप्नात बघितलं की अतिशय उंच मोठ्या चढणीच्या कड्यावर पडले. तुम्ही असं स्वप्न कधी पाहिलंय का?

सूलनेस: ओ येस- मधून मधून पडतात मला अशी स्वप्नं.

हिल्डा: हे प्रचंड चित्तथरारक आहे जे तुम्ही कोसळता अन् कोसळता-

सूलनेस: त्यामुळे मनात धडकी भरल्यासारखं वाटतं.

हिल्डा: असं घडतं तेव्हा तुम्ही तुमचे पाय खाली दुमडून घेता?

सूलनेस: होय, शक्य असेल तेवढं.

हिल्डा: मीपण तसं करते.

सौ.सूलनेस: (तिची मोठी छत्री उचलते) मला वाटतं मी आता शहरात गेलंच पाहिजे- हालवर्ड. (हिल्डाला) तुला आवश्यक असलेल्या एक-दोन वस्तू मी आणण्याचा प्रयत्न करीन.

हिल्डा: (तिच्या गळ्याभोवती बाहू टाकीत) ओह, यू डियर, माझी गोड सौ. सूलनेस! किती माया करता माझ्यावर- अती- अतिशय दयाळू आहात तुम्ही-

सौ.सूलनेस: (अवमान करून स्वतःला सोडवून घेत) ओह, मुळीच नाही. हे माझं कर्तव्य आहे, म्हणूनच मी ते आनंदाने करतेय.

हिल्डा: (दुखावलेल्या मनाने, नापसंतीदर्शक ओठ बाहेर काढून) तरीसुद्धा मला असं वाटतं की मी रस्त्यावर जाण्याइतकी व्यवस्थित आहे- मी माझा पोशाख नीटनेटका केलाय, आता तुम्हाला तसं वाटत नाही का?

सौ.सूलनेस: खरं सांगायचं म्हणजे, मला वाटतं लोकं तुझ्याकडेच थोडंसं टक लावून बघतात.

हिल्डा: (तिरस्काराने) शीSS सारे जण? ह्याची मला गंमत वाटते.

सूलनेस: (दबल्या संतापाने) पण लोक अशी कल्पना करतील की तुला वेड तर नाही लागलं? बघ.

हिल्डा: वेड? इथले खूप लोक वेडेच असावेत, ह्या शहरातील?

सूलनेस: (स्वतःच्या कपाळाकडे अंगुलीनिर्देश करीत) काहीही झाले तरी एक आहे येथे.

हिल्डा: तुम्ही- मिस्टर सूलनेस!

सौ.सूलनेस: ओह, असं बोलू नका ना, माय डियर हालवर्ड!

सूलनेस: अजूनही तुझ्या लक्षात आलं नाही?

हिल्डा: नाही, निश्चितच नाही. (पूर्ण विचार करून थोडंसं हसते) आणि तरीही कदाचित एखादी छोटी गोष्ट असावी वस्तुतः.

सूलनेस: ओह, ऐकलंस का तू ते, ऍलिन?

सौ.सूलनेस: आणि कोणती छोटी गोष्ट असावी ती, कु. वांगल?

हिल्डा: नाही, मी नाही सांगणार.

सूलनेस: ओह, सांग ना प्लीज!

हिल्डा: नाही, थँक्स मी इतकी वेडी नाही.

सौ.सूलनेस: जेव्हा कु. वांगल आणि तुम्हीच फक्त असाल तेव्हा, हालवर्ड, तुम्हाला ती सांगेल, मला खात्री आहे.

सूलनेस: ओह, -तुला तसं वाटतं?

सौ.सूलनेस: ओह, निश्चितच. कारण तुम्ही तिला फार पूर्वीपासून ओळखता आहात, अगदी ती लहान असल्यापासून. सांगा नंतर मला. (ती डाव्या बाजूने दारातून बाहेर जाते.)

हिल्डा: (थोड्या अवधीनंतर) तुमच्या बायकोला मी मुळीच आवडत नाही का?

सूलनेस: अशा प्रकारचं काही तुझ्या ध्यानात आलं का?

हिल्डा: तुमच्या स्वतःच्या लक्षात नाही का आलं?

सूलनेस: (टाळाटाळ करीत) काही वर्षांपासून ऍलिन इतर लोकांच्या बाबतीत खूपच बुजरी झालीय.

हिल्डा: बुजरी झालीय?

सूलनेसः पण जर तू तिला पूर्णपणे जाणलंस-! ओह, ती खूपच चांगली- खूपच दयाळू- उत्कृष्ट बाई आहे-

हिल्डाः (उत्कंठेने) पण जर ती अशी आहे तर मग आपल्या कर्तव्याविषयी ती का बोलत होती?

सूलनेसः कर्तव्याविषयी?

हिल्डाः होय, ती म्हणाली की ती बाहेर जाईल आणि माझ्यासाठी काहीतरी विकत घेऊन येईल. ओह, मी नाही सहन करू शकत असा अतिशय वाईट आणि कुरूप शब्द!

सूलनेसः का नाही?

हिल्डाः त्याचा सूचितार्थ, कितीतरी उदास आणि तीक्ष्ण आणि कटू आहे. कर्तव्य, कर्तव्य- कर्तव्य. तुम्हाला सुद्धा तसं वाटत नाही? तुम्हाला त्याचा दंश झाल्यासारखा वाटत नाही?

सूलनेसः मी काही त्याबद्दल फारसा विचार केला नाही.

हिल्डा: होय, तसंच आहे ते! आणि जर ती एवढी दयाळू आहे- जसं तिच्याबद्दल तुम्ही म्हणालात- तर मग तिने अशा प्रकारे का बोलावं?

सूलनेस: मग तिने कसं बोलावं असं तुला वाटतं?

हिल्डा: तिने असं म्हणायला हवं होतं की मी तुमच्यावर प्रचंड प्रेम करते. अशाच प्रकारचं काही तिने म्हणायला हवं होतं. काहीतरी सौहार्दपणे, प्रेमळपणे, नाही का?

सूलनेस: (तिच्याकडे बघतो) असंच काहीतरी तुला हवंय का?

हिल्डा: होय, तंतोतंत. (ती घरभर फिरते, पुस्तकांच्या कपाटाजवळ थांबते व पुस्तकांकडे बघते) किती पुस्तके आहेत तुमच्याकडे...

सूलनेस: होय, मी छान छान पुस्तके एकत्रित जमवून ठेवली आहेत.

हिल्डा: ती सगळी तुम्ही वाचलीत का?

सूलनेसः मी प्रयत्न केला होता तसा एकदा. तू वाचतेस का खूप?

हिल्डाः नाही, कधीच नाही, अजिबात नाही. मी सोडून दिलं ते. कारण मला ते समस्त अनुचित वाटलं.

सूलनेसः माझाही अगदी तसाच अनुभव आहे.

हिल्डाः (थोडीशी फिरते, छोट्याशा टेबलाजवळ थांबते, फाईल उघडते, चाळून मजकूर उघडते) हे सर्व आराखडे तुमचेच का?

सूलनेसः नाही, ते एका तरुणाने रेखाटले आहेत ज्याला मी मदतीसाठी माझ्याकडे नोकरीस ठेवले आहे.

हिल्डाः कोणीतरी ज्याला तुम्ही शिकवलं आहे.

सूलनेसः ओह, येस, खात्रीने तोसुद्धा माझ्याकडून काहीतरी शिकलाय.

हिल्डाः (खाली बसते) मग मी मानते तो खूपच हुशार आहे (रेखाटनांकडे बघत) नाही का?

- सूलनेसः ओह, फारसा वाईट नाही. मी त्याचा उपयोग करू शकतो.
- हिल्डाः होय, खरोखर! तो अतिशय हुशार असला पाहिजे.
- सूलनेसः म्हणजे याचा अर्थ तू त्याच्या आराखड्यावरून असे सांगू शकतेस?
- हिल्डाः छेs छेs या अस्ताव्यस्त खरडण्यावरून! पण तो तुमच्याकडूनच शिकतोय ना?
- सूलनेसः ओह, आजपर्यंत- असे अनेक लोक आहेत जे माझ्याकडून शिकलेत आणि त्यापैकी कोणीच फारसे यशस्वी झाले नाहीत.
- हिल्डाः (त्याच्याकडे बघून मान डोलावते) खरंच, मला समजत नाही तुम्ही किती मूर्ख आहात ते.
- सूलनेसः मूर्ख? तुला असं वाटतं की मी खूप मूर्ख आहे?
- हिल्डाः अगदी निश्चितच. जर तुम्ही सर्व लोकांना शिकवण्यात समाधान मानत असाल- ठीक-

- सूलनेसः (थोडंसं दचकून) ठीक- आणि का नाही?
- हिल्डाः (उठते, अर्धवट गंभीर, अर्धवट हसत) नाही, खरोखर मिस्टर सूलनेस! त्याबाबत काय? कोणालाच नाही पण ते बांधण्याचा तुम्हाला हक्क आहे. पूर्णपणे तुम्ही एकटे. तुम्ही स्वतः ते करू शकता. आता तुम्हाला कळलं असेल.
- सूलनेसः (नाखुषीने) हिल्डा-!
- हिल्डाः असं?
- सूलनेसः कसं काय असं तुझ्या मनात आलं?
- हिल्डाः तुम्हाला असं वाटतं का की असा विचार करायला मी पूर्णपणे मूर्ख आहे?
- सूलनेसः नाही, तसं मला म्हणायचं नव्हतं. पण आता मी तुला- सांगेन काहीतरी.
- हिल्डाः असं?
- सूलनेसः मी अविरतपणे- नीरवतेत आणि एकटाच- त्याच विचारात मग्न असतो.

- हिल्डा: ठीक, ते साहजिकच आहे, मला असं वाटतं.
- सूलनेस: (तिच्याकडे काहीशा शोधक नजरेने बघत)
कदाचित हे तुझ्या आधीच लक्षात आलं असेल,
नाही?
- हिल्डा: नाही, माझ्या लक्षात नाही आलं- मुळीच नाही.
- सूलनेस: पण आधी- जेव्हा तू म्हणालीस की तुला वाटतं
माझा तोल गेलाय, एक गोष्ट होती तिथे.
- हिल्डा: ओह, मी पूर्णपणे वेगळाच काहीतरी विचार करीत
होते.
- सूलनेस: वेगळा म्हणजे काय म्हणायचंय तुला?
- हिल्डा: ते मी तुम्हाला नाही सांगणार.
- सूलनेस: (ओलांडून पुढे जातो) ठीक, ठीक, जसं तुला
आवडेल तसं. (घराच्या खिडकीजवळ थांबून)
इकडे ये, मी तुला काहीतरी दाखवतो.
- हिल्डा: (त्याच्याकडे पोहचत) काय आहे ते?
- सूलनेस: बघितलंस का, त्या उद्यानात-?

हिल्डा: होय?

सूलनेस: (निर्देश करीत) अगदी बरोबर. दगडांच्या खाणीवर-?

हिल्डा: ते नवं घर का?

सूलनेस: ते बांधलं जातंय, होय बहुधा पूर्ण झालंय.

हिल्डा: ते एक उंच गोपुर वाटतंय.

सूलनेस: सांगाडा अजूनही वर आहे.

हिल्डा: हे तुमचं नवीन घर आहे का?

सूलनेस: होय.

हिल्डा: हेच घर का ते ज्यात तुम्ही लवकरच प्रवेश करणार आहात?

सूलनेस: होय.

हिल्डा: (त्याच्याकडे बघते) त्या घरात नर्सरीज पण आहेत का?

सूलनेस: तीन, जशा इथे आहेत.

- हिल्डा: आणि एकही मूल नाही?
- सूलनेस: आणि तेथे कधीही एकही नसणार.
- हिल्डा: (अर्धवट स्मित करीत) ठीक, मग मी म्हटले त्याप्रमाणे नाही का?
- सूलनेस: ते-?
- हिल्डा: की जे तुम्हाला म्हणायला हवं- शेवटी तुम्ही थोडेसे वेडे आहात तर
- सूलनेस: ह्याचाच विचार करीत होतीस का तू?
- हिल्डा: होय, त्या रिकाम्या नर्सरीबाबत जिथे मी झोपले होते.
- सूलनेस: (खालच्या आवाजात) आम्हाला मुलं होती, ऍलिनला आणि मला.
- हिल्डा: (उत्सुकतेने) होती तुम्हाला?
- सूलनेस: दोन लहान मुलं. ती सारख्याच वयाची होती.
- हिल्डा: जुळी होती का मग?

सूलनेसः होय, जुळी. अकरा किंवा बारा वर्षे झाली असतील आता.

हिल्डाः (सावधपणे) आणि म्हणून त्या दोघांना-? तुम्ही गमावलंत का त्या दोघांना?

सूलनेसः (शांतपणे भावूक होऊन) आम्ही त्यांना फक्त तीन आठवडेच सांभाळू शकलो. पूर्णही नाही. (भावनेचा उद्रेक होऊन) ओ हिल्डा, किती आश्चर्यकारकपणे मी भाग्यवान आहे की तू येथे आलीस! अखेरीस मला कोणीतरी मिळालं ज्याच्याशी मी बोलू शकतो.

हिल्डाः तुम्ही तिच्याशी- बोलू शकत नाही?

सूलनेसः ह्याबद्दल नाही. माझी बोलायची इच्छा नाही आणि मला बोलायचंही नाही. (उद्विग्नपणे) आणि दुसऱ्या कोणत्या गोष्टीबद्दलही नाही.

हिल्डाः (खिन्नपणे) तेव्हा तुमच्या ह्या सर्व म्हणण्याचा अर्थ हाच होता का की तुम्ही म्हणालात तुम्हाला माझी गरज होती?

सूलनेसः मुख्यत्वे तोच माइया म्हणण्याचा अर्थ होता- सर्व प्रसंगात, काल. कारण आज मला तशी खात्री नाही (अकस्मात थांबून) ये इकडे आणि खाली बसूया हिलडा. तेथे सोफ्यावर बैस- जेणेकरून तू उद्यानात बसू शकशील. (हिलडा स्वतः सोफ्याच्या कोपऱ्यात बसते. सूलनेस तिच्याजवळ खुर्ची आणतो.) तुला त्याविषयी ऐकायला आवडेल?

हिलडाः होय, मला येथे बसून तुमचं बोलणं ऐकायला आवडेल.

सूलनेसः (खाली बसतो.) मग मी तुला त्याबद्दल सारं काही सांगेन.

हिलडाः आता मी तुम्हाला आणि उद्यानाला दोघांना पाहू शकते. म्हणून सांगा मला प्लीज!

सूलनेसः (अर्धवर्तुळाकार खिडकीकडे निर्देश करतो) बाहेर त्या उंच कड्यावर, जेथे तुला नवीन घर दिसेल-

हिलडाः होय?

सूलनेसः ऍलिन आणि मी आमच्या वैवाहिक जीवनाच्या सुरूवातीची काही वर्षे तेथे राहिलो होतो. तेथे जवळच एक जुने घर होते तिच्या आईच्या मालकीचे; आणि आम्हाला वारसा हक्काने मिळालेले, आणि त्याबरोबर अवाढव्य उद्यानही.

हिलडाः त्या घरावर उंच गोपुर सुद्धा होतं का?

सूलनेसः नाही, तसल्या प्रकारचं काहीच नव्हतं. ते खूप मोठं, भयानक, अंधःकारमय धान्याच्या गोदामासारखे दिसणारे, लाकडाच्या मोठ्या पेटीसारखे ठिकाण होते. पण आतमध्ये सुरेख, उबदार व खूपच आरामशीर होते.

हिलडाः मग तुम्ही ते मोडकळीस आलेले जुनाट घर ढासळून टाकले?

सूलनेसः नाही. ते आगीच्या भक्ष्यस्थानी पडले.

हिलडाः ते सगळंच्या सगळं?

सूलनेसः होय.

- हिल्डा: किती दुर्भाग्याची गोष्ट आहे ही, तुमच्यासाठी
- सूलनेस: तू त्याकडे तसे पाहतेस ह्यावर ते अवलंबून आहे. ती आगच मला वास्तुशिल्पाधिपती बनवित होती—
- हिल्डा: ठीक, पण...?
- सूलनेस: त्यानंतर लगेच दोन्ही मुलांचा जन्म झाला.
- हिल्डा: ती गरीब बिचारी दोन जुळी, होय.
- सूलनेस: ती निकोप आणि गुटगुटीत ह्या जगात आली. आणि ती मोठी होत होती- दिवसेंदिवस वेगवेगळी दिसत होती, बघ.
- हिल्डा: लहान मुलं सुरूवातीला लवकर लवकर वाढतात.
- सूलनेस: खूपच सुरेख दृश्य होतं ते- डोळ्यांचं पारणं फेडेल असं, ऍलिन त्या दोघांजवळ झोपलेली होती. पण मग ती आगीची रात्र आली...
- हिल्डा: (श्वास रोखीत) काय झालं? सांगा मला! कोणी भाजलं का त्या आगीत?

सूलनेसः नाही, तसं नाही. ती सर्व सुरक्षितपणे घराबाहेर पडली—

हिल्डाः होय, पण मग काय?

सूलनेसः त्या धास्तीने ऍलिन भयंकर हादरली. धोक्याची सूचना- बचाव- जीवघेणी घाई- आणि त्यावर कळस म्हणजे गारठून टाकणारी कडाक्याच्या थंडीची रात्र, त्यांना ते जसे पडून होते तशीच कशीबशी रात्र काढावी लागली. त्या सर्वांना- तिला आणि त्या दोन लहानग्यांना.

हिल्डाः आणि हे खूप झालं त्यांच्यासाठी?

सूलनेसः नाही, त्यांना नाही. पण ऍलिनला खूप ताप भरायला लागला आणि त्याचा तिच्या दुधावर परिणाम झाला. तिने त्यांना स्वतःचे दूध पाजायचा हट्टच धरला. ते तिचं कर्तव्य होतं, असं ती म्हणाली. आणि आमची दोघंही लहान बाळं... (मुठी आवळतो) ... ती दोघंही...

हिल्डाः त्या धक्क्यापासून ती मुक्त झाली नाही?

सूलनेसः नाही, त्यापासून ती मुक्त झाली नाहीत. त्याने आमच्यापासून त्यांना हिरावून नेले.

हिल्डाः ते तुमच्यासाठी फारच भयंकर कठीण होतं.

सूलनेसः कठीण होतं माझ्यासाठी खूपच ते. पण ऍलिनसाठी ते दसपट कठीण होतं. (मुठी वळवतो, संताप दाबीत) ओह, का अशा गोष्टी घडतात ह्या जगात (तुसडेपणाने आणि दृढतापूर्वक) त्यांना गमावल्या दिवसापासून मला कधीच चर्च बांधायची इच्छा झाली नाही की गोपुरे बांधायची नाही.

हिल्डाः (हळूच मान डोलावित) काहीच नाही बांधायचं, फक्त लोकांना राहण्यासाठी घरं.

सूलनेसः मानवांसाठी निवासस्थाने फक्त, हिल्डा.

हिल्डाः पण घरे उंच गोपुरे, उंच शिखरे त्यावरच्या कळसासह.

सूलनेसः जर शक्य झालं. (सौम्य आवाजात) काहीही झाले तरीही- जसं मी पूर्वी म्हटलं होतं- ती आग अशी

गोष्ट होती की जिने मला वास्तुशिल्पाधिपती बनवलं.

हिल्डा: का तुम्ही स्वतःला इतरांसारखं शिल्पकार म्हणवून घेत नाहीत?

सूलनेस: त्याबद्दल मी पद्धतशीरपणे शिकलेलो नाही. जे काही मला ठाऊक आहे त्यातूनच मी स्वतःला शिकवले.

हिल्डा: पण तरीसुद्धा तुम्ही लक्षणीय प्रगती केली.

सूलनेस: होय, त्या आगीचे मी आभार मानतो. मी त्या छोट्या घरांभोवती संपूर्ण उद्यानांची योजना केली, आणि तेथे मी मला नेमकी हवी तशी, मला आवडतील अशी घरे बांधलीत. आणि मग त्या गोष्टी प्रगतीपथावर गेल्यात.

हिल्डा: (उत्कंठेने त्याच्याकडे बघते) तुम्ही निश्चितच खूप आनंदी माणूस आहात. सर्व गोष्टी तुमच्या बरोबर आहेत जेव्हा.

सूलनेसः (खिन्नतेने) आनंदी? तूसुद्धा हे म्हणतेस?
इतरांसारखं?

हिल्डाः होय मी म्हणेन तुम्ही आहातच. जर तुम्ही त्या
लहानग्या पोरंबद्दल विचार करणं थांबवलंत
तर—

सूलनेसः (हळूच) ती दोन लहान पोरं—त्यांना विसरणं
एवढं सोपं नाही, हिल्डा.

हिल्डाः (काहीशा अनिश्चिततेने) तुम्ही जे काही गमावलं
आहे त्याचा अजूनही तुमच्या मनाला त्रास होतोय
खूप—इतकी वर्षे निघून गेल्यावरही?

सूलनेसः (दृढपणे तिच्याकडे बघत, उत्तर न देता) एक
आनंदी माणूस तू म्हणालीस...

हिल्डाः मग आता तुम्ही आनंदी नाहीत का दुसऱ्या
बाबतीत?

सूलनेसः (तिच्याकडे अजूनही सतत बघत) जेव्हा मी तुला
आगीबद्दल सांगितलं- हं—

हिल्डा: असं?

सूलनेस: असा एखादा विशिष्ट विचार जो तु-जो तुझ्या मनात येत नाही का?

हिल्डा: (विचार करण्याचा प्रयत्न करत) नाही. काय आहे तुमच्या मनात?

सूलनेस: (शांत, स्पष्टपणे) ती आग, आणि ती फक्त एकच जिने मला घरे बांधण्याची संधी दिली. उबदार, आनंदी, सुखावह घरे. जेथे आईवडील आणि त्यांची मुलं एकत्रित नांदत आहेत सुरक्षित, सुखी आणि जीवनाचा आनंद लुटत. सारे एकमेकांच्या छोट्या-मोठ्या गोष्टींत सहभागी होणारे.

हिल्डा: (उत्साहपूर्वक) ठीक, आणि हा सर्वात मोठा आनंद नाही का की अशाप्रकारची अप्रतिम घरं तुम्ही बांधू शकता?

सूलनेस: पण त्याची किंमत, हिल्डा! भयंकर किंमत मला मोजावी लागणार ह्या संधीसाठी!

हिल्डा: पण ह्यावर तुम्ही मात करू शकणार नाहीत का?

सूलनेसः नाही. इतरांसाठी घरे बांधण्यासाठी मला ह्या सर्वांचा त्याग करावा लागणार- कायमचा सोडावा लागणार- आपल्या स्वतःच्या घरासाठी. मला म्हणायचंय की घर खूप लहान बाळांसाठी आणि त्यांच्या आईवडिलांसाठी सुद्धा.

हिल्डाः (सावधपणे) पण तुम्हाला ती मिळालीत का? कायमची, तुम्ही म्हणालात?

सूलनेसः (हळूच मान हलवित) ज्याविषयी लोक बोलतात त्या आनंदाची ती किंमत होती. (खिन्न अंतःकरणाने श्वास रोखत) तो आनंद,- हं- तो आनंद विनामूल्य विकत घेतलेला नव्हता, हिल्डा.

हिल्डाः (पूर्वीप्रमाणे) पण हा आनंद काहीही झाले तरी आलाच ना?

सूलनेसः कधीच नाही, ह्या दुनियेत कधीच नाही. तो त्या आगीचा दुसरा परिणाम आहे. आणि त्यानंतर ऍलिनचं आजारपण.

- हिल्डा: (त्याच्याकडे अवर्णनीय आविर्भावात बघते)
आणि तरीही ह्या साऱ्या नर्सरीज बांधता?
- सूलनेस: (गांभीर्याने) तुझ्या लक्षात आलं नाही का कधी,
हिल्डा, किती भुरळ पाडणारं, किती खुणावणारं...
किती असाध्य आहे.
- हिल्डा: (सखोल विचार करीत) असाध्य? (उत्साहाने)
होय, खरंच! असंच काहीतरी तुम्हाला जाणवतं
का?
- सूलनेस: होय, तसंच.
- हिल्डा: मग माझा अंदाज आहे की—काहीतरी
सैतानासारखं तुमच्यात सुद्धा आहे.
- सूलनेस: का सैतानाचं?
- हिल्डा: काय म्हणाल मग तुम्ही, ह्याला?
- सूलनेस: ठीक, ठीक (उठतो) कदाचित तुझं बरोबर असेल.
(आवेशाने) पण मी सैतानासारखं होण्यात काही

आश्चर्य आहे का... माझ्या अशा गोष्टी घडताहेत!
प्रत्येक गोष्ट त्या मार्गाने... चिरस्थायीपणे!

हिल्डा: काय म्हणायचंय तुम्हाला?

सूलनेस: (अंतर्गत उर्मीने बोलत) लक्ष दे इकडे हिल्डा, मी तुला काय सांगतोय त्याकडे. हे सर्व काही करण्यात मी यशस्वी झालोय, बांधकाम करताना—सारं सौंदर्य, सुरक्षितता, आनंदमयी सुखसोई—आणि तेही उत्तम दर्जाचे सुद्धा— (हाताच्या मुठी आवळून) असा विचार करणं सुद्धा किती भयंकर आहे?

हिल्डा: काय भयंकर आहे?

सूलनेस: ह्या सर्व गोष्टींची मला मांडणी करायची होती, त्यासाठी किंमत मोजायची होती—पैशात नव्हे— पण मानवी सौख्यासाठी. आणि माझ्या स्वतःच्या सुखासाठी नव्हे पण इतर लोकांसोबत सुद्धा. होय, होय, तू ते बघतेस काय हिल्डा? हेच ते मुख्य आहे एक कलाकार म्हणून माझ्या सामाजिक

दरजने दिले- आणि इतरांनी. प्रत्येक दिवशी मला त्याचा पाठपुरावा करावा लागतो आणि नव्याने मला मिळालेल्या किंमतीची. वारंवार पुनःपुन्हा- निरंतर!

हिल्डा: (उठते आणि स्थिरपणे त्याच्याकडे बघते) आता मला कळते की तुम्ही विचार करता- तिच्याबाबत.

सूलनेस: होय, मुख्यत्वे ऍलिनबाबत. बघ ऍलिनला सुद्धा तिचे जीवितकार्य होते. पूर्णपणे जितकं माझं होतं तितकं (त्याचा आवाज कंप पावतो) पण तिचं जीवितकार्य खुंटायचं होतं... चिरडून चिरडून छिन्न भिन्न व्हायचं होतं- म्हणून माझंही त्याच मार्गाने जबरदस्तीने ओढलं गेलं- एका प्रकारच्या मोठ्या विजयाकडे. कारण तुलाही माहित असेलच की तिचंही विशेष नैसर्गिक कौशल्य होतं बांधकामात.

हिल्डा: ती! बांधकामात?

सूलनेसः (डोके हलवून) घरे किंवा गोपुरे बांधण्यात नाही, आणि शिखरेही नाहीत- आणि मी काम करतो तसल्या प्रकारात नाही.

हिल्डाः ठीक, पण मग कशात?

सूलनेसः (हळुवार भावनेने) लहान बालकांच्या आत्म्याच्या बांधणीत, हिल्डा. लहान बालकांच्या आत्म्यांची परिपूर्ण समतोल आणि उदात्त आणि सुंदर रूपात बांधणी करण्यात. उंच भरारी घेण्यात, ताठ मानेने जगण्यात, परिपूर्ण परिपक्व मानवी आत्मा बनविण्यात, त्यांना सामर्थ्यशाली बनविण्यात, त्यांच्या आत्म्याची बांधणी करण्यात ती निष्णात होती. हेच तिचं नैसर्गिक कौशल्य तिच्या अंगी होतं. आणि आता ते तेथे पडून आहे. नवा पेरलेला आणि व्यर्थ सर्वकाळ- पूर्णपणे निरूपयोगी सेवा. कुठलीही ऐहिक सेवाशून्य. आगीच्या भक्ष्यस्थानी पडलेल्या वस्तूंच्या राखेच्या ढिगाऱ्यासारखे.

हिल्डाः होय, पण असे असले तरीही हे खरं आहे...?

सूलनेसः होय हे खरं आहे. खरं आहे. मला ठाऊक आहे हे खरं आहे.

हिलडाः असं, पण काही झालं तरी तो तुमचा दोष नाही.

सूलनेसः (तिच्यावर नजर स्थिर करून हळूच मान हलवतो) ओह, तो एक मोठा भीषण प्रश्न आहे. तीच एक शंका मला कुरतडत असते- रात्रंदिवस

हिलडाः ती?

सूलनेसः होय, समज हा माझा दोष आहे- एका निश्चित अशा जाणिवेत.

हिलडाः तुमचा दोष. ती आग!

सूलनेसः साऱ्या गोष्टींसाठी, संपूर्ण गोष्टीसाठी. आणि तरीही कदाचित मी निष्पाप आहे पूर्णपणे.

हिलडाः (त्याच्याकडे चिंतेने बघत) ओह, मास्टर बिल्डर! जर तुम्ही अशा काही गोष्टी बोलू शकता, तर तुम्ही आजारीच आहात कसेही करून.

सूलनेसः हं,- मला शंका वाटेल जर मी पूर्णपणे निरोगी आहे त्या मुद्द्याला धरून. (राग्नर ब्रोव्हिक डावीकडील कोपऱ्यात असलेला छोटा दरवाजा सावधपणे उघडतो. हिल्डा पुढे येते.)

राग्नरः (जेव्हा तो हिल्डाला बघतो) ओह, माफ करा मला, मिस्टर सूलनेस. (तो जाण्याच्या तयारीत असतो.)

सूलनेसः नाही, नाही, प्लीज जाऊ नकोस. आपण हे संपवूया.

राग्नरः ओह, येस्...जर ते शक्य असलं!

सूलनेसः तुझ्या वडिलांना बरं नाही, असं ऐकलं.

राग्नरः त्यांची तब्येत वेगाने खालावतेय- आणि म्हणूनच मी तुमची याचना आणि विनवणी करतो की त्या आराखड्यापैकी एकावर तुम्ही तुमचे अल्पसे स्नेहशील शब्द लिहावेत! वडिलांसाठी काहीतरी ते जाण्या.....

सूलनेसः (आवेशाने) मला तुझ्या त्या आराखड्याबद्दल काहीएक ऐकून घ्यायची इच्छा नाही.

राग्नरः तुम्ही त्यावर नजर फिरवून बघितली?

सूलनेसः होय,-मी बघितली.

राग्नरः ते कुचकामाचे आहेत? आणि मी सुद्धा कुचकामाचा आहे?

सूलनेसः (टाळाटाळ करून) येथे माझ्यासोबत थांब, राग्नर. तुझ्या अपेक्षेप्रमाणे साऱ्या गोष्टी तुला मिळतील. आणि मग तू कायाशी विवाह करू शकतोस, आणि तुझ्या सुखसोईसह जगू शकतोस— आनंदाने सुद्धा, कुणास ठाऊक? फक्त तुझ्या सुखसोईप्रमाणे विचार करू नकोस.

राग्नरः असं, असं, मग मला घरी जायलाच हवं आणि तुम्ही जे काही बोललात ते मी माझ्या वडिलांना सांगायलाच हवं. मी तसं वचन देतो, मी सांगेन— हेच ना ते की मी माझ्या वडिलांना सांगावं— त्यांचा मृत्यू होण्यापूर्वी?

सूलनेसः (विव्हळत) ओह, सांग त्यांना—तू माझ्यासाठी काय करणार आहेस ते! (आकस्मिक भावनोद्रेक होत) मी-मी काहीही करू शकत नाही, राग्नर!

राग्नरः मी तो आराखडा माझ्यासोबत नेऊ शकतो का?

सूलनेसः होय, घेऊन जा ते—सर्वच्या सर्व घेऊन जा! ते बघ, ते टेबलावर पडलेले आहेत.

राग्नरः (टेबलाकडे जात) Thanks.

हिल्डाः (बॅगेवर हात ठेवते) नाही, नाही, राहू द्या ते येथे.

सूलनेसः का?

हिल्डाः कारण मलासुद्धा त्यांच्यावर एक दृष्टीक्षेप टाकायची इच्छा आहे.

सूलनेसः पण तू तर आधीच ते—ठीक, काही हरकत नाही, राहू दे ते इथे, मग.

राग्नरः ठीक आहे.

सूलनेसः आणि ताबडतोब घरी जा तुझ्या वडिलांकडे.

- राग्नरः होय, मलाही वाटतं मी जायलाच हवं.
- सूलनेसः (जणू काही निराश झालेला) राग्नर—माझ्या आवाक्याबाहेर असलेल्या गोष्टी तू मला विचारायलाच नको! ऐकलं का राग्नर मी काय म्हणतो ते? नकोच विचारायला मला.
- राग्नरः नाही, नाही. माफ करा मला-(तो अभिवादन करतो, आणि कोपऱ्यातील दरवाज्यातून बाहेर जातो. हिल्ला पलिकडे जाते आणि आरशाजवळच्या खुर्चीवर बसते.)
- हिल्लाः (सूलनेसकडे रागाने बघते) हा तुमचा क्षूद्रपणा आहे.
- सूलनेसः असं तुला सुद्धा वाटतं?
- हिल्लाः होय, ते भयानकपणे किळसवाणे आहे—आणि ते असह्य, वाईट आणि पाशवीसुद्धा.
- सूलनेसः ओह, तुला माझी अवस्था समजत नाहीये.

- हिल्डा: ते काही फार महत्त्वाचं नाही—मी म्हणते तुम्ही असं वागायलाच नको होतं.
- सूलनेस: तू स्वतःच म्हणालीस, नुकतंच आता, की कुणीच नाही पण मीच ते बांधकाम करणं उचित आहे असं.
- हिल्डा: मी तसं म्हणू शकते पण तुम्ही नव्हे.
- सूलनेस: निश्चितपणे मी माझ्या अधिकारासाठी सर्वांपेक्षा अधिक किंमत मोजलेली आहे.
- हिल्डा: ओह, होय- तुम्ही त्याला काय म्हणता त्या कौटुंबिक समाधानाबरोबर, काहीसा त्या स्वरूपाचा.
- सूलनेस: शिवाय माझ्या आत्मिक शांततेसाठी.
- हिल्डा: (उभी राहत) आत्मिक शांतता! (प्रखरतेने) होय, होय, त्यात बरोबर आहात तुम्ही! गरीब बिचारे सूलनेस....तुम्ही असाच विचार करीत असाल की....

- सूलनेसः (शांत अस्फुट हास्यात) फक्त बैस पुन्हा, हिल्डा, आणि मी तुला काहीतरी मजेदार सांगेन.
- हिल्डाः (उत्सुक कुतुहलाने) असं?
- सूलनेसः ती मूर्खपणाच्या सूचीत असलेली छोटीशी गोष्ट आहे. कारण तू बघ, संपूर्ण गोष्ट वळण घेते ती काहीच नव्हे पण फक्त धुराड्याला गेलेल्या तड्यावर.
- हिल्डाः ह्या व्यतिरिक्त अधिक काही नाही?
- सूलनेसः नाही, मुळीच नाही, सुरुवातीला काही नाही. (तो हिल्डाजवळ खुर्ची ओढून त्यावर बसतो)
- हिल्डाः (अधीरतेने स्वतःच्या गुडघ्यावर चापट मारीत) बरं, आता धुराड्याला तडा गेला त्यासाठी!
- सूलनेसः आगीपूर्वी माझ्या लक्षात तो तडा आला होता, फार पूर्वी. प्रत्येक वेळी जेव्हा मी पोटमाळ्यावर जायचो तेव्हा तेव्हा ती चिर, तो तडा अजूनही आहे की नाही हे बघायचो.

- हिल्डा: आणि ती चिर होती?
- सूलनेस: होय, कारण तिच्याविषयी कुणालाही माहिती नव्हती.
- हिल्डा: आणि तुम्ही काहीच बोलला नाहीत?
- सूलनेस: काहीच नाही.
- हिल्डा: आणि ती चिर दुरूस्त करण्याचा कधीच विचार केला नाही?
- सूलनेस: ओह, होय, मी त्याबाबत विचार केला होता,-- पण पुढे मी ते कधीच केले नाही. मला ती दुरूस्ती करावीशी वाटायची. पण त्याचवेळी नेमका एक हात मला मागे खेचायचा. आज नाही- उद्या असे करत करत काहीच केले नाही.
- हिल्डा: पण तुम्ही ते लांबणीवर का टाकत गेलात?
- सूलनेस: कारण मी विचार करित होतो. (हळूच खालच्या आवाजात) त्या धुराड्याच्या छोट्या काळ्या

भेगेतून कदाचित मला मार्ग काढता येईल
यशाकडे एक शिल्पकार म्हणून.

हिल्डा: (समोर सबळ बघत) ते अस्तित्वात असेलच.

सूलनेस: बहुतेक अनिवार्य. पूर्णपणे अनिवार्य. कारण त्या
वेळी मला ती गोष्ट वरकरणी साधी व सोपी
वाटायची. माझी अशी इच्छा होती की ते
हिवाळ्यात केव्हातरी होईल. थोडंसं दुपारच्या
आधी. ऍलिनबरोबर मला घसरगाडी प्रवास
करायचा होता. घरातील नोकरांनी शेंगडी पेटवली
असावी.

हिल्डा: होय, कारण त्या दिवशी खूपच कडाक्याची थंडी
पडलेली असावी?

सूलनेस: भयंकर झोंबणारी थंडी होय- त्यांना असे वाटायचे
की जेव्हा ऍलिन येईल तेव्हा तिला पूर्णपणे थंडी
वाऱ्यापासून सुरक्षित व उबदार दिसावे.

हिल्डा: मला वाटते तिला स्वभावतःच थंडी असह्य होते.

सूलनेसः होय आहे ती तशी. आणि म्हणून मग आम्ही घराकडे यायला निघालो तेव्हा तेथे धूर असावा अशी आमची अपेक्षा होती.

हिल्डाः फक्त धूर?

सूलनेसः आधी धूर. पण जेव्हा आम्ही उद्यानाच्या प्रवेशद्वाराजवळ येतो तेव्हा संपूर्ण लाकडी इमारत आगीच्या ज्वाळांनी भडकलेली. हेच ते मला बघण्याची इच्छा होती.

हिल्डाः ओह, का ते असं घडणं टळलं नाही?

सूलनेसः होय तू असं म्हणू शकतेस, हिल्डा.

हिल्डाः ठीक, पण आता ऐका, मिस्टर सूलनेस, तुमची पूर्णपणे अशी खात्री आहे का की त्या धुराड्याला पडलेला तडाच आग लावायला कारणीभूत झाला?

सूलनेसः उलटपक्षी, मला पूर्ण खात्री आहे की धुराड्याला गेलेल्या तड्याशी आगीचा काहीही संबंध नाही.

हिल्डा: काय?

सूलनेस: अशी स्पष्टपणे खात्री झाली आहे की आग ही कपड्यांच्या कपाटातून भडकली- संपूर्णपणे घराच्या वेगळ्या भागात.

हिल्डा: मग तुम्ही त्या धुराड्याला पडलेल्या तड्याबाबत का व्यर्थ बडबडत होता?

सूलनेस: मी तुझ्याशी थोडंसं बोलत राहू का हिल्डा?

हिल्डा: फक्त तुम्ही समंजसपणे बोलणार असाल तर—

सूलनेस: मी तसा प्रयत्न करीन (तो त्याची खुर्ची जवळ ओढतो.)

हिल्डा: चला! बोला मग, मिस्टर सूलनेस.

सूलनेस: (विश्वासात घेऊन) तू माझ्याशी सहमत नाहीस का हिल्डा, की असे जे काही थोडेसे लोक आहेत, जे विशेष लोक आहेत, ज्यांना अशी काहीतरी इच्छा असते, अभिलाषा असते; त्यांना सामर्थ्य आणि क्षमतेची देणगी प्राप्त झाली आहे ते त्यावर

इतके ठाम व दृढनिश्चयी असतात. अखेरीस त्यांना ते इच्छित प्राप्त होऊ शकतं? ह्यावर तुझा विश्वास नाही?

हिल्डा: (गूढ आविर्भाव चेहऱ्यावर आणून) असं जर असेल, तर बघू या आपण, ह्यापैकी एक दिवस जर माझी निवड होते की नाही ते.

सूलनेस: एकटा माणूस अशी प्रचंड गोष्ट साध्य करू शकत नाही. ओह, नाही. एखाद्याजवळ... मदतनीस किंवा नोकर हवेतच... जर एखादी गोष्ट करायची असल्यास. पण ते स्वतः कधीच येत नाहीत. एखाद्याने त्यांना पाचारण करायला हवे, उद्दामपणे, आतल्या आवाजाने, तू समजायला हवे.

हिल्डा: कोण आहेत ते मदतनीस आणि सेवक?

सूलनेस: ओह, आपण त्याबद्दल इतर वेळेला बोलू शकतो. तूर्तास आपण आगीच्या गोष्टीबाबतच बोलूया.

हिल्डा: जरी तुमची इच्छा नव्हती तरीही आग लागली असं तुम्हाला वाटत नाही का?

सूलनेस: जर ते घर व्णूट ब्रोव्हिकचे असते तर ते आगीत भस्मसात झाले नसते पूर्णपणे त्याच्या सोईनुसार. मला खात्री आहे; कारण मदतनीसांना आणि सेवकांना कसं बोलवावं ते. (अस्वस्थतेने उभाराहत) म्हणून तू असं बघ हिल्डा—हा माझाच अपराध आहे, काही झाले तरी त्या दोन चिमुकल्या बाळांना आपला जीव गमवावा लागला. आणि तुला वाटतं का की हा माझा अपराध नसेल, सुद्धा- ऍलिन तशी तेव्हा नव्हतीच जसं तिने असायला हवं होतं. आणि तिला बहुतेक काय हवं होतं.

हिल्डा: होय, पण जर ते मदतनीस आणि नोकर जे...?

सूलनेस: कोणी बोलावलं मदतनीस आणि सेवकांना? मी हाक मारली. म्हणून ते आले आणि माझ्या इच्छेची आज्ञा पाळली. (वाढत्या प्रक्षोभात) ह्यालाच लोक दैव म्हणतात जे माझ्या बाजूने

होते, मी तुला सांगेनच कशासारखं ते मला वाटलं ते! मला असं वाटायचं की माझं ऊर म्हणजे कच्च्या मांसाचा मोठा पट्टा होता, आणि ते मदतनीस आणि सेवक इतर लोकांच्या शरीरावरील कातडी सोलून माझ्या जखमेवर ठिगळ लावताहेत. जरी ती कधीच भरून येणारी जखम... कधीच नाही. ओह, तुला कळलं असतं की काही वेळा ती किती जळजळते आणि ठणकते.

हिल्डा: (एकाग्र चित्ताने त्याच्याकडे बघत) तुम्ही आजारी आहात, मिस्टर सूलनेस, खूप आजारी, मला अंमळसे वाटते.

सूलनेस: वेडा म्हण, कारण तोच तुझ्या म्हणण्याचा अर्थ आहे.

हिल्डा: नाही, मला नाही वाटलं की तुमचा सयुक्तिकपणा खूप चुकीचा होता असं.

सूलनेस: काय, मग? त्या पेक्षा अलग?

- हिल्डा: मला ह्याचं आश्चर्य वाटतं की तुम्ही फारशा नाजूक सदसद्विवेकबुद्धीसह जन्मलेला नाहीत.
- सूलनेस: नाजूक सदसद् विवेकबुद्धी? काय क्रूर थड्डा आहे ही?
- हिल्डा: माझ्या म्हणण्याचा अर्थ असा की तुमची सदसद्विवेकबुद्धी ही खरोखर नाजूक आहे. एक प्रकारे अशक्त. गोष्टीवर स्थिर राहणार नाही. ओझं सहन न करता येण्याजोगी.
- सूलनेस: (गुरगुरत) हं! मी असं विचारू शकतो का, मग, कुठल्या प्रकारची सदसद्बुद्धी एखाद्याजवळ असायला हवी?
- हिल्डा: तुमची सदसद्विवेकबुद्धी परिपूर्णपणे दृढनिश्चयी असलेली मला आवडेल.
- सूलनेस: खरंच? दृढनिश्चयी, हं? तुझी सदसद्विवेकबुद्धी आहे का दृढनिश्चयी, विचारू का असं मी तुला?
- हिल्डा: माझी पूर्णपणे खात्री आहे, मी आहे तशी. माझ्या कधीच लक्षात आलं नाही की ती मला नव्हती.

- सूलनेसः बहुधा विशेषकरून तशी कसोटी घेतली नसावी, माझ्या कल्पनेप्रमाणे.
- हिल्डाः (थरथरत्या ओठांनी) ओह, वडिलांना सोडून साणं सोपं नाही; माझा फार जीव होता त्यांच्यावर.
- सूलनेसः अगं चल. एक-दोन महिनेच ना फक्त?
- हिल्डाः मला वाटतं पुन्हा मी कधीच घरी जाऊ शकणार नाही.
- सूलनेसः कधीच नाही? मग तू त्यांना सोडून का आलीस?
- हिल्डाः (अर्धवट गंभीर, अर्धवट चेष्टेने) तुम्ही विसरलात, नाही का? आता त्याला दहा वर्षे होत आली आहेत.
- सूलनेसः ओह, मूर्खपणा! घरी काही अप्रस्तुत घडलं का? हं?
- हिल्डाः (पूर्णपणे गंभीर) कोणीतरी आतून मला ते करायला भाग पाडत होतं इकडे लोटून देत होतं.

आमिष दाखवून आपल्याकडे खेचत होतं आणि ओढत सुद्धा होतं.

सूलनेस: (उत्सुकतेने) तेच आपल्यात आहे! तेच आपल्यामध्ये आहे. माझ्यात जसा आहे तसाच तुझ्यातही तो प्रचंड राक्षस आहे. आपल्या बाहेर असलेली शक्ती आपल्याला बोलावते आहे. मग आपल्याला त्याला शरण जावंच लागणार, आपल्याला ते आवडो अथवा न आवडो.

हिल्डा: मला बहुधा वाटतं तुमचं बरोबर आहे, मिस्टर सूलनेस.

सूलनेस: (खोलीत फिरतो) जगात सर्वत्र असे अगणित सैतान आहेत, जे कोणालाही दिसत नाहीत.

हिल्डा: सैतान सुद्धा?

सूलनेस: (थांबतो) चांगले सैतान आणि वाईट सैतान; फिक्क्या केसांचे सैतान आणि काळ्या केसांचे सैतान. जर तुला नेहमी असे दिसले की फिक्क्या रंगाचे आणि काळ्या रंगाचे कोणते आहेत तर ते

तुझी वाट बघतील. (चालत) मग तेव्हा तेथे काहीच समस्या उद्भवणार नाहीत.

हिल्डा: (डोळ्यांनी त्याचा पाठलाग करते) किंवा एखाद्याला खरोखर मजबूत, सामर्थ्यशाली सद्सद्विवेकबुद्धी होती- जेणेकरून त्याला हवे ते करायला धारिष्ट्य असावे.

सूलनेस: (फळीवर आधारलेल्या टेबलाजवळ थांबत) मी विश्वास करतो, आता, की बहुतेक लोक हे अगदीच दुबळे प्राणी असतात- त्या अनुरोधाने मी आहे.

हिल्डा: बहुधा.

सूलनेस: (टेबलावर झुकून) शौर्यकथांमध्ये समुद्रावरील लुटारूंबाबत तू वाचलंस, जे समुद्रपर्यटन करून परदेशात जात होते, लुटालूट, जाळपोळ करून माणसांना ठार करीत.

हिल्डा: आणि बायांना पळवून नेत-

सूलनेस: -आणि त्यांना बंदिवासात ठेवीत-

- हिल्डा: जहाजातून त्यांना घरी नेत-
- सूलनेस: -आणि त्यांच्याशी भयंकर सैतानासारखे वागत.
- हिल्डा: (अर्धवट झाकलेल्या डोळ्यांनी समोर बघत)
मला वाटते ते खरोखरच चित्तथरारक असावे.
- सूलनेस: (थोडंसं खोलवर हसत) बायांना पळवून
नेण्यासाठी, हं?
- हिल्डा: आणि त्यांना पळवून नेत.
- सूलनेस: (क्षणभर तिच्याकडे बघत) ओह, खरंच.
- हिल्डा: (जणू काही संभाषणाचा धागा तोडीत) पण ह्या
सागरी चाच्यांबद्दल कशामुळे तुम्हाला बोलावसं
वाटलं, मिस्टर सूलनेस?
- सूलनेस: का, त्या लोकांना सामर्थ्यशाली सद्सद्विवेकबुद्धी
का असायला हवी होती, जर तुला ती आवडते!
जेव्हा ते पुन्हा घरी परततात ते खाऊ पिऊ
शकतात, आणि मुलांसारखे आनंदी असू
शकतात. आणि बायका सुद्धा! आणि

स्त्रियांविषयी बोलायचे तर! अखेरीस अनेकदा त्यांना सोडून जायची इच्छा नसायची तू समजू शकतेस ते, हिल्डा?

हिल्डा: मी त्या बायांना पूर्णपणे चांगलंच ओळखते.

सूलनेस: ओह! कदाचित तू स्वतःच तसं करू शकली असतीस.

हिल्डा: का नाही?

सूलनेस: तुझ्या स्वतःच्या मुक्त इच्छेप्रमाणे राहणे- त्याच्यासारख्या क्रूर माणसासोबत?

हिल्डा: जर ते क्रूर असते तर मला येणं आवडलंच असतं.

सूलनेस: तशा माणसावर प्रेम करण्यासाठी तू आली असतीस का?

हिल्डा: अरे देवा, तुम्ही कोणावर प्रेम करणार आहात ह्याचं पूर्वनियोजन तुम्ही करू शकत नाहीत.

- सूलनेसः (तिच्याकडे चिंतनशीलतेने बघत) ओह, नाही, मला वाटतं एखाद्याच्या अंतरात असलेला सैतानच त्याला कारणीभूत असतो.
- हिल्लाः (अर्धवट हसत) होय, आणि हे सर्व मंत्रमुग्ध करणारे छोटे सैतान तुमचे स्नेही आहेत. फिकट तपकिरी केसांचे आणि काळ्या केसांचे दोघेही.
- सूलनेसः (शांतपणे आणि प्रेमळपणे) मग मला अशी आशा आहे की सैतान तुझी काळजीपूर्वक निवड करतील, हिल्ला.
- हिल्लाः माझ्या जागी त्यांनी आधीच निवडले आहे- निर्वाणीचे.
- सूलनेसः (आस्थेने तिच्याकडे बघत) हिल्ला- तू एखाद्या रानातली जंगली पक्षीण आहेस.
- हिल्लाः तसे मुळीच नाही. मी स्वतःला झुडूपामागे लपवित नाही.
- सूलनेसः नाही, नाही. तुझ्यात अजूनही काहीतरी अधिक आहे. हिंस्र पक्ष्यागत.

हिल्डा: कदाचित- त्याच्या जवळपास. (मोठ्या आवेशाने) आणि का हिंस्र पक्ष्यागत नाही? मी शिकारीसाठी का जाऊ नये? माझ्या डोक्यात असलेल्या हिंस्र पक्ष्याची जर माझे पंजे त्यावर पडले तर मला जे काय करायचे ते मी करीन.

सूलनेस: हिल्डा- तुला ठाऊक आहे तू कोण आहेस ते?

हिल्डा: होय, माझ्या कल्पनेप्रमाणे मी एक विचित्र पक्षी आहे.

सूलनेस: नाही, तू दिवसाच्या प्रभातीसारखी आहेस. जेव्हा मी तुझ्याकडे पाहतो- तेव्हा मला असा भास होतो की मी सूर्योदयाकडेच बघत आहे.

हिल्डा: सांगा मला मिस्टर सूलनेस - तुम्हाला पूर्णपणे खात्री आहे का की तुम्ही मला कधीच हाक मारली नाही? तुमच्या स्वतःच्या अंतःकरणापासून - मला म्हणायचंय.

सूलनेस: (सावकाश व सौम्यपणे) मला बहुधा असं वाटतं की तसं मी केलंच असावं.

- हिल्डा: काय हवं होतं माझ्याकडून तुम्हाला?
- सूलनेस: तू तरूण पिढीतली आहेस, हिल्डा.
- हिल्डा: (स्मित करते) तीच तरूण पिढी का जिची तुम्हाला खूप भीती वाटते?
- सूलनेस: (हळूच सहमतीदर्शक मान डोलावतो) आणि ज्याचा मला हृदयापासून खोलवर पर्यंत खूप ध्यास लागलाय. (हिल्डा उभी राहते, छोट्या टेबलाकडे जाते आणि राग्नर ब्रोव्हिकची कागदपत्रांची कातडी बॅग आणते.)
- हिल्डा: (त्याच्यापुढे कातडी बॅग धरून) आपण ह्या आरेखनांबद्दल बोलत होतो—
- सूलनेस: (तुसडेपणाने बाजूला करीत) ठेव त्या वस्तू तिकडे! सगळ्या चांगल्याच पाहिल्यात मी त्या.
- हिल्डा: होय, पण तुमची मान्यता त्यावर तुम्ही लिहायला हवी.
- सूलनेस: माझी मान्यता त्यावर लिहू? कधीच नाही!

हिल्डा: पण तो गरीब बिचारा म्हातारा मृत्यूच्या दारात पडलाय! ते अलग होण्यापूर्वी हा आनंद त्यांना देऊ शकणार नाही का? आणि त्यांना त्याचे कंत्राटही मिळू शकते.

सूलनेस: होय, अगदी हेच नेमकं त्याला करायचं आहे. हेच नक्की खात्रीने त्याने बनविले आहे –ह्या हुशार तरुणाने.

हिल्डा: मग, अरे देवा- जर तसं आहे तर- त्याचं मन दुखावलं जाणार नाही असं जरासं थोडं क्वचित खोटं बोलू शकत नाही काय?

सूलनेस: खोटं? (क्रोधाने) हिल्डा ही सैतानी आरेखनं माझ्या नजरेपुढून दूर ने!

हिल्डा: (कागदपत्रांची बॅग थोडीशी तिच्याकडे ओढते) ठीक, ठीक, ठीक- असं झोंबू नका मला- तुम्ही सैतानाचं बोलताहात. मला वाटतं तुम्ही स्वतः सैतानासारखे वागताहात. (सभोवती बघत) तुमची लेखणी आणि शाई कोठे ठेवता तुम्ही?

- सूलनेसः तशा प्रकारचं येथे काहीच नाही.
- हिल्डाः (दरवाज्याकडे जाते) पण ऑफिसमध्ये कोठे आहे ती तरूणी?
- सूलनेसः जिथं आहे तिथंच तू थांब, हिल्डा! –तुझी इच्छा होती की मी खोटं सांगावं. मी त्या म्हाताऱ्यासाठी अजून काही करायलाच हवं. कारण एकदा मी त्याला काढून टाकलं होतं, त्याचा अपमान केला होता.
- हिल्डाः त्याला सुद्धा?
- सूलनेसः मला स्वतःला रिकाम्या जागेची निकड होती. पण हा राग्नर...त्याने माझी भरभराट हाऊ द्यायची संधीच दिली नव्हती.
- हिल्डाः गरीब पोरगा, त्याची तशी पात्रता नव्हती, होय ना? जर त्यच्यात काही नव्हतेच—
- सूलनेसः (जवळ येतो, तिच्याकडे बघतो आणि कुजबुजतो) जर राग्नर ब्रोव्हिकला संधी मिळाली

तर तो मला जमीनदोस्त करेल. चिरडून टाकेल –
जसं मी त्याच्या बापाला चिरडलं होतं.

हिल्डा: तुम्हाला चिरडेल. त्यासाठी एवढी क्षमता आहे
त्याच्यात?

सूलनेस: होय, तू विश्वास ठेऊ शकतेस तसा, त्याच्यात
क्षमता आहे तेवढी! तो म्हणजे नवीन पिढी आहे
जो उभा राहून माझं दार ठोठाऊ शकतो –
हालवर्ड सूलनेसचा शेवट करण्यासाठी.

हिल्डा: (त्याच्याकडे शांतपणे तिरस्काराने बघते) आणि
तरी तुम्ही त्याला नजरेआड कराल? शरमेची बाब
मिस्टर सूलनेस!

सूलनेस: जी लढाई मी लढत आलो आहे त्यासाठी मला
माझ्या हृदयाच्या रूधिराची यथेष्ट किंमत मोजावी
लागली, आणि मला भीतीसुद्धा वाटायची की
माझे मदतनीस आणि सेवक यापुढे कधीही माझी
आज्ञा पाळणार नाहीत.

हिल्डा: मग तुम्हाला स्वतःलाच तशी व्यवस्था करावी लागेल. अन्यथा काही मार्ग नाही.

सूलनेस: हे निराशाजनक आहे. माझं प्राक्तन बदलेल कधी ना कधीतरी. पण प्रायश्चित्तापासून सुटका नाही.

हिल्डा: (भीतीने कानावर हात ठेवीत) असं म्हणू नका ना! तुम्हाला मला ठार मारायचंय? माझ्या जीवनापेक्षाही अधिक जे काही आहे ते हिरावू पाहता?

सूलनेस: आणि काय ते?

हिल्डा: तुम्हाला मला महान झालेलं बघायचंय. तुमच्या हातात पुष्पचक्र असलेलं बघायचंय- उंचच उंच चर्चच्या गोपुरावर! (पुन्हा शांत होत) ठीक, पेन्सिल काढा तुमची. कारण निदान पेन्सिल तरी असेल तुमच्याजवळ.

सूलनेस: (त्याचं नोटबुक काढतो) एक आहे येथे माझ्याकडे.

हिल्डा: (कागदपत्रांची बॅग टेबलावर ठेवीत) आता आपण दोघेही येथे बसू या, मास्टर बिल्डर. (सूलनेस टेबलाजवळ बसतो. हिल्डा त्याच्यामागे खुर्चीच्या पाठीवर ओणवी होते.) आणि आता आपण आरेखनावर लिहू. खरोखर छान आणि उत्तेजनपूर्वक. त्या मूर्ख शेअरसाठी- किंवा जो कुणी असेल त्याच्यासाठी.

सूलनेस: (थोड्याशा ओळी लिहितो मग डोके वळवून तिच्याकडे वर बघतो) मला एक सांग, हिल्डा.

हिल्डा: होय?

सूलनेस: ही सारी दहा वर्षे खरोखर तू माझी वाट बघत होतीस?

हिल्डा: मग काय?

सूलनेस: तू मला लिहिले का नाहीस? मी तुला त्याचं उत्तर दिलं असतं.

हिल्डा: (घाईने) नाही, नाही, नाही! तेच तर मला नको होतं.

सूलनेसः का नाही?

हिल्डाः मला भीती वाटली की मग साऱ्या गोष्टी उध्वस्त होतील—पण आपण त्या आरेखनावर लिहायला हवे, मिस्टर सूलनेस.

सूलनेसः होय, खचितच.

हिल्डाः (त्याच्यावर वाकून त्याच्या लिहिण्याकडे लक्ष देत) खूप दयाळू आणि उदार. ओह, किती तिरस्कार करते मी... किती तिरस्कार करते मी ह्याचा... रोनाल्ड.

सूलनेसः (लिहित) तू खरोखरच कोणावर कधीच प्रेम केलं नाहीस का, हिल्डा?

हिल्डाः (निष्ठुरपणे) काय म्हणालात तुम्ही?

सूलनेसः तू कधीच कोणावर प्रेम केलं नाहीस का?

हिल्डाः कोणातरी एकावर. असाच तुमच्या म्हणण्याचा अर्थ?

सूलनेसः (तिच्यावर दृष्टिक्षेप टाकीत) कोणीतरी, एक- होय. तू कधीच का नाही? ह्या साऱ्या दहा वर्षांत? कधीच नाही?

हिलडाः ओह, होय. मधून मधून. तुम्ही येत नाहीत म्हणून खरोखर संतापल्यावर.

सूलनेसः मग इतरांबद्दलही का तू आपुलकी दाखवितेस?

हिलडाः अंमळसं- आठवड्यासाठी किंवा अधिक, अरे देवा, मिस्टर सूलनेस, तुम्हाला खात्रीने ठाऊक असावं कशा ह्या गोष्टी घडल्यात.

सूलनेसः हिलडा- कशासाठी तू आलीस?

हिलडाः बोलण्यात वेळ घालवू नका. दरम्यानच्या काळात तो गरीब बिचारा म्हातारा जाऊन मरेलही.

सूलनेसः उत्तर दे मला हिलडा, काय हवं तुला माझ्याकडून?

हिलडाः मला माझं साम्राज्य हवंय.

सूलनेसः हं— (तो डावीकडील दाराकडे जलद दृष्टिक्षेप टाकतो, आणि नंतर आरेखनावर लिहिण्यास

जातो. अगदी त्याच क्षणी सौ. सूलनेस प्रवेश करते; तिच्याजवळ काही पुडकी असतात.)

सौ.सूलनेस: ह्या काही थोड्याशा वस्तू मी तुझ्यासाठी आणल्यात, मिस्र वांगल. मोठं पार्सल नंतर पाठवलं जाईल.

हिल्डा: ओह, किती- किती चांगल्या आहात तुम्ही!

सौ.सूलनेस: फक्त माझं एक साधं कर्तव्य. त्यापेक्षा अधिक काही नाही.

सूलनेस: (त्याने जे काही लिहिले आहे ते वाचत) ऍलिन!

सौ.सूलनेस: काय?

सूलनेस: तुझ्या नजरेत आलं का ती- हिशेबनीस तेथे बाहेर आहे की नाही ते?

सौ.सूलनेस: होय निश्चितच ती तेथे आहे.

सूलनेस: (आरेखन बॅगेत ठेवीत) हं—

सौ.सूलनेस: ती लिहिण्याच्या मेजाजवळ उभी होती, जशी ती नेहमी असते—जेव्हा मी त्या रूममधून गेले.

सूलनेसः (उभा राहत) मग मी हे तिला देईन, आणि सांगेन की—

सौ.सूलनेसः (त्याच्याकडून बॅग घेत) ओ, नाही, तसं करण्याचा आनंद मला घेऊ द्या! (दाराकडे जाते, पण वळते) काय नाव तिचं?

सूलनेसः तिचं नाव आहे मिस् फोस्ली.

हिल्डाः शी, किती थंड वाटतं ते! तिचं पहिलं नाव, मी म्हणते.

सूलनेसः काया- माझी खात्री आहे.

हिल्डाः (दरवाजा उघडून बाहेरच्या बाजूने हाका मारते) काया, ये बरं इकडे! त्वरा कर! मिस्टर सूलनेसना तुझ्याशी बोलायचं आहे. (काया फोस्ली दारापाशी येऊन उभी राहते)

कायाः (धास्तीने त्याच्याकडे बघत) मी येथे आहे--?

हिल्डा: (कागदपत्रांची बॅग तिच्या हाती देते) बघ इकडे, काया! तू हे घरी नेऊ शकतेस; मिस्टर सूलनेसनी त्यावर आत्ताच लिहिले आहे.

काया: ओह, अखेरीस!

सूलनेस: जितक्या लवकर तुला त्या म्हाताऱ्याला देता तितक्या लवकर दे.

काया: ते घेऊन मी सरळ घरीच जाईन.

सूलनेस: होय, कर तसं. आता रॅग्नर काही वास्तुशिल्प बनवू शकतो.

काया: ओह, ते येथे येऊन ह्या सगळ्यासाठी तुमचे आभार मानू शकतात!

सूलनेस: (निष्ठुरपणे) मला नकोत त्याचे आभार! सांग त्याला ते माझ्याकडून आहे.

काया: होय, सांगेन मी—

सूलनेसः आणि त्याच वेळी त्याला सांग की येथून पुढे ना त्याच्या सेवेची मला गरज आहे—ना तुझ्या सेवेची.

कायाः (हळुवारपणे आणि थरथर कापत) माझीही नाही?

सूलनेसः आता तुला दुसऱ्या गोष्टींबद्दल विचार करायला हवा. खूप काही करण्याचा. आणि तेच फक्त योग्य आहे. म्हणून ह्या आरेखनासह घरी पळ, मिस फोस्ली. ताबडतोब! ऐकलंस का?

कायाः (पूर्वीप्रमाणे) होय, मिस्टर सूलनेस. (ती बाहेर जाते.)

सौ.सूलनेसः देवा! काय लबाड डोळे आहेत तिचे.

सूलनेसः ती? गरीब बिचारा लहानसा प्राणी?

सौ.सूलनेसः ओह, मी ठीकच पाहिलं जे दिसलं ते, हालवर्ड— तुम्ही त्यांना खरोखर बडतर्फ करणार आहात?

सूलनेसः होय.

सौ.सूलनेसः त्याप्रमाणे तिलाही?

सूलनेसः तशी तुझी इच्छा नव्हती का?

सौ.सूलनेसः पण तिच्याशिवाय तुम्ही कसं कराल? ओह ठीक, ह्यात शंकाच नाही की तुम्ही कोणाची तरी भविष्यकाळासाठी तरतूद करून ठेवली असणार, हालवर्ड.

हिल्डाः (खेळकर वृत्तीने) ठीक माझ्या बाबतीत म्हणाल तर मी लिहिण्याच्या मेजमागे बसून काम करू शकत नाही.

सूलनेसः बरं, बरं, बरं— ते आपसूक स्वतःच स्थिरावेल, ऍलिन. आता नव्या निवासस्थानात रहायला जाण्याबाबत विचार करायला हवा तुम्ही-जितक्या लवकर होईल तितक्या लवकर आपण ह्या सायंकाळी हे पुष्पचक्र वर ठेऊ. (हिल्डाकडे वळत) —उंच, गोपुराच्या शिखरावर, ह्याला काय म्हणशील तू मिस. हिल्डा?

हिल्डा: (चमकत्या डोळ्यांनी त्याच्याकडे बघत) तुम्हाला पुन्हा एकदा खूप खूप उंचावर बघणं म्हणजे किती दैदीप्यमान आहे.

सूलनेस: मी!

सौ.सूलनेस: देवाच्या कृपेने, मिस वांगल, अशा गोष्टींची कल्पनाही करू नका! माझा नवरा! जेव्हा त्यांना नेहमी भोवळ येते!

हिल्डा: त्यांना भोवळ येते! नाही, मला पूर्णपणे ठाऊक आहे त्यांना भोवळ येत नाही ते!

सौ.सूलनेस: ओ, होय, खरोखरच त्यांना येते भोवळ.

हिल्डा: पण मी स्वतः त्यांना बघितलंय चर्चच्या गोपुराच्या टोकावर!

सौ.सूलनेस: होय, मी ऐकलंय लोकांच्या बोलण्यावरून. पण हे निखालसपणे अशक्य आहे—

सूलनेस: (आवेशाने) अशक्य- अशक्य, होय! पण तरीही मी तेथे उभा होतो!

सौ.सूलनेसः ओह, कसं म्हणू शकता तुम्ही हे असं? हालवर्ड?
येथे दुसऱ्या माळ्यावरच्या बाल्कनीत. तुम्हाला ते
नेहमीच आवडायचं.

सूलनेसः कदाचित ह्या सायंकाळी तू काहीतरी नवीन
बघशील.

सौ.सूलनेसः (घाबरत) नाही, नाही, नाही, अरे देवा मी हे सारं
कधी न पाहो. मी ताबडतोब डॉक्टरांना लिहिन-
आणि मला खात्री आहे ते तुम्हाला असलं काही
करू देणार नाहीत.

सूलनेसः का, एलिन--!

सौ.सूलनेसः ओह, तुम्हाला ठाऊक आहे तुम्ही आजारी
आहात, हालवर्ड. हे दिसतंय! अरे देवा- अरे देवा!
(ती घाईघाईने उजवीकडून बाहेर जाते.)

हिल्डाः (त्याच्याकडे रोखून बघत) हे खरं आहे की खरं
नाही?

सूलनेसः मला भोवळ येते ते?

- हिल्डा: माझे वास्तुशिल्पाधिपती असं धाडस करू नका जो उंच मनोरे बांधतो त्यावर तो चढू शकत नाही.
- सूलनेस: ह्या गोष्टीकडे बघण्याची तुझी अशी दृष्टी आहे का?
- हिल्डा: होय.
- सूलनेस: तुझ्यापासून सुरक्षित राहिल असा एखादा कोपरा माझ्या मनात असेल ह्यावर माझा विश्वास नाही.
- हिल्डा: (अर्धवर्तुळाकार खिडकीकडे बघत) तेथे मग अगदी बरोबर तेथे वर.
- सूलनेस: (तिच्याकडे पोहचत) मनोऱ्यावरील सर्वात उंच खोली तुला मिळू शकते, हिल्डा- तेथे तू राजकुमारीसारखी राहू शकतेस.
- हिल्डा: (संदिग्धपणे, अर्धवट खेळकर, अर्धवट गंभीरतेने) निश्चितच हेच जे तुम्ही मला वचन दिले होते.
- सूलनेस: खरंच दिलं होतं मी तसं वचन?

हिल्डा: खेदाची बाब, मिस्टर सूलनेस! तुम्ही म्हणाला होतात मी राजकुमारी होणार, आणि तुम्ही मला साम्राज्य बहाल करणार. आणि मग तुम्ही गेलात... असं!

सूलनेस: (सावधपणे) तुला पूर्ण खात्री आहे का की हे एक प्रकारचे स्वप्न- काहीतरी विलक्षण कल्पना जिचा तुझ्यावर पगडा बसलाय?

हिल्डा: (कठोरपणे) तुम्ही तसं केलं नाही असं तुम्हाला म्हणायचंय?

सूलनेस: खरोखर ठाऊक नाही... (अधिक शांततेने) पण एक गोष्ट मला ठाऊक आहे, आणि ते हेच की मी...

हिल्डा: की तुम्ही...? सांगा ते!

सूलनेस: ...की मला ते करून टाकायलाच हवं.

हिल्डा: (उत्साहाने उद्गारत) तुम्हाला कधीच भोवळ आली नाही!

सूलनेसः रात्री आपण पुष्पचक्र उभारू... राजकुमारी
हिल्डा.

हिल्डाः (तोंड वेडेवाकडे करून) तुमच्या नव्या घरावर,
होय.

सूलनेसः नव्या घरावर, जे माझ्यासाठी कधीच घर नसेल.
(तो उद्यानाच्या दरवाज्यातून बाहेर जातो.)

हिल्डाः (अर्धवट बंद केलेल्या डोळ्यांनी सरळ समोर टक
लावून बघते आणि स्वतःशीच कुजबुजते.
त्यातील फक्त काही शब्द ऐकू येतात) भयंकर—
चित्तथरारक—

अंक तिसरा

सूलनेसच्या राहत्या घराची विस्तृत मोठी पडवी. पडवीकडे जाणारा बाहेरचा दरवाजा घराचा एक भाग म्हणून डाव्या बाजूस दिसतो. पडवीच्या उजवीकडे कठडा आहे. मागे पडवीच्या टोकावर उद्यानाकडे जाणारा पायऱ्यांचा जिना दिसतो. उंच वृक्षांच्या फांद्या पडवीवर व घराच्या रोखाने पसरल्या आहेत. उजव्या बाजूस दूरवर झाडांच्या मध्ये गोपुराभोवती सांगाडा असलेल्या टुमदार घराच्या खालच्या भागाची झलक दिसते. पार्श्वभूमीत जुन्या लाकडाच्या कुंपणाने घेरलेले उद्यान आहे. कुंपणाच्या पलीकडे मोडकळीस आलेल्या झोपड्यासह एक रस्ता आहे.

सूर्यप्रकाशित ढग असलेले सायंकाळचे आभाळ.

पडवीवर घराच्या भिंतीलगत उद्यान बाक आहे, आणि बाकासमोर एक लांब टेबल आहे.

टेबलाच्या दुसऱ्या बाजूस एक आरामखुर्ची आणि काही स्टूल आहेत. सर्व फर्निचर बेताने विणलेले आहे.

सौ. सूलनेस झिरझिरीत तलम कापडाची शाल लपेटून आरामखुर्चीत विश्रांती घेत असून अनिमिष डोळ्यांनी उजवीकडे बघत आहे. थोड्याच वेळात, हिल्डा वांगल उद्यानातून पायऱ्या असलेल्या जिऱ्याने वर येते. शेवटच्या अंकात असलेला वेष घातलेला असून तिने हॅट घातलेली आहे. तिच्या कंचुकीवर साध्या छोट्या फुलांचा गुच्छ आहे.

सौ.सूलनेस: (डोकं थोडंसं वळवित) तू उद्यानाला चक्कर मारलीस का मिस वांगल?

हिल्डा: होय, मी तेथे खालून थोडंसं फिरून आले.

सौ.सूलनेस: आणि तुला काही फुले सुद्धा सापडलीत, असेच ना?

हिल्डा: होय, खरंच! झुडुपांमध्ये रासच्या रास पडली आहे.

सौ.सूलनेस: खरंच आहेत तेथे? अजूनही? असं बघ मी क्वचितच तेथे जाते.

हिल्डा: (जवळ) काय! खाली उद्यानात एखादी रपेटही मारत नाही तुम्ही रोज, मग?

सौ.सूलनेस: (मंद स्मित करीत) नाही, अलीकडे मी कोठेही रपेट मारीत नाही.

हिल्डा: ठीक, पण आता हल्ली तुम्ही खाली जाऊन अशा सुरेख गोष्टींकडे बघत नाहीत का?

सौ.सूलनेस: ह्या साऱ्या गोष्टी आता माझ्यासाठी अपरिचित झाल्यात. मला ह्या गोष्टी पुन्हा पाहण्यात खूप भीती वाटते.

हिल्डा: तुमच्या स्वतःच्या उद्यानाची!

सौ.सूलनेस: मला वाटतच नाही की ते माझं आहे.

हिल्डा: काय म्हणायचंय तुम्हाला?

सौ.सूलनेसः नाही, नाही, तसं नाही- ते काही माझ्या आईवडिलांच्या काळातलं नव्हतं. त्यांनी खूप काही नेलेलं आहे- खूप काही उद्यानातलं, मिस वांगल. कल्पना कर- त्यांनी ते विभागून त्याचे प्लॉट्स बनवलेत- आणि त्यांनी अभ्यागतांसाठी घरं बांधली- ते लोक ज्यांना मी ओळखत नाही. आणि ते बसू शकतात खिडक्यांमध्ये आणि तेथून माझ्याकडे बघू शकतात.

हिल्डाः (प्रसन्न आविर्भावात) सौ. सूलनेस!

सौ.सूलनेसः होय!

हिल्डाः मी काही वेळपर्यंत येथे तुमच्यासोबत राहू शकते?

सौ.सूलनेसः होय, नक्कीच, जर तुला आवडत असेल.

हिल्डाः (स्टूल हलवून ते आरामखुर्चीजवळ ठेवून खाली बसते) ओह, -येथे तू आणि सूर्य मांजरीप्रमाणे बसू शकतात.

सौ.सूलनेसः (हिल्डाच्या मानेवर हळूच हात ठेवत) येथे माझ्याजवळ बसायची तुझी इच्छा झाली हे खूप

छान वाटलं मला. मला वाटलं होतं तू माझ्या नवऱ्याकडे जाशील.

हिल्डा: मला त्यांच्याकडून काय हवं असणार आहे?

सौ.सूलनेस: त्यांची मदत, मला वाटलं.

हिल्डा: नो, थँक्यू. आणि शिवाय ते आत नाहीत. ते तिकडे आहेत त्यांच्या कारागिरांसोबत. पण ते इतके भयंकर दिसत होते की त्यांच्याशी बोलायची मला भीतीच वाटते.

सौ.सूलनेस: पण प्रत्यक्षात ते खूप दयाळू आणि गरीब आहेत.

हिल्डा: ते!

सौ.सूलनेस: तुला खरोखर ते कळले नाही अद्याप, मिस्र वांगल.

हिल्डा: (तिच्याकडे प्रेमळपणे बघत) नव्या घरी जाण्याच्या विचाराने तुम्हाला आनंद झाला का?

सौ.सूलनेस: मला आनंदी व्हायलाच हवं; कारण हालवर्डची तशी इच्छा आहे.

हिल्डा: ओह, पण फक्त हेच कारण नव्हे.

सौ.सूलनेस: ओह, होय, मिसू वांगल, माझ्या कर्तव्यासाठी मला त्यांना शरण जावे लागते. पण एखाद्याच्या मनाला बळजोरीने वारंवार आज्ञा पाळायला लावणे हे किती भयंकर कठीण असते.

हिल्डा: होय, ते खरोखर कठीण असणारच.

सौ.सूलनेस: मी तुला सांगू शकते की हे नाही. जे एखाद्याला उणीवा असतील जशा मला आहेत—

हिल्डा: जेव्हा एखाद्याला तसा अनुभव येतो तेव्हा किती त्रास होतो तुम्हाला होतोय तसा—

सौ.सूलनेस: ह्याविषयी तुला कसं ठाऊक?

हिल्डा: तुमच्या नवऱ्याने मला सांगितलंय.

सौ.सूलनेस: त्यांनी क्वचितच ह्या गोष्टींचा माझ्यापुढे उल्लेख केलाय. —होय, मी तुला सांगू शकते मी हा त्रास खूपच अनुभवलाय माझ्या जीवनात, मिस वांगल.

हिल्डा: (सहानुभूतीपूर्वक तिच्याकडे बघते व मान डोलावते) गरीब बिचारी सौ. सूलनेस. सर्वात आधी आग लागलेली होती—

सौ.सूलनेस: (उसासा टाकून) होय, प्रत्येक गोष्ट जी माझी होती ती जळून खाक झाली.

हिल्डा: आणि नंतर मग काय वाईट घडलं?

सौ.सूलनेस: (तिच्याकडे जिज्ञासूपणे बघत) वाईट?

हिल्डा: सर्वात वाईट.

सौ.सूलनेस: काय म्हणायचंय तुला?

हिल्डा: (सौम्यपणे) दोन लहानशा मुलांना तुम्ही गमावलं.

सौ.सूलनेस: ओह, होय, ती मुलं ती अपवादात्मक होष्ट होती. तो सुदैवाचा एक ईश्वरी संकेत होता, आणि अशा गोष्टींसमोर एखादा शरण जाऊ शकतो, होय-कृतज्ञतेने.

हिल्डा: तुम्ही शरण गेलात?

सौ.सूलनेसः नेहमीच नाही, मला वाईट वाटतं सांगताना. मला चांगलंच पुरेसं ठाऊक आहे की हे माझं कर्तव्य आहे तरीसुद्धा मी नाही जाऊ शकत.

हिल्डाः नाही, नाही, मला वाटतं ते केवळ स्वाभाविक आहे.

सौ.सूलनेसः नेहमी नेहमी मला माझ्या मनाला स्मरण करून घावे लागते की ती माझ्यासाठी न्याय्य शिक्षा होती—

हिल्डाः का?

सौ.सूलनेसः कारण मला आपत्तीत पुरेसं मनोधैर्य नव्हतं.

हिल्डाः पण मला हे दिसत नाही की—

सौ.सूलनेसः ओ, नाही, नाही, मिस्र वांगल- मला अधिक काही त्या दोन मुलांबद्दल विचारू नकोस. आम्हाला त्यांच्याविषयी आनंदाव्यतिरिक्त काही विचारच करायचा नाही; कारण ते खूप सुखी आहेत- खूप सुखी आहेत आता. नाही, ही जीवनातली छोटीशी हानी आहे जिने हृदयाला

धक्का दिलाय- समस्त हानी जी इतर लोकांच्या नजरेत काहीच नाही.

हिल्डा: (तिचे हात सौ. सूलनेसच्या गुडघ्यावर ठेवते आणि तिच्याकडे स्नेहाने बघते) डियर सौ. सूलनेस सांगा मला तुम्हाला काय म्हणायचंय!

सौ.सूलनेस: मी सांगावे त्या छोट्याशा गोष्टी आहेत. साऱ्या जुन्या तसबिरी ज्या भिंतीवर ठेवल्या होत्या त्या साऱ्या जळून खाक झाल्यात. आणि सारे जुने रेशमी कपडेही जळून खाक झालेत. पिढ्यान् पिढ्या ज्या आमच्या कुटुंबाच्या मालकीच्या होत्या. आईचे आणि आजीचे कलाबूतही जळून गेले- जड जवाहीर सुद्धा, विचार कर. (दुःखाने) आणि मग साऱ्या बाहुल्या.

हिल्डा: बाहुल्या?

सौ.सूलनेस: (अश्रू अनावर होऊन गळा दाटून येत) माझ्याजवळ नऊ सुरेख बाहुल्या होत्या.

हिल्डा: आणि त्यासुद्धा जळून गेल्या?

सौ.सूलनेसः सर्वच्या सर्व. ओह, ते खूप असह्य होतं- खूपच असह्य होतं माझ्यासाठी.

हिल्डाः तुम्ही त्या सर्व बाहुल्या सांभाळून ठेवल्या होत्या?
तुम्ही अगदी लहान होता तेव्हापासून?

सौ.सूलनेसः मी त्यांना सांभाळून ठेवलं नव्हतं. त्या बाहुल्या आणि मी आम्ही एकत्रच जीवन जगत होतो.

हिल्डाः तुम्ही मोठ्या झाल्यानंतरही?

सौ.सूलनेसः होय, त्यानंतर खूप काळ गेला तरीही.

हिल्डाः तुमचं लग्न झाल्यावरही?

सौ.सूलनेसः ओह होय, नक्कीच. खूप काळापर्यंत त्यांनी ती बघितलीही नव्हती—पण त्या सर्व जळून खाक झाल्यात. बिचाऱ्या माझ्या लाडक्या. कोणीही त्यांना वाचवण्याचा विचार केला नव्हता. ओह, तो विचार करणं किती दुःखकारक आहे. तू मला हसायला नकोस, मिस वांगल.

हिल्डाः मी मुळीच हसत नाहीये.

सौ.सूलनेसः कारण असं बघ, काही निश्चित अशा जाणिवेने, त्यांच्यात सजीवता होती. मी माझ्या हृदयाखालीच त्यांना भारून ठेवले होते- गर्भातल्या लहानग्या बाळांगत.

डॉ.हर्दालः (हातात हॅट असलेले दारातून प्रकट होतात, आणि सौ. सूलनेस आणि हिल्डा यांच्याकडे निरीक्षणपूर्वक बघतात.) ठीक, सौ. सूलनेस तुम्ही येथे बाहेर कडाक्याच्या थंडीत बसलात?

सौ.सूलनेसः येथे मला आल्हाददायक आणि उबदार वाटतेय आज.

डॉ.हर्दालः होय, होय, पण इथं काही घडतंय का? तसं काहीतरी कळलं मला तुमच्याकडून.

सौ.सूलनेसः (उभी राहत) होय काहीतरी आहे, मला त्याबाबत तुमच्याशी बोलायचंय.

डॉ.हर्दालः खूप छान, मग आपण कदाचित आत गेलेलं उत्तम. (हिल्डाला) तू अजूनही गिर्यारोहकाच्या पोशाखात आहेस, मिस वांगल?

हिल्डा: (आनंदाने उठत) होय- पूर्ण गणवेशात! पण आज मी अधिक उंचावर जाऊन माझी मान मोडून घेणार नाहीये. आम्ही दोघीही शांतपणे खाली बसून निरीक्षण करतोय, डॉक्टर.

डॉ.हर्दाल: म्हणजे तुम्ही काय निरीक्षण करीत होता?

सौ.सूलनेस: (मृदूपणे, भयभीत हिल्डास) देवाच्या कृपेने गप्प बैस! ते येताहेत! ही कल्पना काढून टाकण्यासाठी त्यांचं मन वळव. आणि आपण आता चांगल्या मैत्रिणी होऊ, कु. वांगल. नाही होऊ शकत का आपण?

हिल्डा: (उतावीळपणे सौ. सूलनेसच्या गळ्यात बाहू टाकते.) ओह, जर ते शक्य असेल तर!

सौ.सूलनेस: (हळुवारपणे गळ्याभोवतीचा हात सोडवून घेत) बघ तिकडे, तिकडे, डॉक्टर. मला तुमच्याशी काही बोलायचंय!

डॉ.हर्दाल: हे त्यांच्याबद्दल आहे का?

सौ.सूलनेसः होय, निश्चितच त्यांच्या बाबतीत. या ना आत.
(ती आणि डॉक्टर घरात जातात. दुसऱ्याच क्षणी
सूलनेस उद्यानातून जिन्याच्या पायऱ्यांवरून
येतात. हिल्डाच्या चेहऱ्यावर गंभीर भाव
दिसतात.)

सूलनेसः (घराच्या दाराकडे दृष्टिक्षेप टाकीत सावधपणे
आतून) बघितलंय, जेव्हा मी येतो तेव्हा ती जाते?

हिल्डाः माझ्या लक्षात आलंय ते जेव्हा तुम्ही येता तेव्हा
ती जाते.

सूलनेसः असेलही कदाचित तसं. पण मी काही करू शकत
नाही. (दक्षतेने तिच्याकडे बघत) तुला थंडी
वाजतेय का? हिल्डा- मला वाटतंय तसं.

हिल्डाः मी नुकतीच थडग्यातून बाहेर आलीय.

सूलनेसः काय म्हणायचंय तुला त्यातून?

हिल्डाः गारठ्याने माझ्या हाडांचा ताबा घेतलाय,
वास्तुशिल्पाधिपती.

- सूलनेसः (हळूच) मला वाटतंय मी समजू शकतो...
- हिलडाः कशामुळे तुम्ही येथे आलात?
- सूलनेसः माझं तुझ्याकडे लक्ष गेलं तेथून.
- हिलडाः पण मग तुम्ही तिलाही बघितलं असावं?
- सूलनेसः मला ठाऊक होतं की मी आलो की ती लगेच निघून जाईल.
- हिलडाः अशा पद्धतीने ती तुम्हाला टाळते हे दुःख तुम्हाला सलत असेल नाही
- सूलनेसः एका प्रकारे तो दुःख परिहार आहे.
- हिलडाः की तुम्ही तिला तोंड देऊ शकत नाहीत.
- सूलनेसः होय.
- हिलडाः असं की, तुम्हाला अविरतपणे बघायचे नाही की त्या कठीण दुःखाला सामोरे जाताहेत- हे त्या दोन बाळांबाबत.

सूलनेसः होय. मुख्यतः तसंच. (हिल्डा रमतगमत मागे हात ठेवून पडवीत जाते. पवित्रा बदलीत कठड्यावर उभी राहते आणि उद्यानाकडे बघते.

सूलनेसः (थोड्या विरामानंतर) बराच वेळ बोलणं झालं का तुझ्याशी तिचं? (हिल्डा स्तब्धपणे उभी राहते आणि काहीच उत्तर देत नाही) तुझं बराच वेळ बोलणं झालं का, मी विचारतोय? (हिल्डा पूर्वीप्रमाणे निःशब्द राहते) कशाबद्दल बोलत होती ती, हिल्डा? (हिल्डा सातत्याने शांतच राहते.) गरीब बिचारी ऍलिन! मला वाटतं ती लहानग्या बाळांबाबत बोलत असावी (चिंताग्रस्त कंप तिच्यातून वाहत असतो, मग ती घाईने एकदोनदा मान डोलावते) त्या मानसिक दुःखातून ती कधीच मुक्त होणार नाही, कदापि नाही. (तिच्या जवळ जात) आता तू पुतळ्यासारखी पुन्हा उभी राहतेय, जशी तू काल उभी होतीस.

हिल्डाः (वळते आणि त्याच्याकडे मोठ्या गंभीर नजरेने बघते) मी निघून जातेय.

सूलनेसः (असह्यपणे) जात आहेस!

हिल्डाः होय.

सूलनेसः पण मी तुला जाऊ देणार नाही!

हिल्डाः आता मी काय करणार येथे?

सूलनेसः फक्त येथे रहा, हिल्डा!

हिल्डाः (त्याच्याकडे खालीवर बघत) ओह येस, खूप आभारी आहे तुमची. पण त्यामुळे ते थांबणार नाहीये. (आवेशाने) मला ठाऊक आहे मी कोणाला दुखवू शकत नाही. तिच्या मालकीचं मी घेऊ शकत नाही.

सूलनेसः कोणी सांगितलंय तू घेशील असं?

हिल्डाः (संभाषण पुढे चालू ठेवीत) तिऱ्हाईताने, होय. कारण ते पूर्णपणे वेगळं आहे. कोणीतरी ज्यावर मी नजर स्थिरावू शकत नाही. पण कोणीतरी ज्याच्या जवळ मी आलेय-! ओह, नाही! नाही! ओह!

- सूलनेसः पण मी ते कधीच काहीही दर्शवले नाही!
- हिल्डाः ओह मिस्टर सूलनेस, तुम्हाला पूर्णपणे ठाऊक आहे काय घडेल ते. म्हणून मी दूर जात आहे.
- सूलनेसः आणि तू गेल्यावर माझं काय होईल? कशासाठी मी जगू मग? त्यानंतर?
- हिल्डाः (डोळ्यात संदिग्धता असून त्याच्याकडे बघते) हे खात्रीने तुमच्यासाठी फारसं कठीण नाही. तिच्यासाठी तुमचं कर्तव्य आहे ते त्या कर्तव्यासाठी जगा.
- सूलनेसः खूप विलंब झालाय. माझ्या शक्ती- ह्या- ह्या-
- हिल्डाः -सैतान-
- सूलनेसः होय, हे सैतान! मोठा राक्षस माझ्यातला तसाच- तिच्यातलं रक्त त्यांनी खेचून घेतलंय. (दारूण निराशेत हसतो) त्यांनी माझ्या सुखासाठी हे केलं होतं. होय, होय! (दुःखाने) आणि आता ती मेलीय- माझ्याकरिता आणि मी आता साखळदंडांनी मृत स्त्रीशी बांधलेला जिवंत प्राणी

आहे. (अनिर्बंध तीव्र वेदनेत) मी- मी जीवनात असलेल्या आनंदाशिवाय मी जगूच शकत नाही! (हिल्डा टेबलाभोवती फिरून बाकावर बसते, तिने हाताचे कोपर टेबलावर टेकवलेले आहेत आणि तिच्या डोक्याला तिच्या हातांनी आधार दिलेला आहे. बसते आणि त्याच्याकडे क्षणभर बघते.) नंतर

हिल्डा: ह्यानंतर तुम्ही काय बांधणार आहात?

सूलनेस: (डोके हलवितो) मी काही अधिक बांधू शकेन ह्यावर माझाच विश्वास नाही.

हिल्डा: जे सुखावह आनंदी घर असतात आई आणि वडिलांसाठी आणि मुलांच्या घोळक्यासाठीही नव्हे?

सूलनेस: मला आश्चर्य वाटतं की आगामी काळात अशा प्रकारच्या घरांचा त्यांना काही उपयोग होईल की नाही!

हिल्डा: गरीब बिचारे मिस्टर सूलनेस! ह्या दहा वर्षांत त्या एकाच गोष्टीसाठी तुम्ही तुमचं समस्त जीवन पणाला लावलांत.

सूलनेस: तू तसं काहीसं ठीक म्हणू शकतेस असं, हिल्डा.

हिल्डा: (उमाळ्याने) हे सारं मला मूर्खपणाचं- खूप मूर्खपणाचं वाटतं.

सूलनेस: सारं काय?

हिल्डा: तुम्ही तुमच्या सुखावरची पकड धरून ठेवण्याचं धाडस केलं नाही जीवनात. याचं केवळ कारण हेच की तुम्हाला ते ठाऊक आहे जो तुमच्या मार्गात उभा आहे.

सूलनेस: असा जो एक ज्याला तुम्ही बाजूला सारू शकत नाही. तुम्हाला तो हक्कच नाही.

हिल्डा: मला आश्चर्य वाटतं एखाद्याला तो हक्क असू नये, खरंच? पण तरीही- ...जो एखादा झोपी गेला आणि या सर्व गोष्टींपासून नामानिराळा राहिला!

(ती टेबलावर हात पसरून ठेवते. डोक्याची डावी बाजू हातावर ठेवते आणि डोळे बंद करते.)

सूलनेस: (आरामखुर्ची भोवती फिरवतो आणि टेबलाच्या बाजूस खाली बघत) तुझ्याकडे असे सुखावह, आनंदी घर- तेथे वर तुझ्या वडिलांबरोबर, हिल्डा?

हिल्डा: (निश्चल आणि अर्धवट झोपेत असल्यागत बोलते.) मला फक्त एक पिंजरा होता.

सूलनेस: आणि तुला असं म्हणायचं नाही की त्यात तुला परत जायचेय.

हिल्डा: (पूर्वीप्रमाणे) जंगलातल्या पक्ष्याला पिंजऱ्यात जायची इच्छा कधीही होणार नाही.

सूलनेस: त्यापेक्षा रित्या आकाशातून झेप न घेणं पसंत करीन...

हिल्डा: (पूर्वीप्रमाणे सातत्य ठेवून) भक्ष्यावर झडप घालण्यासाठी झेप घेईल...

सूलनेसः (अनिमिष दृष्टी तिच्यावर स्थिरावत) ओह, प्रत्येक माणसात थोडेतरि चाच्यांचे धैर्य असते... जीवनात.

हिल्लाः (तिच्या नेहमीच्या आवाजात, डोळे उघडते पण हालचाल करित नाही) आणि दुसरी गोष्ट? सांगा काय होती ती?

सूलनेसः दृढनिश्चयी सद्सद्विवेकबुद्धी. (हिल्ला ताठ होऊन जोमाने बाकावर बसते. तिचे डोळे पुन्हा एकदा आनंदाच्या आविर्भावाने चमकतात.)

हिल्लाः (त्याच्याकडे बघून मान डोलावते) मला ठाऊक आहे ह्यापुढे तुम्ही काय बांधणार आहात ते!

सूलनेसः म्हणजे मग माझ्यापेक्षाही अधिक मी काय करणार हे तुला ठाऊक आहे तर, हिल्ला.

हिल्लाः होय वास्तुशिल्पाधिपती, अशी मूर्ख लोकं असतात.

सूलनेसः काय असेल बरे मग ते?

- हिल्डा: (पुन्हा मान डोलावते) किल्ला.
- सूलनेस: कुठला किल्ला?
- हिल्डा: खचितच, माझा किल्ला.
- सूलनेस: तुला आता किल्ला हवाय?
- हिल्डा: तुम्ही मला साम्राज्य देण्यासाठी ऋणी नाहीत का, मला ते कळायला हवे ना?
- सूलनेस: होय, तू असं म्हणतेस मी तसं करावं.
- हिल्डा: ठीक, तुम्ही मान्य करता साम्राज्याचं- तुमच्यावर ऋण आहे माझं- आणि राज्याचा किल्ला असल्याशिवाय तुमच्या जवळ साम्राज्य नसणार, मला असं वाटत असावं.
- सूलनेस: (अधिकाधिक उत्साहाने) होय, ते नेहमी एकत्रच असतात.
- हिल्डा: छान! मग बांधा माझ्यासाठी! ह्या क्षणाला!
- सूलनेस: (हसत) तुला तोसुद्धा तातडीनेच हवाय?

हिल्डा: होय, विश्वास ठेवा! कारण दहा वर्षे आता संपलीत, आणि आता मला फार काळ वाट बघायची नाहीये. म्हणून, लागा कामाला मिस्टर सूलनेस!

सूलनेस: हे ऋण फेडणं एवढं सोपं नाही, हिल्डा.

हिल्डा: तुम्ही हयाचा विचार पूर्वीच करायला हवा होता. आता त्याला खूप उशीर झालाय. म्हणून (टेबलावर थाप मारीत) टेबलावर किल्ला! तो माझा किल्ला आहे! मला ते लगेचच हवाय!

सूलनेस: (अधिक गंभीरपणे, त्याचे बाहू तिच्या रोखाने टेबलावर ठेवून वाकवत) या किल्ल्याचे चित्र तू कसे रेखाटले आहेस, हिल्डा?

हिल्डा: (तिचे हावभाव हळूहळू बदलतात आणि ती तिच्या आत्म्याकडे खोलवर एकाग्र दृष्टीने बघतेय असे दिसते. हळूच) माझा किल्ला उंचच उंचीवर असेल- खूप खूप मोठ्या उंचीवर. आणि सर्व

बाजूंनी खुला, म्हणजे मी खूप खूप दूरवर, दूर अंतरावर.

सूलनेस: उंच गोपुरांसह, मी विचार करतोय?

हिल्डा: अतिशय उंच गोपुर आणि त्या गोपुराच्या सर्वात उंचावर एक बाल्कनी असावी आणि तेथे सर्वात उंचावर मी उभी राहीन...

सूलनेस: (अनिच्छेने कपाळ घट्ट पकडतो) अशा भोवळ येणाऱ्या उंचीवर उभं राहण्याची मजा तू कशी घेऊ शकतेस...

हिल्डा: पण खचितच! त्या ठिकाणी मी उभी राहून तेथून सर्वाकडे बघणार आहे- त्यांच्याकडे ज्यांनी चर्चेस बांधलीत आणि आईवडील आणि मुलांसाठी ज्यांनी घरे बांधलीत. तुम्हीसुद्धा वर येऊन एक दृष्टिक्षेप टाकू शकता.

सूलनेस: (कमी आवाजात) त्या वास्तुशिल्पाधितीला राजकुमारीच्या बाजूस येण्याची परवानगी मिळेल का?

- हिल्डा: जर तो वास्तुशिल्पाधिपती देईल.
- सूलनेस: (अधिक मृदूपणे) मग मला वाटतं तो वास्तुशिल्पाधिपती येईल.
- हिल्डा: (मान डोलावते) तो वास्तुशिल्पाधिपती येईल.
- सूलनेस: पण तो आता कधीच अधिक काही बांधू शकणार नाही. गरीब बिचारा वास्तुशिल्पाधिपती!
- हिल्डा: (उत्साहाने) ओह येस, तो बांधेल! आपण दोघेही एकत्र कामाला लागू आणि मग आपण अतिशय सुंदर, जगातील खूप खूप सुंदर गोष्ट बांधू.
- सूलनेस: (एकाग्रतेने बघत) हिल्डा- सांग बरं काय ते?
- हिल्डा: (त्याच्याकडे स्मित करून बघत, डोके थोडेसे हलवित, ओठ बाहेर काढते आणि एखाद्या लहान मुलाशी बोलावे तसे) वास्तुशिल्पाधिपती- ते, ते खूप खूप मूर्ख लोक असतात.

सूलनेसः होय, ते मूर्ख असतात यात संशय नाही. पण आता सांग मला तू ते- जगातील सर्वात सुंदर गोष्ट- जी आपण एकत्रितपणे बांधणार आहोत!

हिल्लाः (थोडा वेळ स्तब्ध राहते मग अवर्णनीय भाव तिच्या चेहऱ्यावर दिसतात) हवेतील किल्ले.

सूलनेसः हवेतील किल्ले?

हिल्लाः (मान डोलावते) हवेतील किल्ले, होय! तुम्हाला ठाऊक आहे, हवेतील किल्ले म्हणजे कशा प्रकारची गोष्ट असते ते?

सूलनेसः ती जगातील अतिशय सुंदर गोष्ट असते, असे तू म्हणतेस.

हिल्लाः (आवेशाने उठते आणि तिटकारा आल्याचे हातवारे करते.) होय, खात्री ठेवा तसेच! हवेतील किल्ले, सहजपणे आश्रय देणारे आणि बांधायला खूपच सोपे सुद्धा- (त्याच्याकडे तिरस्काराने बघत) विशेषतः वास्तुशिल्पाधिपतींसाठी ज्यांची सद्सद्विवेक बुद्धी अस्वस्थ आहे.

सूलनेसः (उठतो) या दिवसानंतर आपण एकत्र बांधू, हिल्डा.

हिल्डाः (अर्धवट साशंक स्मित करून) खरोखरचा हवेतील किल्ला?

सूलनेसः मजबूत असा पाया असलेला एक.

(रॅग्नर ब्रोव्हिक घरातून बाहेर येतो. त्याच्याजवळ फुले आणि रिबिन लावलेले मोठे हिरवे पुष्पचक्र असते.)

हिल्डाः (आनंदाच्या भावनोद्रेकासह) पुष्पचक्र! ओह, ते वैभवशाली राहिल!

रॅग्नरः (आश्चर्यचकित) तू आणलंस हे पुष्पचक्र, रॅग्नर?

रॅग्नरः मी कबूल केलं होतं मुकादमाला की मी आणेन म्हणून.

सूलनेसः (चिंतामुक्त) ओह, मग मला वाटतं तुझे वडील उत्तम आहेत ना?

रॅग्नरः नाही.

सूलनेसः मी जे काही लिहिलं त्याने ते उल्हसित झाले नाहीत?

रॅग्नरः ते खूप उशिरा मिळाले.

सूलनेसः खूप उशिरा!

रॅग्नरः जेव्हा ती ते घेऊन आली तेव्हा ते बेशुद्ध होते. त्यांना आकस्मिक झटका आलेला होता.

सूलनेसः असं का, मग, तुला त्यांच्याकडे घरी जायलाच हवे! तू तुझ्या वडिलांची रूग्णसेवा करणं भाग आहे.

रॅग्नरः त्यांना माझी मुळीच गरज नाही.

सूलनेसः पण खात्रीने तू त्यांच्याजवळ असणं भाग आहे.

रॅग्नरः ती त्यांच्या अंथरूणाच्या बाजूला बसलीय.

सूलनेसः (काहीशा अनिश्चिततेने) काया?

रॅग्नरः (गूढ रितीने त्याच्याकडे बघत) होय- काया.

सूलनेसः घरी जा, रॅग्नर- त्या दोघांसाठी, त्यांच्यासाठी आणि तिच्यासाठी. दे ते पुष्पचक्र माझ्याकडे.

रॅग्नरः (उपहासात्मक स्मित दाबत) तुमचा अर्थ तुम्ही काही करायला-?

सूलनेसः मी स्वतः ते घेऊन जाईन, थॅक्स (त्याच्याकडून पुष्पचक्र घेत) आणि घरी जा. आज आम्हाला तुझी काहीही गरज नाही.

रॅग्नरः मला ठाऊक आहे माझी तुम्हाला काहीच गरज नाही, पण आज मी थांबणार आहे येथे.

सूलनेसः ठीक आहे, थांब, जर तुझी खरोखरीच तशी इच्छा असेल.

हिल्डाः (कठड्याच्या बाजूने) मिस्टर सूलनेस, मी येथे उभी राहीन आणि तुमच्याकडे बघेन.

सूलनेसः माझ्याकडे!

हिल्डाः ते भयानक रोमहर्षक असेल.

सूलनेसः (खालच्या आवाजात) आपण लवकरच त्या बाबतीत बोलू, हिल्डा. (तो पुष्पचक्र घेऊन जिऱ्याच्या पायऱ्यांवरून खाली जातो, आणि उद्यानातून दूर जातो.)

हिल्डाः (त्याला जाताना बघते, नंतर रॅग्नरकडे वळते) मला वाटतं तुम्ही कमीत कमी त्यांना थॅक्स तरी म्हणायला हवं होतं.

रॅग्नरः त्यांना थॅक्स म्हणायचं? त्यांना थॅक्स म्हणायला हवं होतं.

हिल्डाः होय, खचितच तुम्हाला तसं करणं भाग होतं!

रॅग्नरः मला असं वाटतं अंमळशानं का होईना तुम्हीच त्यांना थॅक्स म्हणणं भाग होतं.

हिल्डाः असं कसं तुम्ही हे बोलू शकता?

रॅग्नरः (तिला उत्तर न देता) पण मी तुम्हाला एक सल्ला देतो की तुम्ही मिस वांगल काळजी घ्या! कारण तुम्ही अजून त्यांना रास्तपणे ओळखले नाही.

- हिल्डा: (उत्साहपूर्वक) मी त्यांना चांगलीच ओळखते.
- रॅग्नर: (कडवटपणे हसत) त्यांना थॅक्स म्हणायचंय, ह्या माणसाने मला वर्षानुवर्ष अधोगतीस पोहचवले! माझ्यातील माझ्या वडिलांवरच्या विश्वासास तडा दिला. त्याने माझ्यामधील विश्वास हरवून टाकला. आणि हे सारं ते करू शकले.
- हिल्डा: (जणू काही अंतःप्रेरणेने शोधत) ते ते करू शकले-? सांगा मला लगेच!
- रॅग्नर: जेणेकरून त्यांना तिला सोबत ठेवता येईल.
- हिल्डा: (त्याच्याकडे दचकून बघते) लिहिण्याच्या मेजाजवळील मुलगी.
- रॅग्नर: होय.
- हिल्डा: (धमकावणी देत, मुठी आवळित) ते खरं नाही. त्यांच्याविषयी तुम्ही असत्य सांगताहात.
- रॅग्नर: माझासुद्धा विश्वास बसत नव्हता ह्यावर, आजपर्यंत- जेव्हा तिने स्वतः मला सांगितले.

हिल्डा: (स्वतःशी बोलत) काय म्हणाली ती? मला कळायलाच हवे! आत्ता! आत्ताच्या आत्ता!

रॅग्नर: ती म्हणाली होती की त्याने तिच्या मनाचा ताबा घेतलेला होता- निखालसपणे आणि समग्रपणे तिच्या सर्व विचारांचा ताबा घेतलाय. ती म्हणते त्याच्यापासून ती कधीच सुटका करून घेऊ शकत नाही. तो जिथं असेल तिथं ती राहिल...

हिल्डा: (चमकत्या डोळ्यांनी) तिला ती संधी मिळणार नाही?

रॅग्नर: (चौकसपणे) कोण म्हणतंय तिला संधी मिळणार नाही?

हिल्डा: (झटक्यात) तो म्हणेल तसं!

रॅग्नर: ओह, होय- मला आता सारं काही समजलं. ह्यानंतर ती उपद्रवापेक्षा अधिक काही नसेल.

हिल्डा: तुम्हाला काहीच समजत नाही- म्हणूनच तुम्ही असं म्हणू शकता! नाही, मी सांगेन तुम्हाला का त्यांची पकड तिच्यावर आहे ते.

- रॅग्नरः असं, मग काय?
- हिल्डाः तुम्हाला ठेऊन घेण्यासाठी.
- रॅग्नरः तसं त्यांनी तुम्हाला सांगितलं?
- हिल्डाः नाही, पण ते खरं आहे! ते खरंच असायला हवं (मोठ्या उत्साहाने) ते खरंच असावं अशी माझी इच्छा आहे! तशीच इच्छा आहे माझी!
- रॅग्नरः आणि जेव्हा तुम्ही आलात तेव्हा तिला त्यांनी जाऊ दिलं.
- हिल्डाः तुम्ही- तुम्हीच त्यांना जाऊ दिलंत! काय वाटतं तुम्हाला अशा विचित्र बाईची ते पर्वा करतील?
- रॅग्नरः (विचारमग्न) ते खरोखर मला भीत आलेले आहेत का सदासर्वकाळ?
- हिल्डाः ते भितात? मला वाटतं तुम्ही स्वतःची फालतू स्तुती करताहात.
- रॅग्नरः फार पूर्वीच त्यांच्या लक्षात आलंच असावं की माझ्यात काहीतरी आहे. कोणत्याही मार्गाने तुम्ही

तंतोतंतपणे पाहू शकत नाही का की त्यांना कशाची भीती वाटते?

हिल्डा: त्यांना! मला हसायला लावू नकोस!

रॅग्नर: त्यांच्या स्वतःच्या मार्गाने त्यांना भीती वाटते- तो मार्ग ज्या मार्गाने त्यांनी मला आणि माझ्या वडिलांना बिघडवलं- ह्याची त्यांना भीती वाटत नाही. पण जेव्हा ते सांगाड्याच्या क्षुल्लक गोष्टींवरून चढताना ते ह्यापेक्षा अधिक काही करू शकतात.

हिल्डा: ओह, तुम्ही त्यांना उंच उंच जाताना पाहायला हवं होतं- उंच उंच- भोवळ येणाऱ्या उंचीवर जेथे मी त्यांना एकदा पाहिलं होतं.

रॅग्नर: तुम्ही पाहिलंत ते?

हिल्डा: होय, खरोखर पाहिलं मी. किती आत्मविश्वास व श्रेष्ठ ते दिसत होते जेव्हा ते तेथे उभे राहून चर्चच्या वातकुक्कुटाकडे पुष्पचक्र घट्टपणे बांधत होते!

रॅग्नरः मला ठाऊक आहे, त्यांच्या जीवनात एकदाच त्यांनी जोखमीचं काम केलं एकांतात. आम्हा तरूणांमध्ये ती एक दंतकथा आहे. पण नंतर कोणतीही शक्ती त्यांना असं करण्यास प्रवृत्त करू शकली नाही.

हिल्डाः आज पुन्हा ते तसं करणार आहेत.

रॅग्नरः (तिरस्काराने) होय, तुम्हीच चांगला विश्वास ठेवा त्यावर!

हिल्डाः आपण बघणार आहोत त्यांना!

रॅग्नरः आपण बघणार नाही! ना तुम्ही ना मी ते बघण्यासाठी जिवंत राहणार आहोत.

हिल्डाः (उत्साहाने, स्वतःशीच बाजूला) मी बघेन! बघेन मी ते. मला ते बघायलाच हवे!

रॅग्नरः ते तसं करणार नाहीत. त्यांना तसं करायचं जराही धाडस नाही. कारण त्यांना आता हे प्राणघातक वैगुण्य प्राप्त झालेय. कारण ते त्यांच्या नैतिक

दुर्बलतेवर मात करू शकले नाहीत- हे आपले
श्रेष्ठ वास्तुशिल्पाधिपती!

(सौ. सूलनेस घरातून बाहेर येऊन पडवीवर येते.)

सौ.सूलनेस: (तिच्या भोवती बघत) ते येथे नाहीत का? कोठे
गेलेत ते?

रॅग्नर: मिस्टर सूलनेस त्या तेथे त्यांच्या कारागिरासोबत
आहेत.

हिल्डा: त्यांनी पुष्पचक्र घेतले.

सौ.सूलनेस: (भीतीपोटी) त्यांनी पुष्पचक्र घेतले! अरे देवा! अरे
देवा! ब्रोव्हिक- तुम्ही त्यांच्याकडे खाली
जायलाच हवे! त्यांना येथे माघारी परत आणा!

रॅग्नर: मी त्यांना सांगू का की तुम्हाला त्यांच्याशी
बोलायचं आहे म्हणून?

सौ.सूलनेस: ओह, येस, प्लिज करा तसं! नाही, नाही! तसं
नका सांगू! त्यांना असं सांगा कोणीतरी आलंय
येथे. सांगा त्यांनी ताबडतोब येथे यायलाच हवे.

(तो पायऱ्यांनी खाली जातो आणि उद्यानातून दूर जातो.)

सौ.सूलनेसः ओह, मिस वांगल, तू विचार करू शकणार नाहीस मी त्यांच्याविषयी किती चिंता करतेय.

हिल्डाः असं काही भयंकर घाबरण्यासारखं आहे का?

सौ.सूलनेसः ओह, येस, खात्रीने- तुला समजतेय ते. फक्त कल्पना कर खरोखर त्यांनी तसं केलं तर! त्या सांगाड्यावर चढून जायचं त्यांनी डोक्यात घेतलं तर.

हिल्डाः (उतावीळपणे) तुम्हाला असं वाटतं ते तसं करतील म्हणून?

सौ.सूलनेसः ओह, कोणाला कधीही कळणार नाही त्यांच्या डोक्यात काय आहे ते. ते निःसंशयपणे काहीही करू शकतात.

हिल्डाः आहा! कदाचित तुम्हाला सुद्धा वाटतंय की ते- ठीक?

सौ.सूलनेसः ओह, मला ठाऊक नाही की मी आता त्यांच्याबाबत काय विचार करावा. डॉक्टर मला नेहमी अशा गोष्टींबाबत सांगत आलेले आहेत आणि अनेक गोष्टी एकत्रित करून मी ऐकलं आहे त्यांचं ते काय म्हणतात-

(डॉ.हर्दाल बाहेर दाराकडे बघतात)

डॉ.हर्दालः ते लवकर नाही येणारेत का?

सौ.सूलनेसः होय, मला वाटतंय तसं. काय वाटेल ते झाले तरी मी त्यांना बोलावणं धाडलंय.

डॉ.हर्दालः (पुढे जात) मला वाटतं तुम्ही आत गेलेलं उत्तम, सौ. सूलनेस.

सौ.सूलनेसः नाही, नाही! मी येथेच थांबेन आणि हालवर्डची वाट बघेन.

डॉ.हर्दालः पण काही महिला नुकत्याच आल्यात तुम्हाला भेटायला!

सौ.सूलनेसः नाही, अरे देवा- हे पण आत्ताच घडायला हवं होतं?

डॉ.हर्दालः त्या म्हणताहेत त्यांना खरोखरच समारंभ बघायचाय.

सौ.सूलनेसः ओह, असं आहे का? मी त्यांच्याकडे जाणं आणि त्यांना भेटणं उत्तम. हे माझं कर्तव्य आहे.

हिल्डाः तुम्ही त्या महिलांना निघून जायला सांगू शकत नाही का?

सौ.सूलनेसः नाही, तसं कधीच होणार नाही. आता त्या येथे आल्यात, त्यांना भेटणं माझं कर्तव्यच आहे. पण दरम्यान तुम्ही येथे थांबता का- ते आल्यावर तुम्ही येथे असाल.

डॉ.हर्दालः आणि जेवढा काळ शक्य आहे तेवढा काळ त्यांना बोलण्यात गुंतवून ठेवण्याचा प्रयत्न करावा...

सौ.सूलनेसः होय, कृपया करा तसं, प्रिय मिस वांगल त्यांना जेवढं घट्ट पकडून ठेवता येईल तेवढं कर.

- हिल्डा: हे तुम्ही स्वतःच केलं तर उत्तम नाही होणार का?
- सौ.सूलनेस: होय, देवास ठाऊक माझं ते कर्तव्यच आहे. पण जेव्हा एखादा कर्तव्यांनी घेरला जातो...
- डॉ.हर्दाल: (उद्यानाकडे बघत) ते येताहेत!
- सौ.सूलनेस: आणि मला आत जायलाच हवं!
- डॉ.हर्दाल: (हिल्डाला) मी येथे असल्याचं त्यांना सांगू नका.
- हिल्डा: ओह नाही! मी कबूल करते, मिस्टर सूलनेसशी बोलायला काहीतरी शोधून काढते.
- सौ.सूलनेस: आणि न चुकता त्यांना रोखून ठेव. मला खात्री आहे हे तू उत्तमरित्या करशील.
- (सौ. सूलनेस आणि हर्दाल घरात जातात. हिल्डा पडवीत उभी राहते. सूलनेस उद्यानातून जिन्याच्या पायऱ्यांनी वर येतात.)
- सूलनेस: त्यांनी सांगितलं की कोणीतरी तुमची वाट बघतेय.
- हिल्डा: होय, ती मीच, मिस्टर सूलनेस.

- सूलनेसः ओह, ती तू आहेस, हिल्डा? मला अशी शंका आली की एकतर ऍलिन किंवा डॉक्टर असावे.
- हिल्डाः तुम्ही सहजगत्या घाबरून जाता, असं दिसतं.
- सूलनेसः तुला तसं वाटतं?
- हिल्डाः होय, लोक म्हणतात तुम्हाला सांगाड्यावर चढायला भीती वाटते, ठाऊक आहे?
- सूलनेसः असं, ती एक वेगळी गोष्ट आहे.
- हिल्डाः म्हणजे तुम्ही हे करायला भिता.
- सूलनेसः होय, भितो मी.
- हिल्डाः खाली पडून आपटून मराल अशी भीती वाटते का तुम्हाला?
- सूलनेसः नाही, त्याची नाही.
- हिल्डाः मग कोणाची?
- सूलनेसः मी प्रायश्चित्तास भितो, हिल्डा.

हिल्डा: प्रायश्चित्तास भिता? (मान हलवते) मला समजत नाही ते.

सूलनेस: खाली बस, आणि मी सांगेन तुला काही तरी.

हिल्डा: होय, सांगा! लगेचच! (ती कठड्याच्या बाजूस स्टूलवर बसते, आणि त्याच्याकडे अपेक्षेने बघते)

सूलनेस: (स्वतःची हॅट टेबलावर फेकतो) तुला ठाऊक आहेच मी बांधकामाला सुरूवात केली ती चर्चेसच्या बांधकामापासून.

हिल्डा: (मान हलवते) मला ते चांगलंच ठाऊक आहे.

सूलनेस: कारण, असं बघ, मी धार्मिक वृत्तीच्या घरातून एक मुलगा म्हणून खेड्यातून आलोय, आणि मला वाटले की चर्च बांधणं हे एक उदात्त थोर कार्य आहे ज्याचा मी प्रारंभ केला. स्वतः.

हिल्डा: होय, होय.

सूलनेसः आणि मी हे म्हणायचं साहस करतो की मी ती टुमदार चर्चेस सौहार्दपूर्ण आणि प्रामाणिकपणे आणि भक्तिभावाने बांधलीत.

हिल्डाः ती—? असं—?

सूलनेसः ठीक, मी असा विचार केला की त्याला हा आनंद व्हायलाच हवा.

हिल्डाः तो? कोण तो?

सूलनेसः तोच ज्याच्यासाठी ही चर्चेस नियोजित केलेली होती, खचितच! तो- ज्याच्या सन्मानार्थ मनःपूर्वक ती समर्पित केली गेलीत.

हिल्डाः ओह, खरोखर! पण तुम्हाला निश्चितपणे असं वाटतं का- की ते नाहीत- की तुमच्यावर तो खूप नाही?

सूलनेसः (तिरस्काराने) तो आणि माझ्यावर खूप! असं कसं बोलू शकतेस तू, हिल्डा? तो, ज्याने माझ्यात थैमान घालण्यासाठी तो सैतान सोडलाय तो

राहील असा? ज्याने माझी सेवा करण्यासाठी,
रात्रंदिवस- हे सारे- हे सारे

हिल्डा: सैतान-

सूलनेस: होय, दोन्ही प्रकारांचा. ओह, नाही, त्याने मला
पूर्ण स्पष्टपणे जाणीव करून दिली की तो
माझ्यावर खूष नाही. (गूढपणे) तू बघ तेच एक
खरोखर कारण होतं की का त्याने जुनं घर जाळून
टाकलं.

हिल्डा: हेच ते कारण होतं?

सूलनेस: होय, तुला समजत नाही का? त्याची अशी इच्छा
होती की मी माझ्या स्वतःच्या क्षेत्रात सिद्धहस्त
अधिपती होण्यासाठी मला तशी संधी द्यावी-
जेणेकरून मी अधिकाधिक उत्कृष्ट चर्चेस
त्याच्यासाठी बांधावीत. तो कसली प्रेरणा देतोय
हे मला आधी समजलंच नाही, पण अकस्मात
माझ्यावर लखलखाट पसरला.

हिल्डा: असं कधी झालं?

सूलनेसः जेव्हा मी लिसांगरमध्ये चर्चचे गोपुर बांधले.

हिल्डाः मी तोच विचार केला.

सूलनेसः कारण तू बघ हिल्डा- तेथे वर, नव्या सभोवतालच्या परिस्थितीत होतो आणि अंतर्मनात चिंतन आणि सखोल विचार करीत होतो. नंतर मी सहजपणे बघितले का त्याने माझ्या इवल्याशा बाळांना माझ्यापासून दूर नेले. एखाद्या गोष्टीला मी बिलगून राहावं अशी कोणतीच गोष्ट नव्हती. प्रेमासारखं किंवा आनंदासारखं काहीही नव्हतं, तुला ठाऊक आहे. मला फक्त वास्तुशिल्पाधिपती व्हायचं होतं- त्या व्यतिरिक्त काहीच नाही. आणि मी माझ्या आयुष्यभर ते बांधकाम त्याच्यासाठी करीत राहिलो. (हसतो) पण त्यातून काहीच निष्पन्न झालं नाही!

हिल्डाः मग काय केलंत, तुम्ही?

सूलनेसः पहिल्यांदा, माझ्या स्वतःची छाननी केली... स्वतःचं परीक्षण केलं...

हिल्डा: आणि मग?

सूलनेस: आणि मग मी अशक्य ते केलं. मी अगदी त्याच्यासारखं.

हिल्डा: अशक्य?

सूलनेस: पूर्वी कधीही इतक्या उंचीवर मी जाऊ शकलो नव्हतो. पण त्या दिवशी मी गेलो.

हिल्डा: (उतावीळपणे झेप घेत) होय, होय, तुम्ही करू शकलात!

सूलनेस: आणि मी जेव्हा तेथे उभा होतो, साऱ्या गोष्टींपासून अतिशय उंच आणि ते पुष्पचक्र वातकुक्कुटावर मी टांगले, मी त्याला म्हणालो; ऐका माझं आता एकमेव सर्वशक्तिमान! आजपासून पुढे मी मुक्त शिल्पकार असेन. मी कधीच तुमच्यासाठी चर्चेस बांधणार नाही- फक्त मानवांसाठी घरे.

हिल्डा: (मोठ्या चमकत्या डोळ्यांनी) ते एक गाणे होते ते मी हवेतून ऐकले.

- सूलनेसः पण नंतर त्यांची वेळ आली.
- हिल्डाः काय तुमच्या म्हणण्याचा अर्थ?
- सूलनेसः (उद्विग्नतेने तिच्याकडे बघतो) मनुष्यप्राण्यांसाठी घरे बांधणे हे त्यांच्यासाठी नगण्य होते हिल्डा.
- हिल्डाः कशामुळे तुम्ही असं बोलत आहात आत्ता?
- सूलनेसः कारण आता लोकांना त्यांची घरे निरूपयोगी वाटत आहेत- त्यांना त्यात आनंद नाही- आणि बहुधा मलासुद्धा ह्या घरांचा काही उपयोग वाटत नाही. जरी मी एका घराचा मालक असलो तरी. (शांतपणे आणि कटवटपणे हसतो.) आणि आत्ता, मागे बघता ह्या साऱ्याचे अंतिम फल काय? वस्तुतः मी काहीच बांधले नाही. ना मी हे बांधण्यासाठी आलेल्या संधीसाठी त्याग केला.
- हिल्डाः मग तुम्ही अधिक काहीही आणि कधीही बांधणार नाहीत का?
- सूलनेसः (चैतन्याने) उलटपक्षी, मी नुकतेच बांधायला लागणार आहे.

हिल्डा: काय, मग? काय बांधणार आहात तुम्ही? सांगा मला लगेच!

सूलनेस: माझा विश्वास आहे की तेथे एक फक्त मनुष्यप्राण्याच्या सुखासाठी जे निवासस्थान आहे ते मी बांधायला लागणार आहे.

हिल्डा: (त्याच्याकडे स्थिरपणे बघत) मिस्टर सूलनेस तुम्हाला म्हणायचंय की आपले हवेतले किल्ले?

सूलनेस: हवेतले किल्ले- होय.

हिल्डा: मला भीती वाटते अर्ध्या मार्गावर जाण्यापूर्वीच तुम्हाला भोवळ येईल की काय.

सूलनेस: नाही- जर तुझ्या हातात माझा हात राहिला तर, हिल्डा.

हिल्डा: (दबलेल्या संतापाच्या हावभावाने) फक्त माझ्या सोबत? आपल्या सोबत ह्या साऱ्यांपैकी कोणीही नसणार?

सूलनेस: अजून कोणी तिथं असायला हवं?

हिल्डा: ओह, ती मुलगी- ती काया लिहिण्याच्या टेबलाजवळची. गरीब बिचारी- तिला सुद्धा बरोबर घेऊन जावं असं तुम्हाला वाटत नाही का?

सूलनेस: ओहो! तीच का ती जिच्याबद्दल ऍलिन तुझ्याशी बोलत होती?

हिल्डा: हे खरं नाही का, किंवा ती, ती नाही?

सूलनेस: (रागाने) मी नाही उत्तर देणार ह्याचं! तू निर्विवादपणे माझ्यावर विश्वास ठेवायलाच हवा!

हिल्डा: ह्या साऱ्या दहा वर्षांत मी तुमच्यावर निखालसपणे आणि पूर्णपणे विश्वास ठेवलेला आहे.

सूलनेस: तू माझ्यावर विश्वास ठेवतच राहायला हवे.

हिल्डा: मग मला तुम्हाला पुन्हा उंचावर उभं राहिलेलं बघू द्या!

सूलनेस: (दुःखाने) ओह, हिल्डा... अशा प्रकारची गोष्टी मी दररोज नाही करू शकत.

हिल्डा: (उत्कटतेने) माझी इच्छा आहे तुम्ही तसं करीत राहावं (आर्जवाने) फक्त आणखी एकदाच, मिस्टर सूलनेस! आणखी एकदाच पुन्हा करा तसं!

सूलनेस: (उभा राहतो आणि तिच्या डोळ्यांत खोलवर बघतो) जर मी प्रयत्न केला, हिल्डा, मी तेथे उभा राहीन आणि त्याच्याशी बोलेन जसा मी शेवटल्या वेळी बोललो होतो.

हिल्डा: (प्रक्षोभाने उठत) त्यांना तुम्ही काय म्हणाल?

सूलनेस: मी त्याला म्हणेन, श्रेष्ठ आणि शक्तिमान देवा! तुम्हाला जसं योग्य वाटेल तसा मला न्याय द्या. पण येथून पुढे मी फक्त एकच गोष्ट बांधेन- जगातली खूप रमणीय गोष्ट...

हिल्डा: (भारून जात) होय... होय... होय!

सूलनेस: ...ज्या राजकुमारीवर मी प्रेम करतो तिच्या बरोबर एकत्र...

हिल्डा: होय. सांगा त्याला ते! सांगा त्याला ते!

सूलनेसः होय. आणि मग मी त्याला म्हणेन- आता मी खाली जातो आणि तिला माझ्या बाहूत घेऊन तिचं चुंबन घेतो...

हिल्डाः ... सांगा हे की खूप वेळा!

सूलनेसः ...खूप खूप वेळा मी सांगेन.

हिल्डाः आणि मग...?

सूलनेसः मग मी माझी हॅट उंच हलवेन आणि पृथ्वीवर येईन.. आणि त्याला सांगितलं तसं करीन.

हिल्डाः (पसरलेल्या बाहूंनी) आता मी तुम्हाला पुन्हा बघते जेव्हा हवेत गाणं तरंगत होतं तेव्हा तसंच!

सूलनेसः (तिच्याकडे मान तुकवून बघत) आता तू अशी कशी झालीस? हिल्डा?

हिल्डाः मी जशी आहे तसं तुम्ही मला कसं बनवलं?

सूलनेसः (तुसडेपणे आणि दृढतापूर्वक) राजकुमारीला तिचा किल्ला हवाय.

हिल्डा: (हर्षोन्मादाने टाळ्या वाजवत) ओह, मिस्टर
सूलनेस! माझा सुरेख सुरेख किल्ला. आपला
हवेतला किल्ला!

सूलनेस: भक्कम पायावर. (रस्त्यात लोकांची जमलेली
गर्दी झाडीतून अस्पष्टपणे दिसते. नव्या घराच्या
मागील बाजूला वाद्यवृंदाचा आवाज दूरवरून ऐकू
येतोय. सौ. सूलनेस- तिच्या गळ्याभोवती
वूलनची कॉलर आहे, तिची शाल डॉ.हर्दालच्या
हातात आहे, आणि काही महिला पडवीत येतात.
रॅग्नर ब्रोव्हिक त्याच वेळी उद्यानातून येतात.)

सूलनेस: (रॅग्नरला) आपल्याला संगीत सुद्धा ऐकायला
मिळणार?

रॅग्नर: होय, ही शिल्पकारांची संघटना आहे.
(सूलनेसला) मुकादमाने मला सांगितले की
पुष्पचक्र घेऊन वर जाण्यास तयार आहेत असे
त्यांना सांगा.

सूलनेसः (त्याची हॅट घेतो) गुड. मी स्वतः त्याच्याकडे खाली जाईन.

सौ.सूलनेसः (अस्वस्थपणे) खाली जाऊन तुम्हाला काय करायचंय, हालवर्ड?

सूलनेसः (तुसडेपणाने) मला त्या माणसांकडे जाणं भाग आहे.

सौ.सूलनेसः होय, खाली अगदी खाली.

सूलनेसः तेथेच जेथे मी नेहमी उभा राहतो- प्रत्येक दिवशीच्या प्रसंगी. (तो जिन्याच्या पायऱ्यांवरून खाली उघानातून जातो.)

सौ.सूलनेसः (त्याच्या मागे कठड्यावरून त्याला हाक मारून सांगते) त्या माणसाला विनंती करा की जेव्हा तो वर जाईल तेव्हा त्याने काळजी घ्यावी! वचन द्या मला तसं, हालवर्ड!

डॉ.हर्दालः (सौ. सूलनेसला) तुम्ही बघत नाही का की मी बरोबर होतो ते? त्याने त्या मूर्खपणाच्या साऱ्या कल्पना सोडून दिल्यात.

सौ.सूलनेस: ओहो, काय बदली आहे! दोनदा कामगार लोक पडले खाली आणि जागीच ठार झालेत. (हिल्डाकडे वळून) थॅक यू, कु. वांगल, त्यांना दृढतेने अडवून धरल्याबद्दल. मला तर अशी व्यवस्था करणं कधीच जमलं नसतं.

डॉ.हर्दाल: (खेळकरपणे) होय, होय, कु. वांगल तुम्ही मनात आणलं तर तुम्हाला ठारूक आहे एखाद्या माणसाला कसं अडवून धरायचं ते. (सौ. सूलनेस आणि डॉ. हर्दाल त्या महिलांकडे जातात ज्या पायऱ्यांवर उभ्या राहून उद्यानाकडे बघताहेत. हिल्डा कठड्याच्या बाजूस पुढील भागात उभी असते. रॅग्नर तिच्याकडे जातो.)

रॅग्नर: (हसू दाबत, अर्धवट कुजबुजत) मिस. वांगल तुम्हाला खाली रस्त्यावर उभे असलेले ते सारे तरूण दिसताहेत का?

हिल्डा: होय.

रॅग्नरः ते माझ्या सोबतचे विद्यार्थी आहेत, शिल्पकाराला बघायला आलेत.

हिल्लडाः कशासाठी ते त्यांना बघायला आलेत?

रॅग्नरः त्यांना हे बघायचे आहे की स्वतःच्या इमारतीवर चढायला तो किती भितोय.

हिल्लडाः ओह, ती मुलं त्या गोष्टीसाठी येथे आलीत, होय ना?

रॅग्नरः (खुनशीपणे आणि तिरस्काराने) त्यांनी आम्हाला खाली वाट बघत ठेवलं, खूप वेळ. आता आम्ही खाली जाऊ शांतपणे. त्यांना भेटायची वाट बघत राहू.

हिल्लडाः तुम्ही तसं बघणार नाहीत. ह्या वेळी नाही.

रॅग्नरः (स्मित करीत) खरंच? कुठे पाहायला हवं आम्ही त्यांना मग?

हिल्लडाः उंच- उंचच उंच वर वातकुक्कुटाजवळ, तुम्ही त्यांना बघाल!

- रॅग्नरः (हसत) ते! ओह होय, संभवनीय वाटते मला!
- हिल्डाः त्यांची इच्छा आहे उंचीपर्यंत पोहोचायचं- इतक्या उंच शेंड्यावर की तुम्ही त्यांना बघाल!
- रॅग्नरः त्यांची इच्छा, होय, त्यावर माझा सहजगत्या विश्वास बसू शकेल. पण ते तसं खरोखर करू शकणार नाही. ते अर्ध्या मार्गावर जाण्यापूर्वी फार फार आधी त्यांना भोवळ येईल. त्यांना खाली येऊन हातापायावर रांगावे लागेल.
- डॉ.हर्दालः आणि खचितच पुष्पचक्रसुद्धा घेऊन जावं लागेल. ओह, मला अशी आशा आहे की ते सावध राहतील!
- रॅग्नरः (टक लावून अश्रद्धेने बघतो आणि ओरडतो) का, पण हे—
- हिल्डाः (विजयानंदाने ओरडते) ते शिल्पाधिपती आहेत स्वतः?
- सौ.सूलनेसः (भीतीने किंचाळते) होय, ते हालवर्डच आहेत! अरे माझ्या देवा-! हालवर्ड! हालवर्ड!

हिल्डा: ते आता सर्वात उंच फळीवर उभे आहेत. अगदी बरोबर शिखरावर!

डॉ.हर्दाल: कोणीही जागेवरून हलता कामा नये! ऐकलंत का तुम्ही?

हिल्डा: (हर्षभरित, शांत सखोलतेने) सरतेशेवटी! सरतेशेवटी! आता मी त्यांना पुन्हा श्रेष्ठ आणि मुक्त बघतेय!

रॅग्नर: (जवळजवळ निःशब्द) पण हे असं—

हिल्डा: म्हणजे मी ह्या दहा वर्षांत त्यांना पाहिलेले आहे. किती सुरक्षित उभे आहेत ते! किती भीतीदायक, चित्तथरारक, त्याच प्रकारचं. बघा त्यांच्याकडे! आता ते पुष्पचक्र वातकुक्कुटाभोवती टाकताहेत!

रॅग्नर: मला असं वाटतंय की मी अगदी पूर्णपणे काहीतरी अशक्य बघतोय.

हिल्डा: होय, हे अशक्य आहे जे ते करताहेत आत्ता! (अवर्णनीय हावभाव तिच्या डोळ्यांत दिसतात.) तुम्ही तेथे वर कोणाला तरी बघू शकता का?

रॅग्नरः तेथे कोणीच नाहीये.

हिल्लडाः होय, तेथे कोणीतरी आहे ज्याच्याशी ते झगडत आहेत.

रॅग्नरः तुम्ही चूक करताहात.

हिल्लडाः किंवा, तुम्हाला हवेतलं गाणं ऐकू येतंय?

रॅग्नरः तो झाडाच्या शेंड्यावरील वाराच असेल.

हिल्लडाः मला ऐकू येतंय गाणं- एक अफाट गाणं!
 (स्वच्छंदी उन्माद आणि हर्षभराने ओरडते) बघा,
 बघा! आता ते आपली हॅट उंचावून हलवित
 आहेत खाली असलेल्या आपल्याकडेच बघून ते
 हलवित आहेत! ओह हलवा, हलवा आपणही
 त्यांच्यासाठी. कारण आता हे सारं संपलंय!
 (डॉ.कडून पांढरी शाल हिसकावून घेते, हलविते
 आणि सूलनेसकडे बघून ओरडते) हुर्रे
 वास्तुशिल्पाधिपती!

डॉ.हर्दालः थांबव! थांबव! देवाच्या दयेने थांबव—!

(पडवीतील महिला त्यांचे हातरुमाल उंचावून हलवितात आणि 'हुर्रे' म्हणून ओरडतात- खाली रस्त्यावरून. नंतर ते एकाएकी स्तब्ध होतात, आणि गर्दी भीतीने विस्कळीत होते. एका माणसाचे शरीर एका फळीसोबत आणि लाकडाच्या तुकड्यांसोबत संदिग्धपणे दृष्टीस पडते जे काडकन झाडांच्या मागे कोसळते.)

(सौ. सूलनेस आणि महिला त्याच वेळी) ते पडलेत! ते पडलेत! (सौ. सूलनेस झोकांड्या देत मागे पडतात, मूर्छा येऊन)

सौ.सूलनेस आणि महिला: (एकाच वेळी) ते पडताहेत खाली! ते पडताहेत! (सौ. सूलनेस लटपटते, मागच्या बाजूस पडते. मूर्छित होते, किंचाळ्या आणि गोंधळ- महिला तिला धरतात. गर्दी वाढते. रस्त्यावर येऊन कुंपण मोडून उद्यानात लोक शिरतात. डॉ. हर्दाल सुद्धा घाईने तेथे खाली जातात. थोडा विराम.)

हिल्डा: (शून्य दृष्टीने बघतच राहते, जणू काही तिचे पाषाणात रूपांतर झालेय) माझे वास्तुशिल्पाधिपती!

रॅग्नर: (स्वतःला आधार देतो, थरथरतो, कठड्याचा आधार घेतो) अतिवेगाने खाली आदळून त्याच्या ठिकऱ्या उडाल्यात—जागीच ठार झाला.

१ महिला: (त्याच वेळी सौ. सूलनेसला घरात नेण्यात येते) डॉ.कडे पळा...

रॅग्नर: माझ्याने पाऊलही उचलेना—

२री महिला: मग दुसऱ्या कोणाला तरी बोलवा!

रॅग्नर: (हाक मारण्याचा प्रयत्न करतो) कसे आहेत ते? ते जिवंत आहेत का?

एक आवाज:(खाली उद्यानातून) वास्तुशिल्पाधिपती मृत्यू पावले!

दुसरे आवाज:(खूप जवळून) त्यांचं पूर्ण डोकं चिरडलं गेलंय- ते थेट अगदी दगडातच पडले.

हिल्डा: (रॅग्नरकडे वळते आणि शांतपणे म्हणते) मी आता त्यांना तेथे वर पाहू शकत नाही.

रॅग्नर: हे भयंकर आहे. म्हणून काही झाले तरी ते असं करू शकत नव्हते.

हिल्डा: (जणूकाही शांत भारून गेलेल्या मंत्रमुग्ध विजयोन्मादाने) पण ते अगदी सुस्थितीत शिखरावर चढले! आणि हवेतला वीणेचा मधुर ध्वनी मी ऐकला (हवेत शाल उंचावून हलविते, आणि बेबंद पराकोटीची किंकाळी फोडते)
माझे— माझे... वास्तुशिल्पाधिपती!!

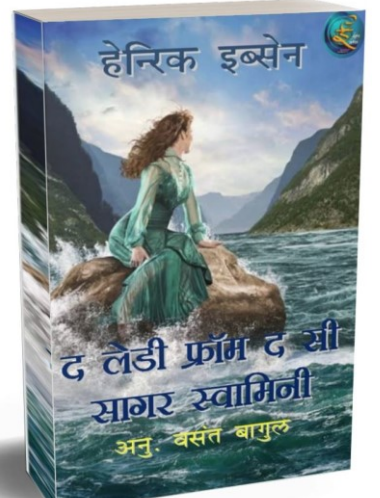
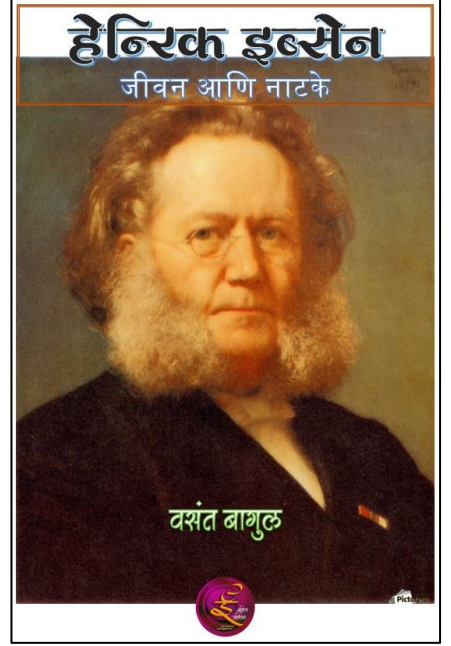
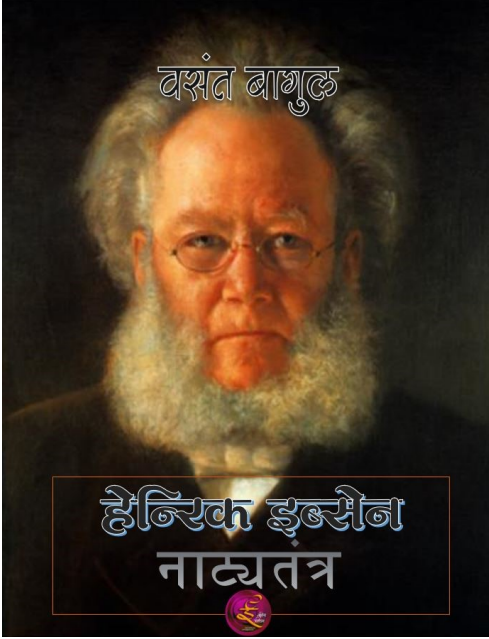
* समाप्त *

नॉर्वे येथील हेन्रिक इब्सेनच्या स्मारकासोबत श्री. वसंत बागुल

श्री वसंत बागुल यांची पुस्तके

कव्हरवर क्लिक करताच पुस्तक उघडेल

हेनरिक इब्सेन

लहानगा आयोलफ

वसंत बागुळ

श्री वसंत बागुळ

यांनी

अनुवाद केलेली

हेनरिक इब्सेन

यांची नाटके.

मूळ नॉर्वेजियन

भाषेतून

या पुस्तकांचे

मराठीत

भाषांतर

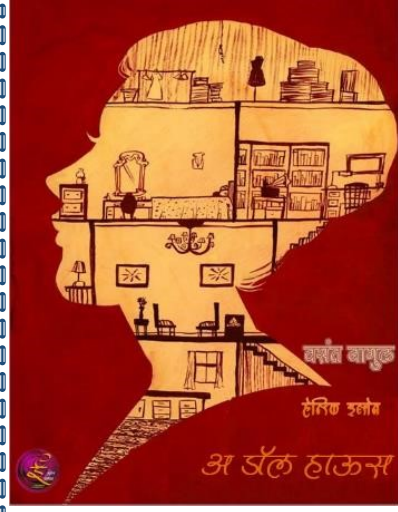
केलेले आहे.

इतरत्र ते इंग्लीशवरून

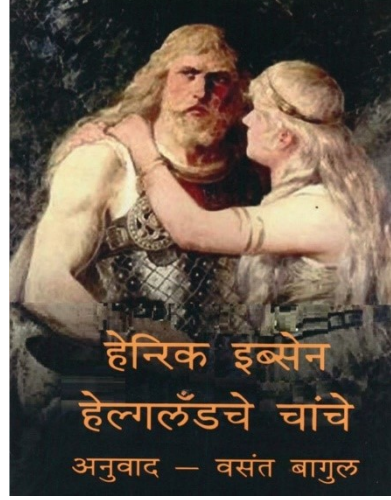
केलेले असते.

कव्हरवर क्लिक करताच

पुस्तक उघडेल

अ डॉल हाऊस

हेनरिक इब्सेन
हेलगाँडचे चांचे
अनुवाद — वसंत बागुळ

हेनरिक इब्सेन
वसंत बागुळ

CLASSICAL THEATRE COMPANY PRESENTS

अतितागमन

BY HENRIK IBSEN
DIRECTED BY JOHN JOHNSTON

हेनरिक इब्सेन

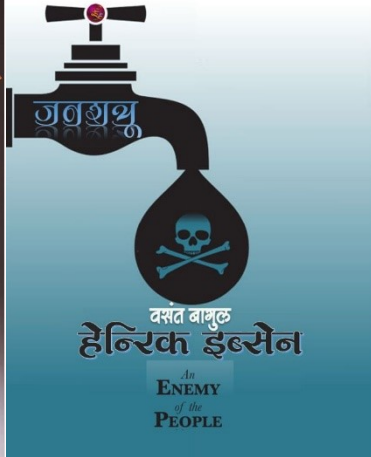
द
वी ईल्ड
डॉक

वसंत बागुळ

हेनरिक इब्सेन

अनुवाद :
वसंत बागुळ

वसंत बागुळ
हेनरिक इब्सेन

An
ENEMY
of the
PEOPLE

चंद्रकौर

वसंत बागुल

श्री वसंत बागुल

यांनी

स्वतः लिहीलेली

पुस्तके.

या पुस्तकांचे लेखन

त्यांनी स्वतः जपान

आणि अमेरिकेत

राहून कष्ट करून

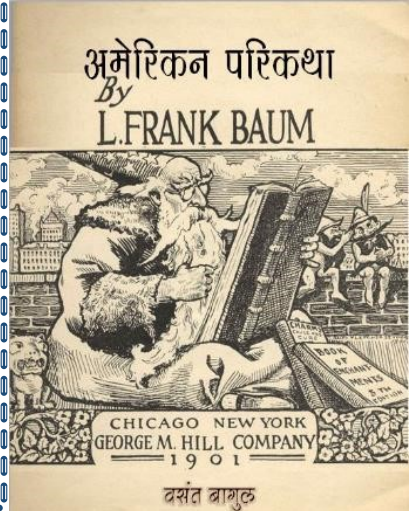
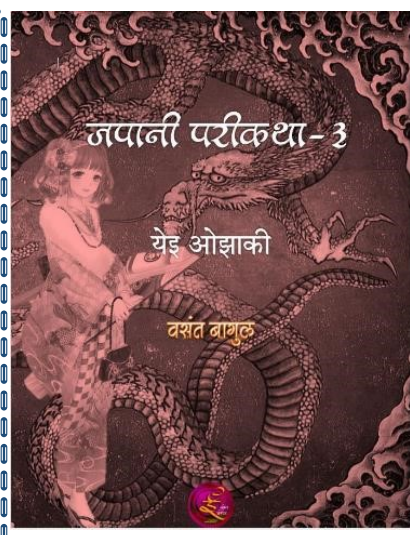
माहिती मिळवून केले

आहे.

सर्व लेखन

अस्सल व दुर्मिळ

आहे

अमेरिकन परिकथा

By

L.FRANK BAUM

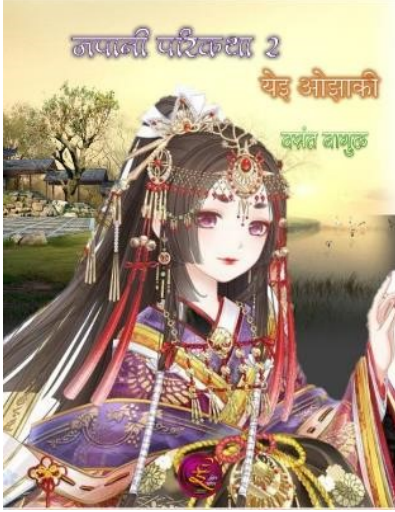
CHICAGO NEW YORK
GEORGE M. HILL COMPANY
1901

वसंत बागुल

जपानी परिकथा 2

येइ ओझाकी

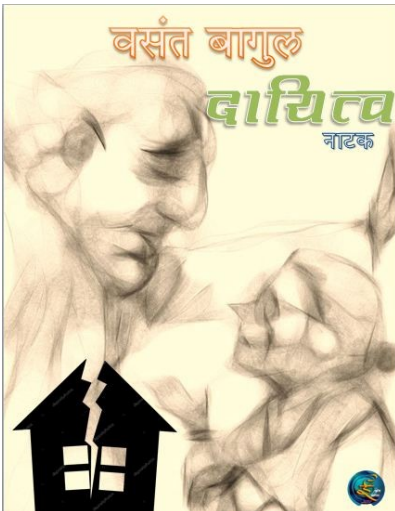
वसंत बागुल

वसंत बागुल

दासित्व

नाटक

कव्हरवर क्लिक
करताच पुस्तक उघडेल

ई साहित्य प्रतिष्ठानचे हे तेरावे वर्ष.

डॉ. वसंत बागुल यांचे हे अठरावे पुस्तक.

डॉ. वसंत बागुल हे मुळचे मालेगावच्या शाळेतील शिक्षक. पण वाचन व लेखनाच्या वेडाने झपाटलेले. नाटककार इब्सेनच्या प्रेमात पडून त्याचा अभ्यास करायला त्यांनी नॉर्वे गाठले. नॉर्वेजिअन भाषेचा अभ्यास केला. पोटासाठी अंगमेहनत करत नॉर्वे युनिव्हर्सिटीत PhD मिळवली. इब्सेनच्या नाटकांचा अनुवाद केला. तिथून जपानला. जपानी भाषा शिकून परिकथांचा अभ्यास केला. तिथून अमेरिका. सुदूर भागातील मॉटेलमध्ये काम करत तिथल्या मूळ परिकथांचा अभ्यास व अनुवाद केला. मुले या देशांतच शिकून स्थाईक झाली. पण बागुल सर पुन्हा महाराष्ट्रात आले. वयाच्या सत्तरीतही सातत्याने लेखन करत असतात.

डॉ. वसंत बागुल यांच्यासारखे ज्येष्ठ लेखक आपली पुस्तके ई साहित्यच्या माध्यमातून जगभरातील मराठी वाचकांना विनामूल्य देतात. असे लेखक ज्यांना लेखन हीच भक्ती असते. आणि त्यातून कसलीही अभिलाषा नसते. मराठी भाषेच्या सुदैवाने गेली दोन हजार वर्षे कवीराज नरेंद्र, संत ज्ञानेश्वर, संत तुकारामांपासून ही परंपरा सुरू आहे. अखंड. अजरामर. म्हणून तर दिनानाथ मनोहर(३ पुस्तके), शंभू गणपुले (९ पुस्तके), डॉ. मुरलीधर जावडेकर (९ पुस्तके), डॉ. वसंत बागुल (१८ पुस्तके), शुभांगी पासेबंद (९ पुस्तके), अविनाश नगरकर (चार पुस्तके), डॉ. स्मिता दामले (सात पुस्तके), डॉ. नितीन मोरे

(२८ पुस्तके), अनील वाकणकर (९), अनंत पावसकर(४), मधू शिरगांवकर (७), अशोक कोठारे (बारा हजार पानांचे महाभारत), श्री. विजय पांढरे (ज्ञानेश्वरी भावार्थ), मोहन मद्रवणा (जागतिक कीर्तीचे वैज्ञानिक), संगीता जोशी (आद्य गझलकारा, १६ पुस्तके), विनीता देशपांडे (७) उल्हास हरी जोशी(७), नंदिनी देशमुख (५), डॉ. सुजाता चव्हाण (८), डॉ. वृषाली जोशी(१९), डॉ. निर्मलकुमार फडकुले (१९), CA पुनम संगवी(६), डॉ. नंदिनी धारगळकर (८), अंकुश शिंगाडे(८), आनंद देशपांडे(३), नीलिमा कुलकर्णी (२), अनामिका बोरकर (३), अरुण फडके(३) स्वाती पाचपांडे(२), साहेबराव जवंजाळ(भगवद्गीता) असे अनेक ज्येष्ठ व अनुभवी, कसलेले लेखक ई साहित्याच्या द्वारे आपली पुस्तके लाखो लोकांपर्यंत विनामूल्य पोहोचवतात.

अशा साहित्यमूर्तींच्या त्यागातूनच एक दिवस मराठीचा साहित्य वृक्ष जागतिक पटलावर आपली ध्वजा फडकवील याची आम्हाला खात्री आहे. यात ई साहित्य प्रतिष्ठान एकटे नाही. ही एक मोठी चळवळ आहे. अनेक नवनवीन व्यासपीठे उभी रहात आहेत. त्या त्या व्यासपीठांतून नवनवीन लेखक उदयाला येत आहेत. आणि या सर्वांचा सामूहिक स्वर गगनाला भिडून म्हणतो आहे.

आणि ग्रंथोपजीविये । विशेषीं लोकीं 'इ'यें ।

दृष्टादृष्ट विजयें । होआवे जी ।

